

Een onderzoek naar de mogelijkheden om potentiële Syriëgangers in Nederland strafrechtelijk te vervolgen

Masterscriptie

Door: W.J. Jonker

ANR: 467085

Datum: 3 november 2014

Afstudeerrichting: Nederlands recht, accent op strafrecht, Tilburg University

Examinator 1: Dr.mr. L.A. (Marloes) van Noorloos

Examinator 2: Mr. Sandra B.G. Kierkels

Voorwoord:

In oktober 2013 zag ik op het nieuws dat er twee Syriëgangers waren veroordeeld. Na het lezen van de uitspraken was mijn interesse gewekt voor dit fenomeen, het leek mij heel dubbel om iemand te veroordelen omdat hij mee wilt vechten tegen een dictator als Bashar Al-Assad. Zou dat gedrag niet juist bewonderingswaardig moeten zijn? Toen ik me er wat meer in heb verdiept bleek dat er nogal wat haken en ogen zaten aan het fenomeen van 'de uitreiziger' waardoor ik alleen maar meer geïnteresseerd raakte. Het leek me dan ook een interessant onderwerp om een scriptie over te schrijven. Na veel maanden onderzoek en met vallen en opstaan ben ik tevreden met het resultaat. Het onderwerp is geworden welke manieren het Nederlandse strafrecht biedt om potentiële Syriëgangers te vervolgen. De actualiteit van uitreizigers en de situatie in Syrië en Irak heeft wel moeilijkheden opgeleverd. Wanneer ik aan deze scriptie ben begonnen was er sprake van een burgeroorlog in Syrië en was het woord 'Syriëganger' nog maar net bekend. Nu, een aantal maanden later, is de situatie in Syrië talloze malen in het nieuws geweest en is het van een burgeroorlog veranderd in een volwaardig internationaal conflict, met meerdere extremistische islamitische groeperingen van tienduizenden mensen, een schijnbaar niet te verdringen dictator en een internationale coalitie van een groot aantal Westerse en Arabische landen. Dit heeft het schrijven van deze scriptie er niet makkelijker op gemaakt.

Via deze weg wil ik graag mijn vriendin en mijn ouders bedanken voor de steun, de interesse en het vertrouwen dat ze in mij hebben gehad, dit is de kwaliteit van de scriptie zeker ten goede gekomen.

Inhoudsopgave

Lijst van gebruikte afkortingen.....	V
Hoofdstuk 1 Inleiding	1
1.1 Probleemanalyse en toelichting op de probleemanalyse	1
1.2 Opbouw van deze scriptie en gehanteerde onderzoeksmethoden	2
Hoofdstuk 2 De Syrische burgeroorlog en de rol van de uitreiziger daarin	4
2.1 Inleiding	4
2.2 Belangrijke factoren met betrekking tot de Syrische burgeroorlog.....	5
2.2.1 Korte geschiedenis van Syrië	5
2.2.2 Het Verschil tussen soennieten en sjiieten	7
2.2.3 Bevolkingssamenstelling van Syrië.....	8
2.3 Van vreedzame demonstraties naar onrusten en een burgeroorlog.....	9
2.3.1 Het begin van de onrusten in Syrië	9
2.3.2 Verharding van de demonstraties en het overheidsoptreden.....	10
2.3.3 Inmenging van andere groeperingen	12
2.3.4 Het huidige Syrië	13
2.4 Partijen bij het Syrische conflict	14
2.4.1 Vrije Syrische leger	14
2.4.2 Al Nusra en de Levant.....	17
2.4.3 Islamitische staat in Irak en de Levant	18
2.4.4 Het Syrische Nationale Leger, onder leiding van Bashar al-Assad	19
2.4.5 Koerdische milities in Syrië.....	19
2.5 De visie van Bashar al-Assad en de VN op het conflict	20
2.5.1 De visie van Bashar al-Assad op de problematiek in Syrië	20
2.5.2 De VN-Veiligheidsraad.....	20
2.6 De rol van de uitreiziger in het conflict	21
2.6.1 Om wat voor mensen gaat het en wat zijn drijfveren om naar Syrië af te reizen	21
2.6.2 Bij wie sluiten uitreizigers zich vooral aan.....	24
2.6.3 De invloed van de uitreiziger op het conflict	25
2.6.4 De dreiging voor Nederland, uitgaande van de uitreiziger	25
2.7 Tussenconclusie.....	26
Hoofdstuk 3 Een juridisch kader omtrent misdrijven die relevant kunnen zijn voor de vervolging van potentiële Syriëgangsters en een toepassing daarvan op deze potentiële Syriëgangsters.....	29
3.1 Inleiding	29

3.1.1 Drie types potentiële Syriëgangers	30
3.2 Het juridische kader omtrent terroristische misdrijven uit het Nederlandse materiële strafrecht	32
3.2.1 Het juridische kader omtrent terroristische misdrijven	33
3.2.2 Het juridische kader omtrent misdrijven ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf	35
3.2.3 De gevolgen van de kwalificatie van misdrijven als terroristische misdrijven	36
3.2.4 toepassing van het terroristische oogmerk op zware mishandeling op de drie types potentiële Syriëgangers.....	36
3.3 De misdrijven opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift	43
3.3.1 Het juridische kader rondom het ‘normale’ delict opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift.....	44
3.3.2 Het juridische kader omtrent opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift als misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf.....	47
3.3.3 De toepassing van het hierboven uiteengezette juridische kader omtrent opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift op potentiële Syriëgangers	48
3.4 De strafbare voorbereiding en de strafbare terroristische training.....	53
3.4.1 Het juridische kader omtrent de strafbare voorbereiding van artikel 46 Sr	53
3.4.2 De strafbare voorbereiding van moord toegepast op potentiële Syriëgangers	56
3.4.3 Een juridisch kader omtrent de strafbare terroristische training	59
3.4.4 De toepassing van het juridische kader omtrent de hulp bij (de voorbereiding van) een terroristisch misdrijf op potentiële Syriëganger	62
3.5 De misdrijven deelneming aan een criminele organisatie en deelneming aan een terroristische organisatie.....	65
3.5.1 Het juridische kader omtrent de ‘terreurlijsten’	65
3.5.2 Het juridische kader omtrent de deelneming aan een criminele en/of terroristische organisatie.....	66
3.5.3 de toepassing van het juridisch kader omtrent de deelneming aan een criminele en/of terroristische organisatie op potentiële Syriëgangers	69
3.6 Het misdrijf ‘werven voor de gewapende strijd of een vreemde krijgsmacht’	73
3.6.1 Het juridische kader omtrent werving voor de gewapende strijd of een vreemde krijgsmacht	74
3.6.2 Het juridische kader omtrent de werving voor de gewapende strijd of een vreemde krijgsmacht toegepast op de drie types uitreizigers	76
3.8 tussenconclusie	78
Hoofdstuk 4 De mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak van potentiële uitreizigers.....	80
4.1 inleiding	80

4.2 Terroristische misdrijven	80
4.3 Opruiing	81
4.4 De strafbare voorbereiding en de strafbare terroristische training.....	82
4.5 Deelneming aan een criminele en/of terroristische organisatie	83
4.6 Werven voor de gewapende strijd.....	83
4.7 Eindconclusie	84
Bronvermelding.....	86
literatuurlijst.....	86
Jurisprudentielijst	89
Parlementaire stukken en regelgeving.....	90
Internetpublicaties	91

Lijst van gebruikte afkortingen

AA	Ars Aequi
AIVD	Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
Al Nusra	Jabhat Al Nusra en de Levant
DD	Delikt en Delinkwent
ECLI	European Case Law Identifier
EHRM	Europese Hof voor de Rechten van de Mens
EVRM	Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens
Hof	Gerechtshof
HR	Hoge Raad der Nederlanden
ICSR	International Centre for the Study of Radicalisation
ISIL	Islamitische Staat in Syrië en Irak en de Levant
I.w.tr.	In werking treding
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
NJB	Nederlands Juristenblad
NSL	Nationale Syrische Leger
OM	Openbaar Ministerie
P-G	Procureur-Generaal
Rb	Rechtbank
SNC	Syrische Nationale Coalitie van Oppositie- en Revolutionaire Krachten
Sr	Wetboek van Strafrecht
Stb	Staatsblad
UN	United Nations
VN	Verenigde Naties
VSL	Vrije Syrische Leger

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Probleemanalyse en toelichting op de probleemanalyse

De situatie in Syrië (en Irak) en de opmars van organisaties als IS (Islamitisch Staat) is een van de meest actuele en grootste problemen waar de wereld op dit moment mee te maken heeft. De burgeroorlog in Syrië woedt op dit moment al ruim drie jaar voort en de situatie lijkt er bepaald niet beter op te worden. Door de chaos en een machtsvacuüm die zijn ontstaan in grote delen van Syrië is dit land een broedplaats geworden voor een jihadbeweging die door velen wordt gezien als de grootste en krachtigste jihad sinds lange tijd. Alleen al de IS beweging bestaat naar verluid uit tienduizenden strijders, en dan zijn er nog andere extremistische islamitische groeperingen waarvan de omvang minder bekend is. Horrorbeelden van de ene groep staan nog vers op het netvlies of er zijn al nieuwe bewegingen welke nog verder gaan in hun denkbeelden en gedragingen dan bijvoorbeeld IS.¹ De bevolking van Syrië, voor zover deze niet gevlucht zijn, heeft naast de ontberingen die voortkomen uit de oorlogstactiek van Bashar al-Assad nu ook te maken met extremistische islamitische bewegingen die de macht grijpen in grote delen van het land. De strijd voor meer vrijheid en meer rechten voor de bevolking van Syrië lijkt vooralsnog weinig succesvol te zijn.

Deze jihadbeweging heeft voor het Westen een pijnlijk fenomeen teweeggebracht, de uitreiziger of Syriëganger. Mensen uit een groot aantal Westerse landen voelen zich geroepen om mee te vechten in de jihad in Syrië en Irak. De strijd tegen ongelovigen en de stichting, uitbreiding en het behoud van het kalifaat zijn de belangrijkste drijfveren die deze mensen ertoe bewegen om te vertrekken naar Syrië en Irak. Voor Westerse landen brengt deze stroom uitreizigers en de situatie in Syrië een aantal problemen met zich mee. Allereerst de ernstige schending van mensenrechten in Syrië en Irak door meerdere partijen. Ten tweede de zeer ongewenste situatie dat er onderdanen afreizen naar oorlogsgebieden en allerlei misdrijven begaan tegen onder andere de burgerbevolking. Ten derde het gevaar dat deze mensen vormen bij een terugkeer op 'eigen' bodem. Het gevaar voor aanslagen wat daaruit voortvloeit is substantieel.

---

¹ M Mazzetti e.a. 'U.S. Suspects More Direct Threats Beyond ISIS', 20 september 2014, http://www.nytimes.com/2014/09/21/world/middleeast/us-sees-other-more-direct-threats-beyond-isis.html?_r=0, laatst gezien op 23 september 2014.

Deze problemen worden aangepakt op verschillende manieren, zo is er sinds kort een internationale coalitie welke tot doelstelling heeft het vernietigen van onder andere IS. Dit gebeurt vooral door middel van bombardementen op belangrijke doelwitten van deze groeperingen. Daarnaast wordt er door politie, justitie, veiligheidsdiensten, etc. hard gewerkt om te voorkomen dat potentiële uitreizigers uitreizen, om ervoor te zorgen dat teruggekeerde uitreizigers goed in de gaten worden gehouden en om aanslagen koste wat kost te voorkomen. De strafrechtelijke aanpak van potentiële Syriëgangers staat centraal in deze scriptie. Er wordt onderzocht welke manieren er zijn om deze mensen strafrechtelijk te vervolgen, welke problemen dat oplevert en waar de grens ligt tussen wat wel en wat niet strafbaar is.

1.2 Opbouw van deze scriptie en gehanteerde onderzoeksmethoden

Deze scriptie bestaat uit twee belangrijke hoofdstukken en een afsluitend hoofdstuk. In hoofdstuk één wordt de huidige situatie in Syrië zo nauwgezet mogelijk uiteengezet. De belangrijkste factoren in de Syrische burgeroorlog komen aan bod, evenals het verloop van het conflict en een korte geschiedenis van het land. Dit dient als basis om vervolgens alles over Syriëgangers te kunnen onderzoeken. Belangrijke aspecten zijn daarbij de drijfveren om af te reizen naar Syrië, bij wie deze mensen zich vooral aansluiten, de invloed van Syriëgangers op het verloop van de Syrische burgeroorlog (om hoeveel mensen gaat het) en het gevaar wat de Syriëgangers voor Nederland betekenen. Hoofdstuk drie borduurt verder op de onderzoeksbevindingen uit hoofdstuk twee en schetst een juridisch kader voor een aantal delicten welke vervolgens worden toegepast op potentiële Syriëgangers. Allereerst wordt het stelsel omtrent terroristische misdrijven uiteengezet (te vinden in artikel 83a Sr). Vervolgens wordt opruiing (artikel 131 Sr), de strafbare voorbereiding en de strafbare terroristische training (artikel 46 en 134a Sr), de deelneming aan een criminele of terroristische organisatie (artikel 140 en 140a Sr) en het werven voor de gewapende strijd (artikel 205 Sr), uiteengezet. Om de toepassing van deze wettelijke kaders op potentiële uitreizigers te concretiseren worden er drie types potentiële Syriëgangers uiteengezet. De wettelijke kaders worden toegepast op deze drie types. In het afsluitende hoofdstuk vier worden kort de belangrijkste bevindingen van de onderzochte delicten uiteengezet en volgt in de conclusie een antwoord op de hoofdvraag. In dit hoofdstuk zal bondig worden herhaald wat voor manieren het Nederlandse strafrecht biedt om potentiële Syriëgangers strafrechtelijk aan te pakken.

Voor de algemene leerstukken die uitgewerkt worden in dit onderzoek zal er vooral gebruik worden gemaakt van de sneeuwbalmethode. Er wordt begonnen met de tekst en commentaar artikelen van het Wetboek van Strafrecht en het handboek van de Hullu. Voor de deelneming

aan een criminele of terroristische organisatie zal het boek ‘deelneming aan een criminele organisatie’ worden gebruikt als beginpunt.² Voor het delict opruiing zal het boek ‘uitingsdelicten’ dienen als beginpunt³. Vanuit daar worden de bronnen waarnaar wordt verwezen onderzocht. Daarnaast zal aansluitend ook literatuur worden gezocht via Kluwer navigator en de universiteitsbibliotheek. Rechtspraak zal gezocht worden via www.rechtspraak.nl. Om tot een accurate schets van de situatie in Syrië te komen worden er vooral AIVD rapportages, VN nieuwsberichten, VN resoluties, nieuwsberichten, journalistieke rapportages (bijv. van nieuwsuur), interviews gegeven door Assad en mensenrechtenrapporten gebruikt. Ook (potentiële) uitreizigers zelf plaatsen veel informatie op het internet, dit zal ook als onderzoeksmateriaal dienen.

---

² Kesteloo 2011.

³ Janssens & Nieuwenhuis 2011.

Hoofdstuk 2

De Syrische burgeroorlog en de rol van de uitreiziger daarin

2.1 Inleiding

In Syrië woedt op dit moment een zeer gewelddadige burgeroorlog. Dit begon halverwege maart 2011, in de zuid Syrische stad Deraa, met vreedzame protesten tegen het regime van president Bashar al-Assad. Vanaf dat moment is de situatie fors geëscaleerd, wat heeft geresulteerd in ruim 150.000 doden en miljoenen vluchtelingen vandaag de dag.⁴ Deze burgeroorlog is een strijdtoneel voor veel meer partijen dan alleen het regime van Bashar al-Assad, vertegenwoordigt in het Nationale Syrische Leger (hierna: NSL) en de ‘oppositie’ van Syrië, vertegenwoordigd in het Vrije Syrische Leger (hierna: VSL). Syrië heeft als buurlanden Irak, Libanon, Israël, Turkije en Jordanië, en nabijgelegen landen – met daardoor niet minder invloed – als Saoedi-Arabië, Qatar, Iran en Bahrein. Dit zijn veelal landen die niet met de neus dezelfde kant op staan. Ieder land heeft zijn eigen belangen, en ze proberen deze te concretiseren door het regime van Bashar al-Assad of de oppositie te ondersteunen met financiële, militaire en/of politieke bijdragen.⁵ Daarnaast zijn er in Syrië nog aparte groeperingen welke ook hun eigen agenda en hun eigen belangen hebben, die ook weer steun ontvangen. Deze externe bemoeienis komt vooral door de strijd tussen twee geloofsrichtingen binnen de islam, de soennieten en de sjiieten, welke zich in het Midden-Oosten afspeelt. Daarnaast wordt er in Syrië strijd geleverd voor en tegen de stichting van een islamitische staat en louter voor meer vrijheden voor het Syrische volk. Een groot aantal partijen en een groot aantal verschillende agenda’s is het gevolg.

Dit Syrische strijdtoneel blijkt ook nog veel aantrekkingskracht uit te oefenen op Westerlingen, zodat deze in relatief grote getallen naar Syrië vertrekken om mee te vechten. Deze mensen worden in Nederland ‘uitreizigers’ of ‘Syriëgangsters’ genoemd.⁶ Deze uitreizigers sluiten zich veelal aan bij groeperingen die de burgeroorlog in Syrië als front van de jihad beschouwen en primair of secundair strijden voor een islamitische staat.⁷ De

---

⁴ ‘More than 150,000 were killed since the beginning of the Syrian uprisings’, Syrian Observatory for Human Rights, 4 april 2014, http://syriahr.com/en/index.php?option=com_news&nid=2025&Itemid=2&task=displaynews#.U3djb_1_tqU, Laatste gezien op 05-08-2014.

⁵ AIVD Jaarverslag 2013, p. 13.

⁶ AIVD Jaarverslag 2013, p. 9.

⁷ Er zijn meerdere betekenissen van de term jihad, het betekent letterlijk ‘streven’ en wordt hier gebruikt als term voor heilige oorlog, de oorlog tegen de ongelovigen en de strijd voor de stichting van een islamitische staat. (daarnaast kan het ook innerlijke jihad betekenen, dan gaat het om het streven naar zo goed mogelijk de islam in

belangen zoals die er waren in het begin van de conflicten in maart 2011 lijken in drie jaar tijd, door al deze externe bemoeienis in Syrië, significant te zijn verschoven. Dit hoofdstuk is bedoeld om de te verwachten gedragingen van potentiële Syriëgangsters te kunnen inschatten. Daarvoor is het belangrijk om te weten wie er op dit moment strijden in Syrië, waarvoor wordt gestreden en wat de doelstellingen zijn van deze strijdende partijen.

In dit hoofdstuk wordt deze problematiek zo duidelijk mogelijk uiteengezet. Het gaat allereerst om een aantal belangrijke factoren van Syrië, namelijk een korte geschiedenis van Syrië, het verschil tussen soennieten en sjiieten en de bevolkingssamenstelling. Ten tweede wordt er verder ingegaan op het conflict, hoe het vanaf de eerste vreedzame demonstraties heeft kunnen komen tot de volledige burgeroorlog van vandaag de dag. Ten derde komen de partijen die daar een rol in spelen aan bod, dat zijn de partijen die momenteel strijd leveren in Syrië, evenals de hulp en steun die zij ontvangen. Als vierde punt zal de reactie en visie van Bashar al-Assad besproken worden, aan de hand van een aantal interviews die hij heeft afgelegd. Daarnaast zal ook de visie van de VN kort uiteengezet worden. Als laatste zal de rol van de Westerse uitreiziger in de Syrische burgeroorlog besproken worden. Het gaat er dan om wat voor mensen dat zijn, waarom ze ervoor kiezen mee te vechten in Syrië, wat voor rol zij hebben in het conflict en bij wie zij zich vooral aansluiten.

2.2 Belangrijke factoren met betrekking tot de Syrische burgeroorlog

Voor het beter begrijpen van het conflict in Syrië is het belangrijk om een aantal factoren over Syrië beter te begrijpen. Hieronder worden daar de belangrijkste van uiteengezet.

2.2.1 Korte geschiedenis van Syrië

In 1946 is Syrië onafhankelijk geworden en trokken de Fransen zich terug uit Syrië. Onder het Franse regime hadden de alawieten het goed, maar dat veranderde toen de soennieten aan de macht kwamen. In de periode 1946 tot 1960 was er maar liefst gemiddeld 1 coup per jaar in Syrië.⁸ De soennitische meerderheid had de macht en minderheden, waaronder de alawieten waartoe de Assad familie behoort, werden onderdrukt. Alawitisch verzet werd gebroken, maar de alawieten waren wel steeds beter vertegenwoordigd in het Syrische leger, en georganiseerd

---

je eigen leven in te voeren en het streven naar een zo goed mogelijke islamitische gemeenschap). Bron: http://www.bbc.co.uk/religion/religions/islam/beliefs/jihad_1.shtml, laatst gezien op 05-08-2014.

⁸ Couvreur 2014, p. 24.

in de Ba'ath partij.⁹ Om onder die onderdrukking uit te komen greep in 1963 een radicale fractie van de Ba'ath partij de macht, die het na een zesdaagse oorlog in 1967 deels verloor. In 1970 kwam een gematigde fractie van de Ba'ath partij aan de macht, met als leider de luchtmachtgeneraal Hafez al-Assad, de vader van Bashar al-Assad. Dit was het begin van het tijdperk waarin de Assad familie regeerde in Syrië.¹⁰ In dit regime werden er geen minderheden meer onderdrukt en de macht van de soennitische meerderheid werd verminderd. Langzamerhand kreeg de familie dan ook steeds meer macht in handen, met familieleden die steeds prominentere functies binnen de Syrische regering en het leger gingen bekleden. Hafez al-Assad was zich goed bewust van het feit dat hij een groot deel van de bevolking achter zich moest houden en hij heeft er daarom altijd voor gezorgd dat hij gesteund werd door de soennitische lagere sociale klassen. De macht van de soennitische elite werd daarentegen verminderd. Staat en godsdienst werden altijd gescheiden gehouden.¹¹ Een groot deel van de soennitische moslims in Syrië waren in de islamitische broederschap partij vertegenwoordigd. Deze broederschap is in 1946 opgericht, in 1964 werd deze groep door de Ba'ath partij verboden verklaard en de illegaliteit in gedrongen. Vele conflicten tussen deze moslim broederschap en de Ba'ath partij volgde in de jaren daaropvolgend.

Opvallend is dat eigenlijk een andere zoon van Hafez al-Assad de beoogde opvolger was, maar deze kwam om het leven bij een verkeersongeluk in 1994, waardoor Bashar al-Assad het overnam en noodgedwongen uit London werd gehaald waar hij op dat moment verbleef.¹² Oorspronkelijk had Bashar al-Assad dus geen enkele intentie om de politiek in te gaan. Op 17 juni 2000, na het overlijden van Hafez Assad op 10 juni 2000, volgde Bashar zijn vader officieel op en nam daarmee een erfenis van zijn vader over. Hafez al-Assad was met zijn Ba'ath partij 30 jaar lang aan de macht geweest. Bashar liet bij zijn aanstelling weten te streven naar hervormingen, waardoor deze periode bekend is geworden als de 'lente van Damascus'. Dit had achteraf gezien echter weinig inhoud, de beloofde hervormingen werden maar zeer sporadisch waargemaakt door de nieuwe president.¹³ Een jaar na zijn aanstelling grepen veiligheidsdiensten al in toen de oppositie te veel eisen ging stellen, een aantal leden van de oppositie belandden hierdoor in de gevangenis.

---

⁹ Dreus 2011.

¹⁰ Schippers 2011, p. 403.

¹¹ Couvreur 2014, p. 23.

¹² P. Zantingh, 'De tien vragen over Syrië die je niet durfde te stellen', NRC, 24 maart 2014, <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/01/22/tien-vragen-over-syrie-die-je-niet-durfde-te-stellen/>, laatst gezien op 05-08-2014.

¹³ Couvreur 2014, p. 24.

Dit bleek de oppositie echter niet af te remmen, in oktober 2005 werd ‘de verklaring van Damascus’ opgesteld. Hierin stond onder andere een oproep om een eind te maken aan de noodtoestand, die in 1967 was ingesteld, en andere vormen van politieke onderdrukking. Ook de moslim broederschap had deze verklaring ondertekend. Veel leverde de verklaring echter niet op. Daarna volgde nog enkele niet erg succesvolle initiatieven als het ‘Nationaal reddingsfront’ en een nieuwe politieke visie van de moslim broederschap die gericht was op het creëren van een moderne samenleving met vrije burgers. Bashar al-Assad bleef stevig in het zadel en de oppositie werd steeds zwakker.¹⁴

2.2.2 Het Verschil tussen soennieten en sjiieten

In het verleden van Syrië is religie nooit een hele belangrijke factor geweest, er is tot de dag van vandaag een seculier regime. Maar er zijn veel buitenlandse invloeden in de Syrische burgeroorlog, vooral vanwege de strijd om invloed en macht tussen soennitische en sjiiitische regimes.¹⁵ Hierdoor speelt religie toch een rol in de Syrische burgeroorlog.

Het gaat om twee vormen van de islam, waarbij het verschil ligt in de geschiedenis van de religie. De soennieten, of ‘ahl as-Sunnah’ (wat volk van de Sunna betekent), geloven dat de profeet Mohammed voor zijn dood geen opvolger had benoemd. De profeet Mohammed was naast een religieus leider ook een groot politiek leider van een religieuze staat, waardoor er wel opvolging nodig was na zijn overlijden. Soennieten erkennen alleen de profeet Mohammed zelf, het gaat dan ook om de leer van de Sunnah, ‘de traditie van uitspraken en handelingen van de profeet Mohammed’.¹⁶ Soennieten gaan daar verder in dan sjiieten, een eigen interpretatie van de islam en de sharia is in mindere mate mogelijk bij soennieten. Daarnaast heeft de imam een kleinere rol dan bij sjiieten, hij is vooral een leider van het vrijdagmiddaggebed.¹⁷ De sjiieten gaan uit van een rechtmatige opvolging van de profeet Mohammed door zijn neef en schoonzoon Ali ibn Abu Talib, ze zijn daardoor voorstander van opvolging via bloedlijn. Sjiieten zijn aanhangers van Ali, of “shi’at Ali”. Interne verdeeldheid heeft de sjiiitische minderheid doen versplinteren, zo zijn er momenteel zaydieten (vooral woonachtig in Jemen), ismaïlieten (vooral woonachtig in Pakistan) en imamieten (Voorals woonachtig in Irak, Iran en Libanon).

---

¹⁴ Schippers 2011, p. 403.

¹⁵ D. Blokker, ‘Religie grote factor in Syrisch conflict’, NOS, 10 april 2012, <http://nos.nl/artikel/360905-religie-grote-factor-in-syrisch-conflict.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

¹⁶ Clark 2003, p. 11.

¹⁷ P. Zantingh, ‘De tien vragen over Syrië die je niet durfde te stellen’, NRC, 24 maart 2014, <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/01/22/tien-vragen-over-syrie-die-je-niet-durfde-te-stellen/>, vraag twee, laatst gezien op 05-08-2014.

De Syrische burgeroorlog wordt door velen gezien als een voorste linie van een slagveld tussen soennieten (Saoedi-Arabië, de Golfstaten en Turkije) en sjiieten (Iran, Irak en Hezbollah). Iran, Irak en Bahrein zijn de enige staten waar sjiieten de meerderheid vormen.¹⁸ De familie van Bashar al-Assad behoren tot de alawieten, deze familie regeert in Syrië terwijl deze sjiitische splintergroep slechts 12 procent van de bevolking uitmaakt.¹⁹ Belangrijk aspect hiervan is dat het regime van Bashar al-Assad een seculier regime voert, staat en godsdienst zijn in vergaande mate gescheiden. Dit is een regeeraspect waar sommige in de regio liever een ander beleid zien. De kern van het probleem tussen soennieten en sjiieten is dat de soennitische landen (voornamelijk Qatar en Saoedi-Arabië) de invloed van Iran in het gebied willen afzwakken, terwijl Iran tracht het bevriende regime van Assad, als belangrijke bondgenoot in het Midden-Oosten, aan de macht te houden.

Het belang van het onderscheid tussen soennieten en sjiieten moet ook weer niet overschat worden. Veel Syriërs strijden simpelweg voor meer vrijheden en een democratische samenleving, ongeacht of er uiteindelijk soennieten, sjiieten of christenen in de regering zitten. De meeste Syriërs zullen na jaren van oorlog vooral vrede willen, zeker als zij gevlucht zijn uit of nog leven in belegerde gebieden.²⁰ Dit onderscheid in geloof lijkt vooral van belang door de invloed van omliggende landen. Door de steun van deze omliggende landen wordt het verloop van de Syrische burgeroorlog significant beïnvloed.

2.2.3 Bevolkingssamenstelling van Syrië

Syrië heeft een totale populatie van ongeveer 22 miljoen inwoners, waarvan ongeveer 73 procent soennieten zijn. Een deel daarvan, ongeveer 10 procent, zijn echter koerden die in de grensgebieden met Turkije wonen en zichzelf als aparte bevolkingsgroep zien. Ongeveer 15 procent van de bevolking bestaat uit christenen en enkele sjiitische groeperingen, zoals de druzen en de ismaëlieten, maar christenen zijn van al deze minderheden het sterkst vertegenwoordigd. Daarnaast is er een groep van 12 procent alawieten, die ook tot een sjiitische minderheidsgroepering gerekend kan worden. Ook al kunnen deze alawieten als sjiitische sekte worden gezien, wil dat niet zeggen dat ze erg geaccepteerd worden door sjiieten en soennieten als zijnde moslims. De oorspronkelijke alawi religie is namelijk meer op te vatten als een de leer van zoroaster (afkomstig uit het Perzische rijk) met veel invloeden

---

¹⁸ Couvreur 2014, p. 26.

¹⁹ De Greef, 'De langste oorlog: soennieten tegen sjiieten', Deredactie.be, februari 2014, <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.1653840>, laatst gezien op 05-08-2014.

²⁰ J. Eikelboom, 'Het Syrië dat je nooit ziet', Nieuwsuur, 13 mei 2013, <http://niewsuur.nl/onderwerp/506245-het-syrie-dat-je-nooit-ziet.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

uit het christelijke en islamitische geloof, een soort hybride religie dus. In de kern bestaat de bevolking van Syrië daarmee uit grotendeels soennieten en daarnaast minderheden van sjiïeten, koerden en christenen. Syrië wordt geregeerd door een sjiïtische splintergroepering. De verhoudingen tussen de bevolkingssamenstelling en het regime in Syrië zijn daarmee scheef.

2.3 Van vreedzame demonstraties naar onrusten en een burgeroorlog

Hieronder wordt uiteengezet hoe het tot de burgeroorlog die vandaag de dag in Syrië woedt, heeft kunnen komen. Eerst wordt de geschiedenis van de demonstraties en onrusten besproken, om daarna een beeld te kunnen schetsen van hoe Syrië er vandaag de dag uit ziet.

2.3.1 Het begin van de onrusten in Syrië

In 2011 was de oppositie in Syrië zwak, maar de bloei van de Arabische lente in omliggende landen zorgde voor inspiratie. In Tunesië, Egypte en later zelfs in Libië werden dictatoriale leiders afgezet door een demonstrerende bevolking. In Jemen en Marokko werden snel hervormingen doorgevoerd, zodat het heersende regime daar niet hetzelfde lot zou ondergaan. Belangrijke verschillen tussen de genoemde landen en Syrië zijn er echter wel, ten eerste heeft in Tunesië het leger de kant van de demonstranten gekozen, en geweigerd te schieten op burgers. De autoritaire leider Ben Ali kon vervolgens niet veel meer doen dan het land uit vluchten. In Egypte was eenzelfde verschil met Syrië aan de orde, daar trad de zittende heerser Hosni Moebarak zelf af naar aanleiding van voortdurende en steeds intensievere straatprotesten tegen hem. Dit kwam grotendeels doordat ook bij hem het leger de kant van de demonstranten koos.

Ten tweede is de rol van het leger in Syrië anders dan in de landen waar het regime ondertussen was afgezet. De hogere ranken van het leger in Syrië zijn veelal exclusief bekleed door nauwe familie van Bashar al-Assad, loyaliteit aan de Syrische president is daardoor groot. Er zijn wel degelijk een groot aantal deserteurs, veelal hebben die de overstap naar het vrije Syrische leger gemaakt, maar belangrijke leiders of hele bataljons die de kant van de opstandelingen kiezen komen niet op die manier voor.

Een derde verschil, tussen Syrië en andere landen die betrokken zijn bij de Arabische Lente, is dat de NAVO zich in sommige gevallen met het conflict bemoeide, waar dat in Syrië niet mogelijk is. Zo werd er in Libië een vliegverbod afgekondigd en werden er luchtaanvallen op Libische militaire eenheden uitgevoerd door lidstaten van de VN. De VN Veiligheidsraad

nam een aantal resoluties aan waardoor dit mogelijk was.²¹ In Syrië is dat scenario door politieke steun van Rusland en China tot noch toe onmogelijk gebleken, voorstellen van de VN Veiligheidsraad om militair in te grijpen in Syrië worden door Rusland en/of China met een vetorecht geblokkeerd.²² Tegenwoordig worden er zonder VN-mandaat bombardementen uitgevoerd in Syrië door voornamelijk de V.S. Dit is echter louter op doelen van extremistische groeperingen gericht en niet op troepen van Assad.

De grootste drijfveren voor de protesten in Syrië waren wel hetzelfde als in andere Arabische landen, vooral jongeren die geconfronteerd werden met hoge werkeloosheid, corruptie en onderdrukking begonnen met de demonstraties.²³ Opvallend is de manier waarop de spanning die in de lucht hing, door succesvolle betogingen in omliggende landen, zich uiteindelijk in grootschalige protesten heeft geuit. De spreekwoordelijke druppel die de emmer deed overlopen was de arrestatie van in eerste instantie twee kinderen tussen de 10 en 12 jaar en daarna nog eens ongeveer 10 kinderen van tussen de 10 en 13 jaar, in de stad Deraa op 15 maart 2011. Het ging bij de eerste twee arrestaties om het schrijven van ‘weg met het regime’, beroemd geworden in Tunesië en Egypte, op muren van scholen en graansilo's. Daarna volgde de arrestatie van nog ongeveer 10 kinderen, omdat ze leuzen als ‘weg met Assad’ zouden hebben geroepen tijdens de pauzes op een basisschool. Families eisten hun vrijlating, wat niet gebeurde, en zo begonnen op 15 maart de eerste kleinschalige demonstraties, wat al drie dagen later leidde tot de eerste doden. Sindsdien namen de protesten in intensiteit en kwantiteit alleen maar toe.²⁴

2.3.2 Verharding van de demonstraties en het overheidsoptreden

De eerst vreedzame protesten werden al gauw harder. Het duurde dan ook niet lang voordat het leger overstapte op intensieve belegeringen van gebieden met veel opstandelingen. In mei 2011 reden de tanks van het SNL de gebieden Homs, delen van Damascus, Deraa en Banyas in.²⁵ Deze manier van conflictoplossing lijkt op een herhaling van de jaren '80, toen er ook

---

²¹ Resolutie 1973 uit 2011 (S/RES/1973) lijkt daarvan de belangrijkste, hierin wordt in paragraaf 8 jo. 6 een no-fly zone ingesteld voor het luchtruim van Libië en VN lidstaten gevraagd ervoor te zorgen dat deze gehandhaafd wordt. Daarnaast geeft paragraaf 4 toestemming aan de VN lidstaten, mits de juiste instanties toestemming geven c.q. geïnformeerd worden, om de burgers van Libië te beschermen voor zover dat noodzakelijk is.

²² Schrijver 2011, p. 2.

²³ P. Zantingh, 'De tien vragen over Syrië die je niet durfde te stellen', NRC, 24 maart 2014, <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/01/22/tien-vragen-over-syrie-die-je-niet-durfde-te-stellen/>, vraag vier, laatst gezien op 05-08-2014.

²⁴ 'Opnieuw tientallen doden in Syrië', NOS, 6 mei 2011, <http://nos.nl/artikel/238611-opnieuw-tientallen-doden-in-syrie.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

²⁵ 'Syria profile: Timeline, nationwide uprising', BBC, 19 maart 2014, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995>, laatst gezien op 05-08-2014.

demonstraties tegen het Ba'ath regime op eenzelfde manier zijn 'opgelost' door de vader van Bashar al-Assad. In de stad Aleppo werden betogingen toen aangepakt door de stad te omsingelen en vervolgens heftig te bombarderen, waarna een groot aantal militairen de stad binnenvielen en de protesten neersloegen. De belegering van Yarmouk in december 2012 is een voorbeeld van een dergelijke militaire tactiek van Bashar al-Assad zelf en de consequenties daarvan. Yarmouk is een vluchtelingenkamp ten zuiden van Damascus, waar Palestijnse vluchtelingen verblijven. Dit is een kwetsbare groep waarvan de meeste al in dit vluchtelingenkamp verblijven vanaf de oprichting van Israël in 1948. Het gebied was in handen van opposanten, waaronder de Jabhat Al Nusra (hierna Al Nusra) en de Islamitische Staat in Irak en de Levant (hierna ISIL) bewegingen, waarover later meer. Na heftige belegeringen van Yarmouk, waarbij volgens een rapport van Amnesty International vele civiele doelen zijn gebombardeerd, zijn velen gevlucht. Het doel van een dergelijke omsingeling en heftige bombardementen is om het dagelijkse leven onmogelijk te maken in deze gebieden. Zo worden ziekenhuizen, markten en scholen allerminst gespaard. Het ontnemen van de eerste levensbehoeftes wordt op die manier ingezet als oorlogstactiek door Bashar al-Assad. De belegering en omsingeling van dit gebied werd steeds intensiever en uiteindelijk werd zo goed als niets het gebied nog binnengelaten. Inwoners bleven verstoken van drinkwater, voedsel, medicijnen etc. Voor december 2012 leefde in het Yarmouk kamp ongeveer 160.000 mensen, daarvan zijn er in korte tijd ten minste 140.000 gevlucht richting Libanon.²⁶ Dat de belegeringen niet altijd het gewenste effect hebben, namelijk het uitputten van gewapende oppositiegroepen, blijkt o.a. uit een Amnesty International rapport. Hierin is te lezen dat veruit de meeste gewapende opposanten een manier hadden gevonden om Yarmouk, ongeacht de omsingeling, te ontvluchten.²⁷ Benadeelden van die omsingeling zijn daardoor vooral dat deel van de inwoners van Yarmouk wat niet de middelen had of gezond genoeg was om te vluchten. Andere gebieden waar ongeveer dezelfde tactiek is gebruikt zijn de oude stad van Homs, Deraa, grote delen van Aleppo en buitenwijken van Damascus. Maar ook vele kleinere steden, veroverd door opstandelingen, worden omsingeld door troepen van Bashar al-Assad.²⁸

---

²⁶ 'Squeezing the life out of Yarmouk, war crimes against besieged civilians', Amnesty International, maart 2014, P. 7.

²⁷ 'Squeezing the life out of Yarmouk, war crimes against besieged civilians', Amnesty International, maart 2014, P. 9.

²⁸ VN Resolutie SC/11292, resolutie 2139 (2014), p.6.

Het Syrische observatorium voor de mensenrechten heeft op 1 april 2014 al ruim 150.000 doden geregistreerd.²⁹ Ongeveer 38.000 zouden rebellen zijn van islamitische groeperingen en ruim 55.000 doden onder de troepenmacht van Assad. De overige doden zijn de niet islamitische rebellen en burgers. De VN is gestopt met het bijhouden van cijfers, aangezien de condities op de grond een accurate telling onmogelijk zouden maken.

2.3.3 Inmenging van andere groeperingen

In het begin van de burgeroorlog ging het veelal nog om een conflict tussen het VSL en het NSL. Daar kwam een einde aan door inmenging in het conflict aan de zijde van de rebellen van de Islamitische Staat in Irak en de Levant groepering (hierna: ISIL) en de Jabhat Al Nusra groepering (hierna: Al Nusra). Daarnaast voegde aan de zijde van de troepenmacht van Assad vooral Iranese en Hezbollah militairen zich toe, waardoor ook hier invloed van buitenaf een steeds grotere rol kreeg. Het lijkt erop dat Al Nusra zich als onderdeel van het VSL opstelt en ISIL zijn eigen agenda heeft, waar hieronder verder op ingegaan wordt. Maar ook de Al Nusra beweging komt er openlijk voor uit dat zij strijden voor een islamitische staat. Deze inmenging werkt voor het VSL deels contraproductief. Aan de ene kant leveren deze groeperingen strijd tegen het regime van de Syrische president en kan het dus als een versterking worden aangemerkt. De keerzijde bestaat uit twee aspecten. Ten eerste zal het Westen, en ook Arabische landen, twee keer nadenken voordat zij steun verlenen aan het VSL. Dit vanwege de angst om extremistische islamitische groeperingen te steunen. Het tweede aspect van de keerzijde van de voeging van dergelijke groeperingen bij het VSL is dat deze groeperingen openlijk uitkomen te strijden voor de stichting van een islamitische staat. Het gros van het VSL ziet dat niet zitten, maar vechten nu dus wel samen met een groepering waarvan zij weten dat, mochten ze de oorlog tegen het Ba'ath regime winnen, van eensgezindheid geen sprake (meer) is. De keerzijde wordt door Bashar al-Assad met beide handen aangegrepen door te stellen dat de oppositie geheel uit terroristen bestaat. Daarmee legitimeert hij gevechtshandelingen van zijn eigen regime tegen deze terroristen. Hij heeft daarmee een sterke troef in handen, want de rol van de genoemde twee groeperingen lijkt steeds groter te worden.³⁰ Ook de niet extremistische leden van de, al dan niet gewapende,

---

²⁹ 'More than 150,000 where killed since the beginning of the Syrian uprisings', Syrian Observatory for Human Rights, 4 april 2014, http://syriahr.com/en/index.php?option=com_news&nid=2025&Itemid=2&task=displaynews#.U3djb_1_tqU, Laatst gezien op 05-08-2014.

³⁰ L. Runderkamp, 'De jihadi's in Aleppo', NOS, 29 januari 2013, <http://nos.nl/artikel/467851-de-jihadis-in-aleppo.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

oppositie worden benadeeld door bemoeienis van extremistische partijen met hun eigen agenda. Velen hebben zelfs het gevoel dat de revolutie is gekaapt door deze groeperingen.³¹ Naast dit alles is er vanaf begin dit jaar sprake van onenigheid tussen Al Nusra en ISIL wat tot gevolg heeft dat deze twee contra Assad partijen in een heftige onderlinge strijd verwickeld zijn geweest.³²

2.3.4 Het huidige Syrië

Het huidige Syrië bestaat uit een sterke tweedeling tussen delen waar de oppositie het voor het zeggen heeft, die vaak belegerd en omsingeld zijn door het SNL, en delen waar het Assad regime nog controle uitoefent. In deze laatste gebieden valt grotendeels een normaal leven te leiden.³³ In delen waar het SNL belegeringen uitvoert is dat een feitelijke onmogelijkheid. Het gaat om de steden c.q. delen van Deraa, Aleppo en sommige buitenwijken van Damascus, zoals yarmouk. De stad Homs is vanaf 8 mei 2014 weer in handen van de regering, de stad is volledig verwoest.³⁴ De situatie in dergelijke steden is schrikbarend; Gebouwen zijn grotendeels verwoest, elektriciteit is niet beschikbaar, drinkwater is er niet genoeg, voedsel is uitzonderlijk schaars, medische faciliteiten zijn kapot gebombardeerd en dus gesloten en medicijnen zijn slecht of niet verkrijgbaar.³⁵ De meeste burgers zijn gevlucht uit de belegerde gebieden, maar degene die zijn gebleven zijn ernstig gedupeerd.³⁶ De internationale gemeenschap is bezig om ervoor te zorgen dat ook mensen in de belegerde gebieden toegang krijgen tot humanitaire hulp in de vorm van eten, drinken en medische hulp maar dat proces verloopt uiterst moeizaam. In februari heeft de VN Veiligheidsraad een resolutie aangenomen die Syrië verplicht deze hulp toe te laten, ook in belegerde gebieden. Sancties als dat niet gebeurd zijn er niet, wederom door invloed van Rusland en China in de VN-veiligheidsraad.³⁷ Het Syrische regime werkt tot op de dag van vandaag nog maar mondjesmaat mee aan de

---

³¹ J. Eikelboom, 'Het Syrië dat je nooit ziet', Nieuwsuur, 13 mei 2013, <http://nieuwsuur.nl/onderwerp/506245-het-syrie-dat-je-nooit-ziet.html>, Dit wordt bevestigd door tweets vanuit islamitische groeperingen actief in Syrië, een voorbeeld daarvan: "We are here to implement Allah's laws. Not to free syria. And the promise of Allah is true. We will be victorious." Dit komt van twitteraccount: Rayat Al Tawheed '@r_tawheed' van 16 april, laatst gezien op 10-05-2014.

³² Valiente, 'Syria: al-Nusra Front declares war on ISIS', Syria 360', 26 februari 2014, <http://syria360.wordpress.com/2014/02/26/syria-al-nusra-front-declares-war-on-isis/>, laatst gezien op 05-08-2014.

³³ R. Ruhayem, 'Syria Conflict: What is everyday life like in Damascus', BBC, 14 maart 2014, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-26577626>, laatst gezien op 05-08-2014.

³⁴ Nieuwsuur aflevering van 08-05-2014.

³⁵ 'Squeezing the life out of yarmouk, war crimes against besieged civilians', Amnesty International, maart 2014, P. 10.

³⁶ Masarat, 'Homs: Video footage from people living under siege', BBC, 17 mei 2014, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26565011>, laatst gezien op 05-08-2014.

³⁷ VN Resolutie SC/11292, resolutie 2139 (2014), artikel 4.

doorvoer van humanitaire hulp naar deze gebieden.³⁸ De tweedeling die je daardoor ziet in Syrië is ontzettend groot, in sommige delen valt een normaal leven te leiden en in andere (wel belegerde) delen zijn er mensen die noodgedwongen leven van aarde en gras. Naast deze tweedeling zijn er nog gebieden in handen van de ISIL beweging, zij voeren op dit moment een strijd voor een islamitische staat. Hierdoor voeren zij als het ware een oorlog binnen een oorlog. Daarnaast is het nog van belang om te vermelden dat er ook steden en dorpen zijn waar de bevolking zelf vecht tegen troepen van Assad en/of de ISIL beweging. Zij worden ook belegerd en/of omsingeld door tanks en vliegtuigen. Ze proberen hun situatie, onder andere door met zelf gefabriceerde wapens, te verbeteren en Assad en ISIL te verslaan. Dit zijn dus eigenlijk splintergroeperingen van het VSL die verder weinig met het VSL te maken hebben.³⁹

2.4 Partijen bij het Syrische conflict

Zoals al eerder al is aangegeven gaat het in Syrië tegenwoordig om meer dan alleen het verzet tegen het regime van Bashar al-Assad en zijn Ba'ath partij. In het volgende gedeelte wordt uiteengezet welke partijen er zijn. Het gaat dan om strijdende partijen, per partij wordt ook behandeld van wie deze steun ontvangen. Dit kan gaan om militaire, financiële of politieke steun. De situatie in Syrië leent zich niet om een uitputtende uitwerking te geven van alle partijen, inclusief de partijen die alleen steun verlenen. In hoofdlijnen komen hier de partijen aan bod die op dit moment de meest significante bijdragen leveren aan de situatie in Syrië.

2.4.1 Vrije Syrische leger

De rol van de politieke oppositie werd in het conflict gaandeweg steeds groter. In augustus 2011 is de Syrische Nationale Raad opgericht, welke tot doel heeft het verdrijven van president Bashar al-Assad. Deze raad is gevestigd in Istanbul en heeft regie over de gebieden die in handen zijn van prowesterse opstandelingen. Vanaf eind 2012 is deze organisatie omgedoopt tot 'Syrische Nationale Coalitie van Oppositie- en Revolutionaire Krachten' (hierna: SNC).⁴⁰ Het bestaat uit een voltallig kabinet, compleet met een Nederlandse

---

³⁸ 'Defying Security Council on Aid Acces', Human Rights Watch, 28 maart 2014, <http://www.hrw.org/news/2014/03/28/syria-defying-security-council-aid-access>, laatst gezien op 05-08-2014.

³⁹ J. Eikelboom, 'Het Syrië dat je nooit ziet', Nieuwsuur, 13 mei 2013, <http://nieuwsuur.nl/onderwerp/506245-het-syrie-dat-je-nooit-ziet.html>.

⁴⁰ Couvreur 2014, p. 24.

minister.⁴¹ Deze Syrische raad wordt door het Westen erkend en gesteund. De Syrische Raad heeft in theorie de leiding over het vrije Syrische leger. Probleem hierbij is echter dat het VSL uit zeer veel verschillende strijdgroepen bestaat, veel daarvan erkennen de SNC niet en ze voeren dus geen opdrachten van hen uit. De regie van de veroverde gebieden wordt daardoor vaak uitgevoerd door de veroveraars zelf.

Het vrije Syrische leger bestond in het begin vooral uit opstandelingen en deserteurs uit het Syrische Nationale Leger. Het gaat vandaag de dag meer om een overkoepelende organisatie. Er zijn namelijk verschillende groeperingen die strijden onder de vlag van het vrije Syrische leger, de meeste groeperingen in Syrië die tegen het regime van Assad strijden vallen eronder. De naam VSL is een naam die enige vorm van regie, structuur en hiërarchie impliceert, terwijl dat in de praktijk vaak niet zo is. Vaak gaat het om verschillende groepen, die vanuit verschillende plaatsen opereren, en zeer verschillend zijn in bewapening, professionaliteit, religieuze overtuiging en soms zelfs doelstelling. Er zijn gebieden waar de SNC regie overvoert of waar opstandelingen het voor het zeggen hebben. Zo is er een gebied in het noorden van Syrië in handen van het VSL waar ze hun eigen stempels en controles hebben aan de grensovergang. Een visum is niet meer nodig om Syrië in te reizen en de rol van Bashar al-Assad bestaat nog louter uit een afbeelding van hem die als deurmat dienst doet.⁴²

Het grootste nadeel van dergelijke gebieden is dat de luchtmacht van het NSL nog wel een monopolie in het Syrische luchtruim heeft, het VSL beschikt namelijk niet over vliegtuigen, noch over voldoende adequaat luchtafweergeschut. Daarnaast is er geen 'no-fly zone', zoals er in Libië wel was, die gehandhaafd wordt door lidstaten van de VN. Dit komt de veiligheid in bezette gebieden allerminst ten goede. Het geweld wat het VSL toepast is vooral oorlogsgeweld, gericht tegen de troepen van Bashar al-Assad. Maar zoals hierboven vermeld strijden er zeer veel verschillende groepen onder de vlag van het VSL, dat houdt in dat deze groepen ook zeer anders kunnen regeren over veroverde gebieden.

De grootste geldschieters voor dit bewind lijken Qatar en Saoedi-Arabië te zijn. Syrië is een bondgenoot van Iran en dat is na de Iraanse revolutie een land met een Sjiiitisch regime geworden. De soennitische staten Qatar en Saoedi-Arabië steunen het Syrische verzet met grote sommen geld en wapens.⁴³ De steun wordt verleend met het achterliggende motief om de invloed van Iran in het gebied te beperken en ze zijn erbij gebaat een soennitisch regime in

---

⁴¹ S. Deira, 'Nederlander minister in kabinet Syrische Nationale Raad', Elsevier, 12 november 2013, <http://www.elsevier.nl/Nederland/nieuws/2013/11/Nederlander-minister-in-kabinet-Syrische-Nationale-Raad-1408669W/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁴² J. Eikelboom, 'Syrië, portret van een land in verval', Nieuwsuur, 13 oktober 2012, <http://niewsuur.nl/onderwerp/429007-syrie-portret-van-een-land-in-verval.html>.

⁴³ Bosgra 2013, p. 1.

Syrië neer te zetten. Hierdoor wordt de invloed van Iran verder teruggedrongen en is er een belangrijke stap gezet in de oorlog tegen een andere geloofsrichting binnen de islam.⁴⁴ Deze landen zijn er daarnaast bij gebaat een einde aan het seculiere regime van Assad te maken. De manier waarop staat en godsdienst gescheiden zijn in Syrië en de manier waarop de vrijheid van godsdienst wordt gehandhaafd is geen beleid waar Qatar en Saoedi-Arabië achter staan. Naast steun in de vorm van geld van nabijgelegen landen als Qatar en Saoedi-Arabië ontvangen de Syrische rebellen ook wapens, training en humanitaire hulp van het Westen. De constructies die hiervoor gebruikt worden zijn lastig en de mate van bewapening en training is niet erg stabiel en hoog. Zo zou er een constructie zijn geweest waarbij wapens uit en via Kroatië naar de Syrische rebellen gestuurd werden. De VS zou de wapens bij elkaar zoeken, Saoedi-Arabië betaalde daarvoor en Turkije en Jordanië waren op hun beurt verantwoordelijk voor het transport van de wapens naar de Syrische rebellen.⁴⁵ Helemaal zeker is deze constructie niet maar er lijken voldoende bewijzen voor te zijn, ook de New York Times heeft berichtgeving geplaatst die deze constructie bevestigt.⁴⁶ Zoals wel vaker gebeurt bij wapenleveringen van het Westen aan landen waar oorlog wordt gevoerd, gaat het hoogstwaarschijnlijk om voor het Westen verouderde wapens die niet meer worden gebruikt. Het ging volgens de New York Times om ongeveer 160 militaire vliegtuigen met wapenleveringen tot eind 2012!⁴⁷ De kant van het VSL klaagt echter over het niet ontvangen van genoeg wapens. In sommige steden worden zelfs door rebellen zelf wapens, inclusief raketwerpers, gemaakt.⁴⁸ Twijfelachtig is dus waar de wapens exact naartoe gaan en om hoeveel het precies gaat. Daarnaast is er ook nog geld beschikbaar gesteld om humanitaire hulp te kunnen bieden aan Syrië. De totale Amerikaanse bijdrage daarvan wordt door de minister van buitenlandse zaken geschat op 1.7 miljard dollar. Ook landen als Koeweit, Saoedi-Arabië en Engeland leveren hier echter een grote bijdrage aan.⁴⁹

Het Westen zit overigens wel in een lastige situatie. Nu de burgeroorlog zo lang aanhoudt, wordt sponsoring van de oppositie steeds gevaarlijker, omdat de kans steeds groter wordt dat

---

⁴⁴ Bosgra 2013, p. 2.

⁴⁵ K. Zavec, 'Video: Jutarnji Otkriva U 4 mjeseca za Siriju sa zagrebackog aerodroma Pleso otislo 75 aviona sa 3000 tona oruzja!', Jutarnjilist, 7 maart 2013, <http://www.jutarnji.hr/u-4-mjeseca-za-siriju-s--plesa--otislo-75-aviona-sa-3000-t-oruzja/1089573/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁴⁶ Chivers & E. Schmitt, 'Arms Airlift to Syria Rebels Expands, With Aid From C.I.A.', New York Times, 24 maart 2013, http://www.nytimes.com/2013/03/25/world/middleeast/arms-airlift-to-syrian-rebels-expands-with-cia-aid.html?pagewanted=all&_r=0, laatst gezien op 05-08-2014.

⁴⁷ Idem

⁴⁸ J. Eikelboom, 'Het Syrië dat je nooit ziet', Nieuwsuur, 13 mei 2013, <http://niewsuur.nl/onderwerp/506245-het-syrie-dat-je-nooit-ziet.html>.

⁴⁹ E. Payne, 'U.S. announces 380 million in humanitarian assistance for Syria', CNN, 15 januari 2013, <http://edition.cnn.com/2014/01/15/world/meast/us-syria-aid/>, laatst gezien op 05-08-2014.

hiermee ook radicaal islamitische groeperingen geholpen worden. Dit is een reële vrees voor het Westen, maar daartegenover staat dus dat het Westen ook liever niet ziet dat Bashar al-Assad aan de macht blijft, door het extreme geweld wat hij op zijn bevolking toepast. Een concreet voorbeeld van dit dilemma is dat op 11 december 2013 de VS de gegeven humanitaire hulp, in de vorm van medische kits en voertuigen, had stopgezet. Er was toen een warenhuis met dergelijke hulpmiddelen in handen van islamitische strijders gevallen. De humanitaire hulp is daarna echter toch weer hervat.⁵⁰ Dit voorbeeld geeft wel aan dat het lastig is om te weten waar hulp terecht gaat komen.⁵¹

2.4.2 Al Nusra en de Levant

Dit is een beweging die gelinkt is aan Al Qaida en wortels in Irak heeft. Zij vechten echter samen met, en onder de noemer van, het VSL. De link met Al Qaida is niet geheel duidelijk, zeer waarschijnlijk is dat deze groepen ten minste in contact met elkaar staan, en dat Al Qaida de verrichtingen van de Al Nusra groepering nauwlettend volgt.⁵² Deze groepering bestond begin 2013 uit ongeveer 5.000 strijders.⁵³ De doelstelling van Al Nusra is net als die van het VSL het regime van Assad omver te werpen. Daarnaast is de doelstelling echter ook de oprichting van een islamitische staat. Hierdoor is de Al Nusra beweging een paradepaardje geworden van het jihadistisch gedachtegoed. Zij vechten primair tegen de onderdrukker Bashar al-Assad en dat heeft een grote aantrekkingskracht op potentiële buitenlandse strijders.⁵⁴ Qua werving van strijders is deze groepering streng, voldaan moet ten minste zijn aan een grote mate van toewijding aan het islamitische geloof en de persoon moet een aantal strijdvaardigheden beheersen.⁵⁵ In het begin zag de Al Nusra beweging zich echt als vertegenwoordiger van de soennitische moslims in Syrië, een kleine minderheid daarvan deelde echter de denkbeelden en ideologie die de Al Nusra beweging heeft. Hierdoor is steeds minder de bevrijding van Syrië en steeds meer de stichting van een islamitische staat het doel

---

⁵⁰ M. Landler, 'U.S. Considers Resuming Nonlethal Aid to Syrian Opposition', New York Times, 9 januari 2013, <http://www.nytimes.com/2014/01/10/world/middleeast/syria-aid-may-resume-despite-fears-over-where-it-will-go.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁵¹ M. Gordon & M. Landler, 'U.S. Suspends Nonlethal Aid to Syrian Rebels', New York Times, 11 december 2013, <http://www.nytimes.com/2013/12/12/world/middleeast/us-suspends-nonlethal-aid-to-syrian-rebels-in-north.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁵² 'Jabhat al-Nusra, a strategic briefing', quilliam foundation, januari 2013, p. 1.

⁵³ 'Jabhat al-Nusra, a strategic briefing', quilliam foundation, januari 2013, p. 5.

⁵⁴ Y. Channouf, 'De jihad implodeert: broedertwist binnen al-Qaeda en de overwinning van Assad', Mediawerkgroep Syrië, 14 maart 2014, <http://mediawerkgroepsyrie.wordpress.com/2014/03/14/de-jihad-implodeert-broedertwist-binnen-al-qaeda-en-de-overwinning-van-assad/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁵⁵ 'Jabhat al-Nusra, a strategic briefing', quilliam foundation, januari 2013, p. 8.

geworden.⁵⁶ Het geweld wat deze groepering toepast is vooral gericht tegen de troepen van Bashar al-Assad. De regeerwijze die deze groepering toepast op veroverde gebieden is echter streng islamitisch en niet in lijn met de wensen van het gros van de Syrische bevolking. Daarbij passen ook vormen van geweld tegenover burgers, zeker als het gaat om ongelovige, niet streng genoeg islamitische, christelijke of Koerdische minderheden. In het achterhoofd dient echter wel te worden gehouden dat het hier zelden om echt haarscherp onderscheid gaat. De versplintering en het ongeorganiseerde karakter maken dat het goed mogelijk is dat een groep mensen onder de vlag van de Al Nusra beweging of het VSL er heel ander gedachtegoed op nahoud dan mede-opstandelingen en daardoor misschien ook anders regeert over veroverde gebieden.

2.4.3 Islamitische staat in Irak en de Levant

Dit is een groepering die streeft naar een streng soennitische moslimstaat in een gebied dat zowel Irakees als Syrisch grondgebied betreft. Een aantal gebieden in het noorden en oosten van Syrië zijn al in handen van deze ISIL beweging. Deze groepering is opgericht toen de VS Saddam Hoessein afzette. De doelstelling was in eerste instantie de bescherming van de soennitische bevolking in Irak. Later werd de doelstelling vooral de stichting van een kalifaat. Zij voelen zich benadeeld door de verandering van het gezag in Irak en willen dat graag eigenhandig herstellen. Ze profiteren daarbij van een zwakke overheid in Irak en momenteel dus ook van een zwakke overheid in Syrië. De ISIL groepering levert strijd in een oorlog binnen een oorlog. Zij vechten momenteel zowel tegen de oppositie als tegen het regime van Assad en zijn vrijwel uitsluitend geïnteresseerd in het stichten van een totalitaire, radicale islamitische staat. Deze groep gaat daarin zo ver dat zelfs Al Qaida zich van hen heeft gedistantieerd.⁵⁷ Zij beweren zelf een onderdeel van Al Qaida te zijn, maar dat wordt door Al Qaida ontkend. Al Nusra en de Levant is dit bijvoorbeeld wel. ISIL werd in het begin van de burgeroorlog onthaald door de reguliere bevolking, zeker naarmate het Westen het steeds meer liet afweten. Door een bizarre regie over veroverde gebieden nam steun onder de bevolking echter snel weer af. Zo vonden er in de veroverde gebieden in het openbaar executies plaats en bleven de lijken die daaruit resulteerden lange tijd buiten liggen.⁵⁸ Qua geweld maakt deze groepering het dus veruit het bontst, iedereen die niet ten minste hun

---

⁵⁶ 'Jabhat al-Nusra, a strategic briefing', quilliam foundation, januari 2013, p. 13.

⁵⁷ P. Victor, 'Al-qaeda disavows Islamic State of Iraq and the Levant', Aljazeera-America, 3 februari 2014, <http://america.aljazeera.com/articles/2014/2/3/al-qaeda-breaks-tieswithislamicstateofiraqandthelevant.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁵⁸ Damon & Rizek, 'CNN Exclusive: Syrian town left scarred by opposition group ISIS' brutal rule', CNN, 17 februari 2014, <http://edition.cnn.com/2014/02/17/world/meast/syria-isis-addana/>, laatst gezien op 05-08-2014.

extremistische denkbeelden heeft moet het daarbij ontgelden. Gestreden wordt tegen alle partijen om gebied te veroveren, en over veroverd gebied wordt structureel geweld gebruikt als regeermiddel.

2.4.4 Het Syrische Nationale Leger, onder leiding van Bashar al-Assad

Met het NSL wil Assad weer orde op zaken stellen in Syrië. Hij wordt daarbij militair en financieel gesteund door bondgenoot Iran en door Hezbollah. Hoe groot de militaire steun uit Iran is, is moeilijk te zeggen. Iran zelf houdt vol dat het om adviseurs gaat en dat er van daadwerkelijke strijd in Syrië door Iranese militairen geen sprake is.⁵⁹ Ook de sjiiitische groepering Hezbollah, afkomstig uit Libanon, steunen het regime van Assad. Dit gaat vooral om trainingen, maar ook om het leveren van militairen. Daarnaast is er nog politieke steun, waar de huidige Syrische president zeer veel aan te danken heeft. Rusland en China blokkeren namelijk zo goed als alle sancties en ingrijpen tegen Syrië in de VN Veiligheidsraad, waardoor Bashar al-Assad nog steeds aan de macht is.⁶⁰

2.4.5 Koerdische milities in Syrië

De strijd van koerden, voor een eigen staat, reikt een stuk verder dan de landsgrenzen van Syrië. Toch wonen er in de grensgebieden van Syrië en Turkije een hoop koerden, die ook gewapende milities kennen. Sommige daarvan hebben weer banden met de veel grotere beweging PKK die strijden voor een eigen staat voor Koerden. Deze koerden zijn lang neutraal gebleven. Zij hebben momenteel echter grotendeels de controle overgenomen van de Syrische overheid in de provincie grenzend aan Turkije. Dit wordt door Bashar al-Assad gedoogd. Het lijkt er vooral op dat deze milities als doelstelling hebben om hun eigen bevolking en die van de christelijke minderheden die in dergelijke grensgebieden wonen te beschermen. Die bescherming is nodig tegen, al dan niet radicaal islamitische, rebellen.⁶¹ Sinds korte tijd vinden er heftige gevechten plaats tussen deze Koerdische milities en de ISIL groepering.

---

⁵⁹ R. Kaboly & T. Kleijn, 'Iran voert strijd in Syrië', Nieuwsuur, 11 september 2013, <http://nieuwsuur.nl/onderwerp/550016-iran-voert-strijd-in-syrie.html>.

⁶⁰ Belangrijke uitzondering is de VN resolutie die regelt dat Syrië al zijn chemische wapens moet vernietigen (VN Resolutie SC/11292, resolutie 2139 (2014)).

⁶¹ E. Derik, 'De Koerdische PYD en haar YPG militie (VIDEO)', Mediawerkgroep Syrië, 21 januari 2014, <http://mediawerkgroepsyrie.wordpress.com/2014/01/21/de-koerdische-pyd-party-en-haar-ypg-militie-video/>, laatst gezien op 05-08-2014.

2.5 De visie van Bashar al-Assad en de VN op het conflict

Hieronder wordt de visie van Bashar al-Assad uiteengezet. Dit is van belang voor het beter begrijpen van de situatie in Syrië. Dit kan ook verduidelijking geven over waarom hij nog steeds aan de macht is. Daarnaast wordt het standpunt van de VN besproken. Dit is van belang omdat dit symbool staat voor de Westerse wereld, maar ook Arabische landen zoals Qatar en Saoedi-Arabië zullen het grotendeels met deze visie eens zijn.

2.5.1 De visie van Bashar al-Assad op de problematiek in Syrië

Er zijn meerdere interviews geweest waarin de huidige Syrische president zijn kant van het verhaal toelicht. Zoals een interview met Foxnews op 18 september 2013. Het belangrijkste punt van Bashar al-Assad komt er op neer dat hij van mening is louter en alleen tegen terroristen te strijden, mensen die van buiten Syrië naar Syrië afreizen om mee te vechten in de jihad. In de gebieden waar strijd wordt geleverd zouden alleen nog terroristen verblijven, de reguliere bevolking zou al lang zijn gevlucht. Hij vindt al genoeg hervormingen door te voeren en vindt de overige eisen die er gesteld worden niet gelegitimeerd.⁶² In een ander interview komt dit ongeveer op dezelfde manier terug, hij heeft het ook over de komende verkiezingen. Daarover zegt hij dat wanneer het volk van Syrië daar baat bij heeft hij zichzelf opnieuw verkiesbaar stelt.⁶³

2.5.2 De VN-Veiligheidsraad

De VN respecteert de soevereiniteit en integriteit van Syrië, gedwongen door Rusland en China, maar is wel geschokt door het hoge aantal slachtoffers in de Syrische burgeroorlog. Dit aantal is minstens 100.000, waarvan naar schatting 10.000 kinderen.⁶⁴ De mensenrechtenschendingen die vanuit het regime van Assad teweeg zijn gebracht zouden ruim voldoende moeten zijn om in te grijpen, maar in het geval van Syrië is dat door politieke steun van Rusland en China dus niet mogelijk. Hierdoor resteert voor de VN alleen het uitspreken van grote zorgen over de humanitaire situatie van burgers in belegerde gebieden en de oproep om eerdere resoluties te respecteren en humanitaire hulp zoveel mogelijk toe te laten in de belegerde gebieden. De VN-Veiligheidsraad heeft verder grote zorgen over het

---

⁶² 'Exclusive Interview With Syrian President Bashar al-Assad', FOX News, 18 september 2013, <http://www.foxnews.com/politics/2013/09/19/defiant-assad-claims-government-did-not-use-chem-weapons-vows-to-abide-by/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁶³ 'President Bashar al-Assad's interview with Agence France Presse AFP', AFP, 20 januari 2014, <http://syrianfreepress.wordpress.com/2014/01/21/president-bashar-al-assads-interview-with-agence-france-presse-interview-du-president-bachar-al-assad-avec-lagence-france-presse/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁶⁴ VN Resolutie SC/11292, resolutie 2139 (2014), p. 1.

grote aantal vluchtelingen, dat zijn er alleen al buiten Syrië minstens 2,4 miljoen.⁶⁵ De VN- Veiligheidsraad veroordeelt dus de schendingen van mensenrecht door alle partijen en roept op om alle geweld tegen burgers te staken en te stoppen met het schenden van mensenrechten. Kracht achter deze woorden in de vorm van sancties blijft voorlopig afwezig.

2.6 De rol van de uitreiziger in het conflict

De stroom aan buitenlandse moslims die zich naar Syrië begeven om te vechten in de jihad is niet uniek. Migraties van aantallen moslims zijn al eerder vertoond: in Irak rond het jaar 2000 (tegen de Amerikaanse bezetting in Irak), in Bosnië in de jaren '90 en in Afghanistan in de jaren '80 (tegen de Sovjet troepen in Afghanistan).⁶⁶ In kwantiteit is de huidige 'radicaliseringsgolf' in Syrië echter significant groter dan tijdens de hiervoor genoemde periodes.⁶⁷ Dit komt onder andere doordat het conflict in Syrië veel aandacht krijgt in de (sociale) media en doordat het relatief gemakkelijk is om naar Syrië af te reizen. In deze paragraaf wordt uitgelegd wat voor mensen deze uitreizigers zijn en wat ze ertoe drijft om deel te nemen in de Syrische burgeroorlog. Daarnaast zal onderzocht worden bij welke groeperingen deze uitreizigers terecht komen en welke invloed zij precies op het conflict hebben.

2.6.1 Om wat voor mensen gaat het en wat zijn drijfveren om naar Syrië af te reizen

Het gaat in bijna alle gevallen om moslims en vaak ook om strenggelovige, al dan niet radicale, moslims. Opvallend is dat uitreizigers in veel gevallen in de periode voor hun vertrek zich steeds meer verdiepen in de islam en als ze nog geen moslim zijn dan zullen ze zich bekeren tot de islam. Deze verdieping kan bij een hoge intensiteit leiden tot radicalisering en daarmee sterke sympathie voor 'moslimbroeders'. Dit gecombineerd met vele plaatjes, filmpjes etc. in de media kan ervoor zorgen dat iemand besluit te gaan helpen en zo 'moslimbroeders' bij te staan.⁶⁸ Zo was er de 26 jarige bekeerling Victor Droste uit Overijssel. Hij zette in een interview zijn beweegredenen om naar Syrië af te reizen uiteen: *'Mijn broeders worden in Syrië onthoofd op straat. Moslims worden vernederd. Het land is een brandhaard en niemand grijpt in. Ik kan niet langer blijven zitten, het gevaar dat ik daar*

---

⁶⁵ VN Resolutie SC/11292, resolutie 2139 (2014), p. 1.

⁶⁶ Zelin e.a. 'ICSR Insight: Up to 11,000 foreign fighters in Syria; steep rise among Western Europeans', ICSR, 17 december 2013, <http://icsr.info/2013/12/icsr-insight-11000-foreign-fighters-syria-steep-rise-among-western-europeans/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁶⁷ Sterkenburg 2013, p. 2-3.

⁶⁸ Sterkenburg 2014, p. 9.

ga lopen hoort erbij, Allah wil dit'.⁶⁹ Uit zijn interview is duidelijk een rotsvast geloof in de islam af te leiden. Het feit dat het regime van Assad militair gesteund wordt door Iran en Hezbollah en het gebrek aan steun voor de oppositie vanuit het Westen, kunnen daarnaast belangrijke drijfveren vormen voor mensen om de soennitische moslims in Syrië zelf bij te staan.

De realiteit is te complex om te kunnen stellen dat iedere uitreiziger in Syrië voor de jihad is of dat iedere uitreiziger zich aansluit bij Al Qaida gerelateerde groeperingen. De directe aanleiding voor het vertrek van uitreizigers kan ook gezocht worden in de vele afschuwelijke foto's en filmpjes die uit Syrië afkomstig zijn en het gebrek aan adequate steun van het Westen tegen het regime van Bashar al-Assad.⁷⁰ Daarnaast is het nog van belang om te weten dat mensen die zich aansluiten bij de jihad niet meteen een jihadistisch wereldbeeld hebben.⁷¹ Wat zeker een grote rol speelt in de beslissing om naar Syrië af te reizen is het internet. Jongeren komen daarop samen om hun ideeën uit te wisselen en bepaalde standpunten toe te juichen. Tal van forums, facebookpagina's etc. zijn daarvoor ingericht.⁷²

2.6.1.1 De subcultuur van martelaarschap⁷³

Op het worden van een 'martelaar' is al enkele keren kort ingegaan. Om uitreizigers beter te begrijpen is het van belang deze subcultuur enigszins te begrijpen. De kern van 'martelaarschap' is dat wanneer je tijdens het uitvoeren van 'het werk van god' sterft, god je zal belonen. Deze mensen halen uit de Koran dat god een islamitische staat wil en strijden daar dan ook voor. Als ze omkomen bij deze strijd belanden ze volgens hen in het paradijs. Daarnaast geloven deze mensen er rotsvast in dat het moment van hun dood door god wordt bepaald en dus vaststaat. Als je daar echt in geloofd dan is er geen verschil tussen strijden in Syrië of in Nederland post bezorgen, dood ga je wanneer god dat bepaald. Dit maakt het lastig om potentiële uitreizigers te wijzen op de gevaren in Syrië, ze hebben daar al een weerwoord op en geloven daar ook ontzettend sterk in. Velen van hen hebben het worden van een

---

⁶⁹ Idem.

⁷⁰ Zelin e.a. 'ICSR Insight: Up to 11,000 foreign fighters in Syria; steep rise among Western Europeans', ICSR, 17 december 2013, <http://icsr.info/2013/12/icsr-insight-11000-foreign-fighters-syria-steep-rise-among-western-europeans/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁷¹ Een Jihadistisch wereldbeeld houdt in dat iemand streeft naar een islamitische wereld, met daarin de Sharia als geldende wetgeving. Er zijn maar weinig mensen die daar voor streven, de meeste hebben een soort regionaal jihadistisch beeld. Zij strijden voor een islamitische staat die (zeer) beperkt is in haar territoriale grenzen. De Al Nusra en ISIL beweging hebben deze doelstelling hoog op de agenda staan. Bron: D. Schoof, 'Ideologie en strategie van het jihadisme', NCT, december 2009, p. 15.

⁷² De facebookpagina van 'mujahideenarmyofsyria', en 'thedailyreminder' zijn daar voorbeelden van. Daarnaast zijn er vele filmpjes op Youtube te vinden met namen als: 'Syria Is Calling - Will You Answer?', laatst gezien op 18-04-2014.

⁷³ Sterkenburg 2013, in dit artikel wordt gesproken over martelaarschap als zijnde een subcultuur.

martelaar zelfs als doelstelling.⁷⁴ Een voorbeeld van het rotsvaste vertrouwen zijn de leden van de Al Nusra beweging in Aleppo. Een aantal van hen hebben te allen tijde een bomvest om, met ontsteking vlakbij hun hand. Wanneer ze in de handen van regeringstroepen dreigen te vallen brengen ze deze bommengordel tot ontploffing.⁷⁵ Het rotsvaste geloof van een persoon in een beloning van god wanneer je sterft terwijl je ‘Gods werk verricht’ en dat god toch al bepaald wanneer je sterft, maakt het dus lastig om deze mensen op andere gedachten te brengen.

2.6.1.2 Om hoeveel mensen gaat het

Het aantal Nederlandse uitreizigers wordt door de AIVD geschat op ongeveer 120 mensen.⁷⁶ Uitreizigers komen echter uit allerlei landen op Syrië af om daar mee te vechten in de jihad, de schatting van het International Centre for the Study of Radicalisation (hierna ICSR) is dat er uitreizigers uit minstens 74 landen in Syrië zijn. Een schatting van het totale aantal Syriëgangers die meevechten of mee hebben gevochten geeft het ICSR ook, van eind 2011 tot december 2013 geven zij een schatting van tussen de 3.300 en 11.000 mensen. Het werkelijke aantal ligt naar schatting boven de 8.500. Het gaat dan voor 80 procent om Arabieren en Westerlingen, maar ook zijn er mensen uit zuidoost Azië, Australië en Afrikaanse landen. Uit West Europa zouden er eind december 2013 tussen de 396 en 1937 strijders zich in Syrië bevinden. België is van alle West Europese landen hofleverancier van strijders, tussen de 76 en 296 mensen uit België zouden inmiddels meevechten in Syrië. In Nederland ligt dat aantal tussen de 29 en 152.⁷⁷ De meeste buitenlandse strijders komen nog steeds uit Arabische, omringende landen, maar er is wel een significante stijging van het aantal Westerlingen waargenomen.

2.6.1.3 De rol van Propaganda

Zoals hierboven al aangegeven speelt het internet een grote rol bij het creëren van waardering voor strijders in Syrië en het over de streep trekken van potentiële uitreizigers. Dit gaat dan voornamelijk om sociale media en filmpjes op youtube waar de rol van uitreizigers in Syrië

---

⁷⁴ Sterkenburg 2013.

⁷⁵ L. Runderkamp, ‘De jihadi’s in Aleppo’, NOS, 29 januari 2013, <http://nos.nl/artikel/467851-de-jihadis-in-aleppo.html>, laatst gezien op 05-08-2015.

⁷⁶ Jaarverslag AIVD 2013, p. 9.

⁷⁷ Zelin e.a. ‘ICSR Insight: Up to 11,000 foreign fighters in Syria; steep rise among Western Europeans’, ICSR, 17 december 2013, <http://icsr.info/2013/12/icsr-insight-11000-foreign-fighters-syria-steep-rise-among-western-europeans/>, laatst gezien op 05-08-2014.

als zijnde zeer heldhaftig wordt neergezet.⁷⁸ Er bestaan vele twitter accounts van islamitische groeperingen in Syrië. Hierdoor worden familie, vrienden en sympathisanten van de Jihadstrijders op de hoogte gehouden en vaak ook om steun gevraagd (voor een nobel doel).⁷⁹ Dit gebeurt dan in de vorm van verhalen van en over deze buitenlanders die strijden in Syrië en de successen die zij behalen. Het aantal doden onder deze uitreizigers heeft niet de afschrikkende werking die men zou verwachten. Doordat deze overledenen benoemd worden tot martelaar, vinden velen het een eer om op deze manier te sterven.⁸⁰ Wat het meeste opvalt van al deze twitter accounts, facebook pagina's en youtube filmpjes is de professionaliteit. Er wordt zeer veel werk gestopt in het bijwerken van al deze pagina's. Dit gebeurt met citaten uit de Koran, foto's van 'broeders' in Syrië, maar ook door mooi bewerkte plaatjes met tekst erin verwerkt. Naast de talloze sociale media accounts speelt het, zoals hierboven ook al vermeld, een grote rol dat Syrië relatief gemakkelijk te bereiken is. Om argwaan te vermijden reizen uitreizigers vaak af in 'Westerse kledij', zodat ze niet opvallen. Ze boeken dan meestal een ticket naar Turkije om vanuit daar door te reizen naar Syrië. Ook hier past weer de nuancering dat uiteraard niet iedere uitreiziger ook daadwerkelijk extremistisch en radicaal is en velen er ook heen zijn gegaan, omdat er nog steeds iedere dag onschuldige mensen sterven door het gevoerde beleid van Bashar al-Assad (en van bijvoorbeeld ISIL).

2.6.2 Bij wie sluiten uitreizigers zich vooral aan

Uitreizigers sluiten zich vooral aan bij islamitische groeperingen. De bekendste en grootste daarvan zijn Jabhat Al Nusra (hierna Al Nusra) en islamitische Staat in Irak en de Levant (hierna ISIL). Veruit de meeste uitreizigers sluiten zich aan bij een van deze twee partijen. Daarnaast zijn er nog tal van andere groeperingen, die vaak wel samen met Al Nusra en/of als onderdeel van het VSL vechten tegen regeringstroepen van Assad. Zoals eerder al genoemd gaat het vooral om mensen die een rotsvast geloof in de islam hebben. Een deel daarvan is radicaal en extremistisch moslim, zeker voor diegene die aansluiting zoeken bij ISIL. Deze groepering komt er namelijk openlijk voor uit dat zij alleen vechten voor de stichting van een

---

⁷⁸ Voorbeelden daarvan zijn: Een twitter account van 'Rayat al Tawheed' en een instagram account '@rayat_al_tawheed1', laatst gezien op 18-04-2014. Hierop zijn volop afbeeldingen en teksten te vinden die allemaal de jihad verheerlijken, dit gebeurt veelal met zeer veel islamitische citaten en verwijzingen (naar de koran).

⁷⁹ Andere voorbeelden van twitter accounts zijn: '@Alanbar_news' (account van ISIL), '@TakfirElTaghout' (account van een Engelse Syriëganger) en '@AbuMuhammed88' (account van een Nederlandse Syriëganger), laatst gezien op 18-04-2014.

⁸⁰ Facebookpagina van 'Shaam al-Malaahim': hierop staan teksten als: 'Twee martelaren uit 1 buik... ..Helpen hun familie om makkelijk het paradijs binnen te treden' met daaronder: 'De martelaar mag voorspraak doen voor 70 van zijn familieleden!'. En de tekst: 'Opeens heb je het... .. Je toekomst ligt in het paradijs', en daaronder: 'van MU-zikant naar MU-jahid!', laatst gezien op 18-04-2014.

islamitische staat. De keuze voor uitreizigers tussen ISIL en AL Nusra werd lange tijd flink bemoeilijkt, doordat er veel onderlinge strijd is geweest tussen deze twee groeperingen.⁸¹

2.6.3 De invloed van de uitreiziger op het conflict

Zoals hierboven al vermeld, is het lastig om een precieze schatting te geven. Een schatting van het ICSR geeft aan dat onder de militante oppositie in Syrië, wanneer ze uitgaan van hun hoogst mogelijke schatting, nog geen 10 procent van buitenlandse afkomst is. De totale militante oppositie wordt geschat op 100.000 strijders.⁸² Dan komt het aantal buitenlandse strijders maximaal uit op 10.000 mensen. Dit aantal strijders heeft een significante invloed op het verloop van de Syrische burgeroorlog, een escalerend effect lijkt echter wel een logischer gevolg van deze inmenging dan een de-escalerend effect.⁸³ Daarnaast moet niet onderschat worden dat er Syrië veel mogelijk is. Een gewapende groep van de ISIL hoeft niet meteen uit duizenden mensen te bestaan, maar kan met een relatief kleine groep toch al een dorp of kleine stad veroveren. Als dat is gebeurd kan dat ontzettend veel leed en trauma's teweegbrengen bij de bevolking van een dergelijke stad of dorp. Dit komt door de openlijke executies en een extremistische regeerwijze. Daarnaast is het escalerende effect van uitreizigers ook dat Bashar al-Assad nu een legitiem argument heeft om hard optreden tegen zijn tegenstanders tot op zekere hoogte te rechtvaardigen. Hij vecht immers tegen terroristen en niet tegen zijn bevolking. Dat dit deels ook zo is lijkt inmiddels bij ieder Westers land ook wel bekend. Dit bemoeilijkt steun vanuit het Westen, maar ook vanuit de VN-Veiligheidsraad. Uitreizigers geven Rusland en China reden om terughoudend te zijn met ingrijpen in Syrië, doordat Bashar al-Assad tegen een deel van de oppositie een legitieme reden heeft om geweld in te zetten.

2.6.4 De dreiging voor Nederland, uitgaande van de uitreiziger

De dreiging voor Nederland bestaat er vooral uit dat teruggekeerde uitreizigers een risico voor de samenleving kunnen zijn. Het dreigingsniveau blijft mede door de uitreizigersproblematiek gehandhaafd op 'substantieel', wat aangeeft dat de AIVD uitgaat van een substantiële dreiging vanuit uitreizigers. Er zijn momenteel ruim 20 teruggekeerde uitreizigers die in Syrië (verder) zijn geradicaliseerd en gevechtservaring op hebben gedaan.

---

⁸¹ Dewarereligie.nl 'Het moment van de waarheid: kies ik voor ISIS of Jabhat Al Nusra?', deze site is vandaag de dag uit de lucht gehaald.

⁸² Zelin e.a. 'ICSR Insight: Up to 11,000 foreign fighters in Syria; steep rise among Western Europeans', ICSR, 17 december 2013, <http://icsr.info/2013/12/icsr-insight-11000-foreign-fighters-syria-steep-rise-among-western-europeans/>, laatst gezien op 05-08-2014.

⁸³ AIVD Jaarverslag 2013, p. 13.

Ten eerste levert die radicalisering een gevaar op van aanslagen en uitbreiding van de consensus in Nederland voor het jihadistisch gedachtegoed, wat een toename tot gevolg kan hebben van het aantal mensen dat naar Syrië toe trekt. Een sterke radicalisering kan ertoe leiden dat een persoon zich gaat afzetten tegen de Westerse samenleving. Een vrijheid van godsdienst en een democratische samenleving is niet wat radicale moslims voor ogen hebben. Dit kan vervolgens geuit worden door middel van aanslagen. Die aanslagmogelijkheid blijkt zeer reëel te zijn. In bijlage 1 is een tabel te zien waarin duidelijk valt af te lezen dat er in de afgelopen jaren herhaaldelijk aanslagen, of pogingen daartoe, zijn gepleegd door teruggekeerde jihadgangers. Dit ging om mensen die mee hebben gestreden in de jihad in Somalië, Irak, Jemen en Pakistan/ Afghanistan.

Ten tweede zijn uitreizigers een risico omdat ervaring op het slagveld allerlei trauma's en psychiatrische stoornissen teweeg kan brengen. Dit is al een groot probleem binnen het leger, maar daar zijn bepaalde protocollen voor waardoor je de juiste hulp toegewezen kunt krijgen, dat geldt voor Syriëgangers in mindere mate. Deze strijdexpertise en stoornissen kunnen ook schade toebrengen aan de Nederlandse samenleving.

Ten derde is het niet wenselijk voor Nederland om bepaalde uitreizigers af te laten reizen naar Syrië, omdat sommige uitreizigers, met een hoge mate van waarschijnlijkheid, terroristische misdrijven plegen en terreur zaaien onder de bevolking van Syrië.⁸⁴ Dit geldt in het bijzonder voor uitreizigers die zich willen aansluiten bij de ISIL groepering, omdat die er openlijk voor uitkomen primair te willen strijden voor de stichting van een islamitische staat, en niet in Syrië te zijn voor de bevrijding van Syrië. Andere groeperingen, al vechten die ook tegen Assad zijn troepen, zijn desalniettemin ook een vijand in hun ogen. Dit komt doordat ook zij meevechten in het seculiere VSL. Deze opvatting is letterlijk terug te lezen op sociale media profielen van de ISIL groepering waarnaar eerder verwezen is.

2.7 Tussenconclusie

Wat ruim drie jaar geleden begon als vreedzame demonstraties van Syriërs voor meer vrijheden, is in drie jaar tijd compleet omgeslagen. De vreedzame betogingen zijn in eerste instantie verruild door groepjes gewapende mannen, die strijd leverden tegen de troepen van

---

⁸⁴ Een voorbeeld daarvan is het eerder genoemde dorp waar leden van de ISIL beweging angst en terreur onder de bevolking van Syrië verspreiden, maar ook de recente zelfmoordaanslagen van uitreizigers. Bron: H. Modderkolk, 'Twee Nederlandse Syriëgangers pleegden zelfmoordaanslag', NRC, 23 april 2014, <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/04/23/twee-nederlandse-syriegangers-pleegden-zelfmoordaanslag/>, laatst gezien op 05-08-2014.

Bashar al-Assad. Deze escalatie lijkt grotendeels de verantwoordelijkheid van de president zelf, zijn tactiek om af te rekenen met opstandelingen is voortijdig ingezet en benadeeld burgers disproportioneel. Deze tactiek houdt in dat opstandige gebieden zo compleet mogelijk worden omsingeld, vervolgens structureel worden onthouden van alle eerste levensbehoeften en er daarnaast structureel bombardementen op deze gebieden worden uitgevoerd. De doelstelling is de totale vernietiging van deze opstandige gebieden en iedereen in die gebieden. Een inhumane oorlogstactiek waar voornamelijk burgers die niet vluchten het slachtoffer van worden. In tegenstelling tot de jaren '80, toen zijn vader dezelfde tactiek toepaste, is er nu wereldwijde bekendheid aan de gruwelijkheden die deze tactiek nog steeds oplevert. Het internet, en dan met name sociale media, speelt daar een grote rol in. Alle in Syrië strijdende partijen krijgen steun van externe landen/partijen. Zo worden de rebellen van het VSL gesteund door de zeer welvarende landen Qatar en Saoedi-Arabië, met als achterliggend motief het beperken van de invloed van Iran en daarmee het sjiïsme. Daarnaast ontvangen deze rebellen steun van het Westen in de vorm van wapens, en humanitaire hulp. Bashar al-Assad ontvangt op zijn beurt steun van Iran op financieel en militair gebied en van Hezbollah op militair gebied. Daarnaast hebben Rusland en China er door politieke steun voor gezorgd dat ingrijpen, door de VN in Syrië, tot op de dag van vandaag een feitelijke onmogelijkheid blijft. Het zijn voornamelijk burgers die enorm onder de burgeroorlog gebukt gaan. Degene met mogelijkheden om te vluchten zullen dat ook doen en een onzeker bestaan in een vluchtelingenkamp opbouwen, degene die niet kunnen of willen vluchten hebben het zo mogelijk nog zwaarder in de belegerde gebieden.

Naast de ellende die Bashar al-Assad met zijn troepen aanricht zijn er ook steeds meer strijders naar Syrië gekomen om deel te nemen aan de jihad. Doelstelling is voor sommige weliswaar nog steeds primair de troepen van Assad verslaan, maar daarnaast wordt er gestreden voor de stichting van een islamitische staat door deze nieuwe groep strijders. Zo zijn er in het VSL groepen strijders die gezamenlijk vechten tegen het regime van Bashar al-Assad, maar die compleet anders zullen regeren in veroverde gebieden. Naast het VSL is er een groepering actief in Syrië die het in de huidige staat zelfs te bont maakt voor al Qaida. In veroverde gebieden door deze groepering wordt er met harde hand geregeerd, geïnspireerd op een radicale en extreme variant van de islam. Hier is het wederom de reguliere bevolking van dergelijke gebieden die gedupeerd raakt. De Westerse uitreizigers sluiten zich in Syrië vrijwel uitsluitend aan bij groeperingen die er een jihadistisch gedachtegoed op na houden. Voor Syriërs is dat overwegend nadelig. Terreur door rebellen, terughoudendheid van het Westen, lage eensgezindheid binnen het VSL en rechtvaardiging van het geweld van de

regeringstroepen zijn namelijk de gevolgen van Syrië als voorste linie van de jihad. Het gevolg daarvan is dat er veel Syriërs zijn die het gevoel hebben dat de rechtmatige revolutie van hen gekaapt is door deze islamitische groeperingen. Van deze groeperingen is bekend dat uitreizigers zich voornamelijk aansluiten bij de Al Nusra en de ISIL groepering.

Het probleem van uitreizigers voor Nederland is enerzijds de kans dat deze mensen geradicaliseerd en gewelddadig terugkomen naar Nederland. Anderzijds is het voor Nederland onwenselijk om uitreizigers die van plan zijn terroristische misdrijven te plegen in Syrië ongehinderd hun gang te laten gaan. Het blijft echter lastig, Syriëgangsters zijn niet allemaal radicaal en extremistisch en de strijd tegen Bashar al-Assad wordt door het Westen toch als een nobel doel gezien. Dit pleit voor sympathie voor deze mensen, maar aan de andere kant heeft hun inbreng in de Syrische burgeroorlog vooral grote nadelen voor de bevolking van Syrië. De ISIL beweging komt er zelfs voor uit niet de bevrijding van Syrië, maar puur een islamitische staat als doel te hebben en uitsluitend daarvoor te strijden. De Syriëgangsters die daar aansluiting bij zoeken lijken daarmee vooral de Syrische bevolking te benadelen.

Hoofdstuk 3

Een juridisch kader omtrent misdrijven die relevant kunnen zijn voor de vervolging van potentiële Syriëgangers en een toepassing daarvan op deze potentiële Syriëgangers

3.1 Inleiding

De vervolging van potentiële Syriëgangers kan lastig zijn, omdat feitelijke handelingen van deze personen in eerste instantie veelal geen strafrechtelijke aansprakelijkheid lijken te kunnen rechtvaardigen. Dit hoofdstuk strekt ertoe duidelijkheid te creëren in de mogelijkheden daartoe. Het gaat om een onderzoek naar de mogelijke vervolging van potentiële Syriëgangers op grond van te verwachten gedragingen in de burgeroorlog in Syrië (en de gewapende strijd in Irak) en verrichte gedragingen in Nederland die daarmee verband houden. In hoofdstuk twee is uitgebreid aan bod gekomen hoe de burgeroorlog in Syrië er op dit moment uitziet, wat voor gedragingen daar worden verricht en door wie. Dit hoofdstuk borduurt voort op die kennis. Er worden een aantal delicten uiteengezet in een juridisch kader, om deze vervolgens toe te passen op potentiële Syriëgangers. Om deze toepassing te concretiseren worden er in deze inleiding drie types potentiële Syriëgangers uiteengezet. Bij deze uiteenzetting worden aanknopingspunten uit het voorgaande hoofdstuk, berichten op facebook, twitter en instagram en nieuwsartikelen gebruikt. Ieder onderzocht delict zal dan toegepast worden op deze drie types om zo te kijken of het delict handvatten biedt voor de vervolging van een van deze types potentiële Syriëgangers. De uitgewerkte delicten in dit hoofdstuk zijn geen limitatieve opsomming van alle delicten die eventueel ingezet kunnen worden in de vervolging van potentiële Syriëgangers. De gedragingen van deze groep mensen zijn zo divers dat er ontzettend veel delicten bruikbaar kunnen zijn. Dit onderzoek strekt ertoe te onderzoeken welke delicten van toepassing zijn op het tentoongestelde gedrag in Nederland gericht op de strijd in Syrië (en Irak) en de te verwachten gedragingen in Syrië (en Irak). Omdat het om die gedragingen en uitlatingen gaat is bewust gekozen voor de hieronder vermelde delicten. Omdat de gedragingen zo divers zijn zal er steeds worden gezocht naar de grens van strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van een bepaald artikel.

Allereerst zal het wettelijke systeem rondom terroristische misdrijven uiteengezet worden. De kwalificatie van terroristische misdrijven, misdrijven ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf en de gevolgen van een dergelijke kwalificatie komen hier aan bod. Het gaat dan om de artikelen 83, 83a en 83b Sr. Ten tweede zal het opruiingsdelict

onderzocht worden, inclusief de verspreiding van opruiend materiaal. Dit is strafbaar gesteld in artikel 131 en artikel 132 Sr. Ten derde komt de strafbare voorbereiding aan bod. Het gaat dan om artikel 46 juncto artikel 289 Sr (vorbereiding van moord). Daarnaast komt hier ook de strafbare training voor terrorisme aan bod, zoals strafbaar is gesteld in artikel 134a Sr. Ten vierde zal de deelneming aan een criminele/terroristische organisatie uiteengezet worden. Dit is strafbaar op grond van artikel 140 en artikel 140a Sr. Het laatste delict wat onderzocht wordt is de werving voor de gewapende strijd op grond van artikel 205 Sr. In de tussenconclusie wordt een korte samenvatting gegeven van het hetgeen dat is onderzocht in dit hoofdstuk.

3.1.1 Drie types potentiële Syriëgangers

Zoals hierboven vermeld worden de uiteengezette delicten toegepast op drie types potentiële Syriëgangers, deze worden hieronder uiteengezet. Bij deze toepassing is aansluiting gezocht bij aanknopingspunten over Syriëgangers uit het voorgaande hoofdstuk en uit de (sociale) media. Het gaat dan vooral om nieuwsartikelen, uitlatingen via facebook en uitlatingen via twitter. Deze drie types zijn louter hulpmiddelen, iedere (potentiële) Syriëganger is anders en verricht daardoor andere feitelijke handelingen of uit zichzelf anders. Soms zullen gedragingen die buiten één van deze drie types vallen juist belangrijk kunnen zijn om strafrechtelijke aansprakelijkheid te kunnen vestigen. Indien dat het geval is dan wordt dit aangegeven en zullen dergelijke gedragingen alsnog binnen dit onderzoek vallen.

Type één potentiële Syriëgangers zijn mensen die concrete plannen hebben om naar Syrië af te reizen.⁸⁵ Deze personen zijn van plan zich aan te sluiten bij de ISIL groepering en hebben dat veelvuldig geuit op verschillende fora op het internet. Er zijn grote geldhoeveelheden opgenomen en er staat een gepakte koffer inclusief een vliegticket naar Turkije klaar. De meeste bezittingen zijn weggegeven of verkocht. Type één potentiële Syriëgangers zijn ook aantoonbaar geradicaliseerd in ten minste de afgelopen zes maanden. De doelstelling van deze mensen is het helpen behouden en/of uitbreiden van het kalifaat, door strijd te leveren tegen tegenstanders van dit kalifaat (in Syrië en Irak). Deze personen zijn de mening toebedeeld dat het de plicht is van iedere goede moslim om te gaan wonen in het kalifaat en om te helpen dit te behouden. Hierdoor wordt er opgeroepen tot het plegen van geweld, omdat dit de manier is waarop ISIL het kalifaat behoudt en uitbreidt. Het kan ook voorkomen dat dit type uitreiziger zich schuldig maakt aan ronselende activiteiten. Er wordt dan getracht om anderen over te

---

⁸⁵ Dit type potentiële Syriëganger is grotendeels gebaseerd op de twee Syriëgangers die zijn vervolgd in oktober vorig, Rb Rotterdam 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8265.

halen om ook aan de gewapende strijd deel te nemen. Dergelijke activiteiten kunnen echter lastig te bewijzen zijn omdat deze vooral plaatsvinden in de privésfeer.

Type twee potentiële Syriëgangers wensen zich aan te sluiten bij een gematigd islamitische groepering. Er staat een gepakte tas thuis klaar en er is een vliegticket gereserveerd naar Turkije. Deze personen willen vooral familie en vrienden in Syrië helpen en de bevolking van Syrië bijstaan in de strijd tegen Bashar al-Assad. Er wonen nog veel familie en vrienden van dit type uitreiziger in bezette gebieden in Syrië, waardoor het gevoel om iets te moeten doen gesterkt wordt. Deze groep potentiële Syriëgangers is actief op het internet informatie aan het vergaren over de strijd in Syrië (en Irak) en heeft veelvuldig contact met uitreizigers die zich al hebben aangesloten bij één van de strijdende gematigd islamitische partijen in Syrië. Belangrijk is verder nog dat dergelijke personen willen strijden tegen Bashar al-Assad en niet bezig zijn met het stichten van een islamitische staat. De doelstelling is om meer rechten en vrijheden voor de bevolking van Syrië te bewerkstelligen. De gruwelijkheden in Syrië en het gebrek aan hulp vanuit het westen zijn de grootste drijfveren voor dit type uitreiziger.

Type drie potentiële Syriëgangers zijn strenggelovige moslims, sympathisanten van de jihad en van het uitroepen van het kalifaat. Net als type één potentiële Syriëgangers zijn deze personen aantoonbaar geradicaliseerd in ten minste de afgelopen zes maanden. Er zijn geen concrete plannen om af te reizen naar Syrië, maar er worden wel felicitaties uitgesproken jegens moslims met het uitroepen van het kalifaat. Dergelijke personen zijn veelvuldig op het internet te vinden met steunbetuigingen voor ‘moslimbroeders’ in Syrië en Irak en posten daar ook meerdere malen pro jihad materiaal.⁸⁶ Het kalifaat is volgens dit type mensen een overwinning voor moslims, de moslimgemeenschap zou er dan ook zeer blij mee moeten zijn.⁸⁷ Het is daarnaast mogelijk binnen dit type uitreiziger dat er sprake is van ronselende gedragingen. Er wordt dan getracht anderen te ronselen voor de jihad in Syrië en Irak. Als dit het geval is zijn er vaak al beschuldigingen geuit vanuit de islamitische gemeenschap, zijnde vooral van de ouders en familie van uitgereisde personen. Op deze beschuldigingen wordt

---

⁸⁶ Een voorbeeld hiervan zijn uitspraken op fora als: <http://forums.marokko.nl/showthread.php?t=5056362> (of www.forums.marokko.nl en zoeken op ‘ISIS goed of slecht’), <http://forums.marokko.nl/archive/index.php/t-5050094-isis-roept-kalifaat-uit-en-herdoopt-zichzelf-p-2.html> (of www.forums.marokko.nl en zoeken op ‘isis roept kalifaat uit en herdoopt zichzelf’), <http://forums.islamicawakening.com/f15/isis-khawaarij-or-not-assessment-70248/> (of www.islamicawakening.com en zoeken op ‘ISIS: Khawaarij or not’) en <http://forums.islamicawakening.com/f18/the-islamic-state-of-iraq-and-sham-69871/> (of www.islamicawakening.com en zoeken op ‘The islamic State of Iraq and Sham’), <https://www.youtube.com/watch?v=ZtWBWEkbUrQ> (of www.youtube.com, zoeken op ‘sniper team of mujahideen in Syria’) en een facebookpagina ‘#ISIS’. Allen Laatst gezien op 14-07-2014. Hierop zijn discussies te vinden of de gedragingen van de ISIL groepering wel of niet goed zouden zijn. Vaak worden die gedragingen afgekeurd maar er zijn ook fervente aanhangers te vinden op deze fora.

⁸⁷ <http://nos.nl/op3/video/668781-ik-feliciteer-isis-met-het-kalifaat.html> (of www.youtube.com en zoeken op ‘ik feliciteer ISIS met het kalifaat’). Dit is een voorbeeld van een steunbetuiging via het internet.

door dit type potentiële uitreiziger gereageerd door te stellen dat Syriëgangers geen ronselaar nodig hebben. Zij zouden naar Syrië vertrekken vanuit de eigen intrinsieke (en correcte) overtuiging dat goede moslims mee moeten vechten in de jihad en alles moeten doen voor het kalifaat, Allah zou dit zo willen.⁸⁸ Strafrechtelijk gezien kan er een onderzoek lopen en worden deze mensen in de gaten gehouden, maar ze zijn nog niet in staat van beschuldiging gesteld. Net als bij type één uitreizigers kunnen deze ronselende activiteiten lastig te bewijzen zijn, AIVD documentatie zal in veel gevallen onmisbaar zijn om dit aan te kunnen tonen. Deze gedragingen kunnen dus van toepassing zijn maar dat is lang niet altijd zo voor dit type uitreiziger.

3.2 Het juridische kader omtrent terroristische misdrijven uit het Nederlandse materiële strafrecht

Vanaf 11 september 2001 is het stelsel rondom terroristische misdrijven in Nederland herhaaldelijk vernieuwd, aangepast en/of uitgebreid. Dit heeft geresulteerd in nieuwe terroristische misdrijven, een verhoging van de strafmaxima voor bepaalde misdrijven en een vergroting van de materieelrechtelijke reikwijdte van terroristische misdrijven.⁸⁹ Het doel van al deze (nieuwe) terroristische misdrijven is preventie. Vanwege de potentiële grote schadelijke gevolgen van een terroristische aanslag is een strafrechtelijke aanpak in een steeds vroeger voorstadium van een terroristisch misdrijf gepermitteerd.⁹⁰ Het Nederlandse stelsel rondom terroristische misdrijven zit dusdanig ingewikkeld in elkaar dat deze hier eerst behandeld wordt alvorens op concrete (terroristische) misdrijven in te gaan en deze toe te passen op Syriëgangers. Ten eerste wordt de constructie rondom terroristische misdrijven behandeld. Ten tweede komt de voorbereiding of vergemakkelijking van terroristische misdrijven aan bod. Ten derde worden de gevolgen van een kwalificatie als terroristisch misdrijf behandeld en als laatste wordt het terroristische oogmerk op een specifiek delict toegepast op de drie types potentiële uitreizigers.

---

⁸⁸ Deels gebaseerd op de persoon te zien op: <http://nos.nl/op3/video/668781-ik-feliciteer-isis-met-het-kalifaat.html>. laatst gezien op 10-07-2014.

⁸⁹ M.J. Borgers 'Strafbaarstellingen in de strijd tegen terrorisme: werving ten behoeve van de gewapende strijd en samenspanning tot terroristische misdrijven', in: A.H.E.C. Jordaans, P.A.M. Mevis, & J. Wöretshofer (red.), Praktisch strafrecht (Liber Amicorum J.M. Reijntjes), Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005, p. 25-27.

⁹⁰ Handelingen II 2003/04 nr. 33, p. 2338 en 2339; Handelingen I 2003/04 nr. 33, p. 1763.

3.2.1 Het juridische kader omtrent terroristische misdrijven

Terroristische misdrijven zijn de misdrijven genoemd in artikel 83 Sr. Voor de misdrijven uit artikel 83 Sr wordt via het terroristische oogmerk een definitie gegeven aan een terroristisch misdrijf. Een terroristisch oogmerk is dan vereist op het desbetreffende delict om te kunnen spreken van een terroristisch misdrijf. Er bestaat dus geen algemeen terroristisch oogmerk, deze is altijd gericht op een bepaald misdrijf. De genoemde terroristische misdrijven in artikel 83 lid 1 Sr worden gecreëerd door dat artikellid. Dat wil zeggen dat in de artikelen genoemd in artikel 83 lid 1 Sr zelf geen strafverzwarende omstandigheid in de vorm van een terroristisch oogmerk is opgenomen. In de misdrijven genoemd in artikel 83 lid 2 Sr gaat het om een opsomming van artikelen waarin de mogelijkheid van een strafverzwarende omstandigheid in de vorm van een terroristisch oogmerk wel is opgenomen. Dit is dus in tegenstelling tot het eerste lid louter een opsomming, een wetstechnisch artikellid. Bij de specifieke terroristische misdrijven uit artikel 83 lid 3 Sr gaat het om specifieke misdrijven uit het Wetboek van Strafrecht, de Kernenergiewet, de Wet explosieven voor civiel gebruik, de Wet op de Economische delicten en de Wet wapens en munitie. Voor deze specifieke terroristische misdrijven heeft de wetgever ervoor gekozen om het delict apart strafbaar te stellen in een nieuw artikel. Dat houdt in dat er dus geen strafverzwarende omstandigheid in de vorm van een terroristisch oogmerk is toegevoegd aan het bestaande artikel of via artikel 83 lid 1 Sr.⁹¹

De strafmaxima die op de misdrijven genoemd in artikel 83 lid 1 Sr staan, zijn vaak al het hoogst mogelijke binnen het Wetboek van Strafrecht. De kwalificatie van de misdrijven genoemd in artikel 83 lid 1 Sr, als zijnde terroristische misdrijven, houdt geen strafverzwarende omstandigheid, in de zin van een verhoging van het strafmaximum, in. De genoemde misdrijven in artikel 83 lid 2 Sr zijn misdrijven waarbij het hebben van een terroristisch oogmerk tot gevolg heeft dat het strafmaximum verhoogd wordt. De verhoging van het strafmaximum kan zelfs inhouden dat tijdelijke gevangenisstraf van ten hoogste dertig jaren, of levenslange gevangenisstraf opgelegd kan worden.⁹² Dit is het hoogst mogelijke strafmaximum binnen het Wetboek van Strafrecht. De terroristische misdrijven genoemd in artikel 83 lid 3 Sr zijn aparte delicten. Het strafmaximum is dan ook apart vastgesteld. Een voorbeeld is de deelneming aan een terroristische organisatie, zoals strafbaar is gesteld in artikel 140a Sr. Dit misdrijf heeft een strafmaximum van vijftien jaren. De normale variant

---

⁹¹ 'Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 6 Specifieke terroristische misdrijven bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 83 [Terroristisch misdrijf].

⁹² Dit is onder andere het geval in artikel 120a, 114a en 176a Sr.

van dit misdrijf is strafbaar gesteld in artikel 140 Sr, de deelneming aan een criminele organisatie. In lid 1 van dat artikel is het strafmaximum voor deelneming aan een criminele organisatie bepaald op zes jaren.

Van een terroristisch oogmerk is een wettelijke definitie gegeven in artikel 83a Sr: *‘het oogmerk om de bevolking of een deel der bevolking van een land ernstige vrees aan te jagen, dan wel een overheid of internationale organisatie wederrechtelijk te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, dan wel de fundamentele politieke, constitutionele, economische of sociale structuren van een land of een internationale organisatie ernstig te ontwrichten of te vernietigen.’* Deze constructie is grotendeels overgenomen uit het kaderbesluit inzake terrorismebestrijding van 13 juni 2002.⁹³ Artikel 83a Sr is ingevoerd door de Wet terroristische misdrijven.⁹⁴ Het gaat bij het terroristische oogmerk vooral om het doel, één van de genoemde gevallen in artikel 83a Sr moet het doel zijn geweest van de gepleegde misdrijven. Hierop moet het terroristisch oogmerk betrekking hebben. Als dit louter een onbedoeld gevolg is dan kan er geen terroristisch oogmerk worden aangenomen.⁹⁵ Er dienen voldoende serieuze en geloofwaardige aanwijzingen te zijn waaruit het beoogde doel van een persoon voldoende duidelijk blijkt.⁹⁶ Het terroristische oogmerk mag niet worden aangenomen louter op grond van de ideologie van de verdachte, er moet meer zijn dan dat in de vorm van feitelijke handelingen.⁹⁷ Uit de wetsgeschiedenis blijkt dat het bestanddeel *‘de bevolking of een deel der bevolking’* niet te ruim opgevat moet worden. Het gaat dan nimmer om een gering deel van de bevolking, zoals een groep(je) beroepsbeoefenaars. Een dergelijke groep kan bijvoorbeeld angst zijn aangejaagd na bepaalde onrechtmatige gedragingen van actievoerders, maar dit valt buiten de reikwijdte van artikel 83a Sr. Dit zou daar slechts binnen kunnen vallen indien er tevens *‘het oogmerk bestaat om de economische basisstructuren van een land te ontwrichten’*.⁹⁸

Wanneer er via de democratische weg getracht wordt fundamentele politieke, constitutionele, economische of sociale structuren ernstig te ontwrichten of te vernietigen dan lijkt deze definitie in eerste instantie niet van toepassing. De democratische weg is immers een legitieme manier om verandering aan een maatschappij te realiseren. Een invoering van een extreme interpretatie van de sharia in Nederland lijkt echter wel een vernietiging van bestaande fundamentele structuren in Nederland te zijn. Een voorbeeld van een partij die dit heeft geprobeerd in België is ‘Sharia4Belgium’, welke van 2010 tot 2012 actief is geweest.

---

⁹³ Kaderbesluit EU 2002/475/JBZ van de Raad van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding.

⁹⁴ Datum i.w.tr. 10-08-2004, *Stb.* 2004, 290.

⁹⁵ Kamerstukken II 2002/03, 28 463, nr. 6, p. 5 en 6.

⁹⁶ Hof Amsterdam 03-09-2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:2111.

⁹⁷ HR 02-02-2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5189 (Hofstadgroep).

⁹⁸ Kamerstukken II 2002/03, 28 463, nr. 6, p. 6; Kamerstukken II 2001/02, 28 463, nr. 3, p. 3.

Politieke activiteiten die gericht waren op het invoeren van de sharia waren in België niet strafbaar. Toch maakt een dergelijke organisatie zich dan waarschijnlijk wel schuldig aan bijvoorbeeld het aanzetten tot haat of opruiing, waardoor toch strafrechtelijk opgetreden kan worden. In beginsel mag de democratische weg ook in Nederland bewandeld worden wanneer het doel van een partij is om bijvoorbeeld de sharia in te voeren. Het lijkt overigens praktisch zo goed als onmogelijk om een extreme versie van de sharia ten uitvoer te leggen in Nederland via de democratische weg. Een partij die dergelijke ideeën aanhangt zou dan ongekend veel stemmen moeten behalen, ervan uitgaande dat ze niet veel steun van andere partijen krijgen. Vervolgens moet alles worden veranderd aan het bestaande rechtsstelsel. Hiervoor zijn meerderheden in de kamer(s) vereist die voor één partij ongekend zijn. Zelfs als dat allemaal wél gehaald wordt dan is Nederland nog steeds gebonden aan een groot aantal verdragen waarin mensenrechten zijn vastgelegd. De rechter is dan verplicht deze voorrang te geven boven de in Nederland ingevoerde sharia.

3.2.2 Het juridische kader omtrent misdrijven ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf

Naast de definitie van terroristische misdrijven, vormgegeven door het terroristische oogmerk, bestaat er ook de wettelijke definitie van *'misdrijven ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf'*. Dit zijn een aantal genoemde misdrijven in artikel 83b Sr. Het gaat hier om een wetstechnisch artikel, een definitiebepaling. Hierdoor kan in andere artikelen verwezen worden naar dit begrip.⁹⁹ Dit artikel is in 2009 ingevoerd door de Wet strafbaarstelling deelname en meewerken aan training voor terrorisme.¹⁰⁰ De wetgever vond het wenselijk dat er een definitiebepaling kwam voor de misdrijven ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf.¹⁰¹ Doordat artikel 83b Sr werd ingevoerd kon in artikel 134a Sr volstaan worden met het verwijzen naar een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf. Artikel 134a Sr is zelf geen terroristisch misdrijf, maar stelt de training voor terrorisme strafbaar. Dit artikel wordt in paragraaf 3.4.2 behandeld. Al met al is er dus door toedoen van artikel 83b Sr een sluitend systeem ontstaan rondom terroristische misdrijven, inclusief de voorbereiding of vergemakkelijking daarvan.

---

⁹⁹ Kamerstukken II 2007/08, 31 386, nr. 3, p. 8 en 9.

¹⁰⁰ Datum i.w.tr. 01-04-2010, *Stb.* 2010, 139.

¹⁰¹ Kamerstukken II 2007/08, 31 386, nr. 3, p. 8.

3.2.3 De gevolgen van de kwalificatie van misdrijven als terroristische misdrijven

De kwalificatie van een misdrijf als een terroristisch misdrijf kan verstrekkende gevolgen hebben. In veel gevallen valt de maximumstraf hoger uit dan bij hetzelfde misdrijf zonder een terroristisch oogmerk. Op die manier wordt het terroristische oogmerk dus als strafverzwarende omstandigheid gebruikt. Daarnaast kan een terroristisch oogmerk er voor zorgen dat een algemeen delict niet van toepassing is, maar een specifiek omschreven terroristisch misdrijf. In deze gevallen kan het terroristische delict gezien worden als een specialis van het ‘normale’ delict. Door toedoen van artikel 55 lid 2 Sr is het bijzondere artikel dan van toepassing.¹⁰² Het strafmaximum voor het terroristische delict zal vaak hoger zijn dan voor het algemene delict. Een voorbeeld daarvan is wanneer een organisatie het oogmerk heeft om terroristische misdrijven te plegen, in dat geval is artikel 140a Sr van toepassing in plaats van artikel 140 Sr. Dit biedt de rechter de mogelijkheid om op grond van artikel 140a Sr maximaal vijftien jaren gevangenisstraf op te leggen, waar artikel 140 lid 1 Sr (deelneming aan een ‘gewone’ criminele organisatie) een maximum gevangenisstraf van zes jaren stelt. Het derde gevolg van een kwalificatie als terroristisch misdrijf is dat er een ruimere rechtsmacht regeling geldt indien het gaat om terroristische misdrijven. Voor terroristische misdrijven zal artikel 2 Sr normaalgesproken toereikend zijn, maar voor gedragingen die zijn verricht buiten Nederland biedt het beschermingsbeginsel handvatten om ook in Nederland te kunnen vervolgen. Artikel 4 onder 14 en 15 en artikel 4a Sr bieden namelijk een ruimere rechtsmacht regeling voor de vervolging van terroristische misdrijven dan voor de vervolging van ‘normale’ delicten.

3.2.4 toepassing van het terroristische oogmerk op zware mishandeling op de drie types potentiële Syriëgers

Hieronder wordt het terroristische oogmerk toegepast op de drie types uitreizigers. Omdat een terroristisch oogmerk op zichzelfstaand niet kan bestaan zal er gekeken worden of artikel 304a juncto artikel 302 Sr bewezen kan worden. Het gaat dan om zware mishandeling met een terroristisch oogmerk. Dit delict is gekozen omdat uitreizigers zich in Syrië ten minste schuldig maken aan zware mishandeling. Hieronder wordt zeer uitgebreid ingegaan op alle verweren die type twee uitreizigers aan kunnen voeren om strafrechtelijke aansprakelijkheid te voorkomen. Om herhaling te voorkomen zal later in deze scriptie terugverwezen worden naar deze verweren en de bijbehorende relevante overwegingen.

---

¹⁰² Kesteloo 2011, p. 116-117.

Type één potentiële uitreizigers zijn van plan zich aan te sluiten bij de ISIL groepering. De doelstelling van dergelijke personen is af te leiden uit de doelstelling van ISIL, deze is met geweld de stichting van een islamitische staat afdwingen. De ISIL groepering is een terroristische organisatie aangezien zij in de ‘kennisbank terrorisme’ staan vermeld. Dit is de Nederlandse variant van een terreurlijst. In paragraaf 3.5.1 wordt verder ingegaan op deze terreurlijsten. Hierdoor kan gemakkelijk bewezen worden dat de ISIL groepering een terroristisch oogmerk heeft. Type één potentiële Syriëgangers hebben echter nog niet voldoende ernstige feitelijke handelingen verricht die vooruitwijzen naar het plegen van zware mishandeling met een terroristisch oogmerk. Er is een ticket geboekt en er is een groot contant geldbedrag voorhanden, maar dat zijn geen feitelijke handelingen die direct vooruitwijzen naar het plegen van dit terroristische misdrijf. Dit kunnen bijvoorbeeld ook voorbereidingshandelingen voor een (bijzondere) vakantie betreffen. Er zijn dus niet genoeg serieuze en geloofwaardige aanwijzingen om het terroristische oogmerk te kunnen bewijzen. Er zijn slechts veel subjectieve bewijzen, afgeleid uit de ideologie van dit type potentiële Syriëganger. De ideologie kan worden bewezen door middel van gedane uitlatingen.

Het is echter denkbaar dat dit type uitreiziger wél al voldoende feitelijke handelingen heeft verricht die vooruitwijzen naar te plegen terroristische misdrijven. Dit is bijvoorbeeld het geval indien er in Nederland grondstoffen zijn aangeschaft om bepaalde explosieven te maken en deze grondstoffen zijn al vooruitgestuurd naar het strijdgebied. Dit kan gepaard gaan met het zoeken op het internet naar kennis over hoe dergelijke explosieven te maken zijn en het eventueel doorspelen van de opgedane kennis naar strijders ter plaatse. Wanneer er dan ook nog een groot geldbedrag voorhanden is en/of een vliegticket naar Turkije en/of gepakte koffers zijn, dan kan een terroristisch oogmerk op zware mishandeling wel worden bewezen. Er zijn dan voldoende serieuze aanwijzingen die vooruitwijzen naar het te plegen terroristische misdrijf.

Voor **type twee** potentiële Syriëgangers geldt dat een terroristisch oogmerk nog minder snel aangenomen kan worden dan bij type één potentiële Syriëgangers. Er is namelijk ook hier een gebrek aan voldoende serieuze en geloofwaardige aanwijzingen dat dergelijke personen van plan zijn om (terroristische) misdrijven te plegen. Daarnaast is het bij dit type potentiële Syriëgangers sterk de vraag of de te verwachten gedragingen van de groepering waarbij men aansluiting zoekt gepleegd worden met een terroristisch oogmerk. Er wordt wel getracht de bestaande structuren van Syrië te veranderen, maar niet om deze ernstig te ontwrichten of te vernietigen. Er wordt ook niet getracht de bevolking of een deel daarvan ernstige vrees aan te

jagen. Er wordt juist opgekomen voor deze bevolking, om meer rechten en vrijheden daarvoor af te dwingen. Wat wel wordt geprobeerd is om veranderingen met ondemocratische middelen af te dwingen, waardoor de overheid van Syrië deze moet dulden. Om dit echter als terroristisch te bestempelen kan gevaarlijk zijn, omdat dat impliceert dat zittende machthebbers ook gelegitimeerde machthebbers zijn. Groeperingen die simpelweg voor meer vrijheid strijden zouden dan direct als terroristisch worden bestempeld, omdat zij trachten de zittende machthebbers iets te laten doen of te dulden. Een te snelle bestempeling van dergelijke groeperingen als zijnde terroristisch werkt op die manier een dictatuur in de hand, iets wat in het Westen allerm minst als wenselijk wordt gezien. De democratie is er op gebouwd om het volk de macht te geven. Wanneer een machthebber niet luistert naar zijn volk maar ervoor kiest daartegen ten strijde te trekken, kan het deel van het volk dat terugvecht moeilijk worden gezien als zijnde louter een verzameling terroristen. Vormen van geweld tegenover de overheid kunnen daardoor tot op zekere hoogte worden gerechtvaardigd, als de omstandigheden van het geval dat eisen. Daarnaast is het onvermijdelijk om burgerslachtoffers in een burgeroorlog compleet te voorkomen. Wanneer het doel echter is om dat te proberen en daar ook naar wordt gehandeld, zal het feit dat er burgerslachtoffers vallen niets veranderen aan de kwalificatie van dergelijke groeperingen als zijnde niet-terroristisch. Wanneer de democratische weg praktisch onmogelijk is om te bewandelen, kan het dus zo zijn dat vrijwel alleen de toepassing van geweld een manier is om veranderingen door te voeren. Dit lijkt in Syrië momenteel het geval te zijn. Bashar al-Assad heeft de toon al vroeg in de Syrische burgeroorlog gezet door al vroeg op opstanden te reageren met grote militaire acties. Een terroristisch oogmerk voor dit type uitreiziger lijkt hiermee allereerst niet mogelijk en daarnaast zeer ongewenst. Juridisch gezien geldt wel hetzelfde als voor type één uitreizigers, mochten er aanvullende gedragingen zijn dan zou een terroristisch oogmerk op zware mishandeling aangenomen kunnen worden. Theoretisch valt ook dit type uitreiziger dan binnen de reikwijdte van artikel 83a Sr, omdat de overheid van Syrië wordt getracht iets te doen.

Er kunnen echter twijfels worden geplaatst of het de bedoeling van de wetgever was om de grens tussen 'vrijheidsstrijders' en 'terroristen' dusdanig te plaatsen dat strijders tegen een abject regime als dat van Assad onder de definitie van terrorisme vallen. In de kamerstukken staan een aantal overwegingen welke aantonen dat dit niet geheel intentioneel is geweest. Zo beschrijft oud Minister Donner op 14 juni 2004: *'Het terrorisme waar wij nu mee geconfronteerd worden, richt zich in het algemeen tegen het maatschappelijke klimaat en de samenleving, zoals wij die hier hebben ontwikkeld. In de ogen van sommigen is onze*

samenleving een bedreiging voor het eigen bestaan en dat zou het gebruik van geweld rechtvaardigen. Om die reden zal ook Nederland zich moeten wapenen om daartegen te kunnen optreden.'¹⁰³ Dit 'nieuwe terrorisme' is de reden geweest voor de noodzakelijk geachte verscherping van de sancties voor terroristische misdrijven. Ook de heer Rosenthal (VVD) heeft dit bevestigd in een beraadslaging van de Eerste Kamer over het wetsvoorstel terroristische misdrijven. *'Ik heb het gehad over wat onder terreurexperts "het nieuwe terrorisme" heet en daarbinnen het "catastrofaal terrorisme". Ik heb voldoende duidelijk gemaakt dat wij volgens degenen die ervoor hebben doorgeleerd en die de informatie analyseren, inderdaad een nieuwe fase zijn ingegaan met heel andere vormen van terreur. Het wetsvoorstel heeft daarop betrekking.*'¹⁰⁴ Deze overwegingen laten zien dat het terrorisme waarop bedoeld wordt in artikel 83 en 83a Sr een specifiek soort terrorisme is. De ruime bewoordingen van artikel 83a Sr staan daarmee in contrast. Nog een voorbeeld daarvan is een reactie van de heer Holdijk (SGP) bij dezelfde beraadslaging over het wetsvoorstel terroristische misdrijven: *'Aan een definiëring van het moderne terrorisme zal ik mij overigens niet wagen. Een Amerikaanse studie, getiteld "Political Terrorism" etaleert meer dan 100 verschillende omschrijvingen, aangeleverd door academici. Wat wel duidelijk is geworden, is dat deze aanslagen zich richtten tegen de Westerse samenlevingen als zodanig. Men spreekt wel van politiek-religieus geïnspireerd terrorisme.*'¹⁰⁵ Het terrorisme waarop bedoeld wordt is dus een soort politiek-religieus geïnspireerd terrorisme, welke ten minste tegen het Westen is gericht. De activiteiten van ISIL in Syrië en Irak lijken daar bijvoorbeeld uitstekend in te passen. Het vechten tegen een dictator met gematigde islamitische of niet gelovige groeperingen is moeilijk onder deze definitie van politiek-religieus geïnspireerd terrorisme te brengen. Leden van de CDA hebben destijds specifiek hierover vragen gesteld, het ging om vragen of gewelddadigheden tegen een abject regime ook onder de noemer van een terroristisch misdrijf vallen. De voormalige Minister van Justitie Donner gaf daar als antwoord op dat dit het geval is indien er een aangewezen misdrijf is, zoals moord of brandstichting. De voormalige minister stipt daarna aan dat in bijzondere situaties een strafuitsluitingsgrond aangenomen kan worden en dat strafvervolgning niet in alle gevallen opportuun zal worden geacht.¹⁰⁶ Hierdoor kan dit type uitreiziger aanvoeren dat zijn gewenste gedragingen in Syrië niet onder het soort terrorisme vallen waarvoor artikel 83 Sr is veranderd en artikel 83a Sr in het leven is geroepen. De vervolging van dit type uitreiziger op grond van

---

¹⁰³ Kamerstukken I 2003/04, 28 463, nr. 33, eerste alinea.

¹⁰⁴ Kamerstukken I 2003/04, 28 463, nr. 32, De heer Rosenthal (VVD).

¹⁰⁵ Kamerstukken I 2003/04, 28463, nr. 32, De heer Kox (SP).

¹⁰⁶ Kamerstukken I 2003/04, 28463, nr. E, één na laatste alinea.

deze artikelen lijkt daarmee niet in lijn te liggen met het opportuniteitsbeginsel van artikel 167 Sv.

Wanneer een beroep op het opportuniteitsbeginsel wordt afgewezen kan dit type uitreiziger zich beroepen op strafuitsluitingsgronden. Er wordt namelijk afgereisd naar een land waarin een dictator met harde hand optreedt tegen zijn volk dat meer rechten en vrijheden wenst. De intentie bestaat er louter uit de bevolking bij te staan in die strijd, gesterkt door het feit dat er zich directe familie bevindt in het strijdgebied.

Allereerst zou overmacht, op grond van artikel 40 Sr, een rechtvaardiging kunnen bieden voor het afreizen naar een oorlogsgebied. Overmacht in de vorm van een correcte keuze maken wanneer er sprake is van conflicterende belangen in een noodtoestand lijkt het beste te passen bij dit type uitreiziger. Het gaat er dan om dat het gediende belang door de keuze die er is gemaakt, de keuze om af te reizen en met een hoge mate van waarschijnlijkheid ook fysiek mee te gaan vechten in Syrië, de juiste is. Het gediende belang is als het ware groter dan de conflicterende belangen. De conflicterende belangen zijn vooral dat je de wet niet mag overtreden en dat wel doet wanneer je mee gaat vechten in Syrië. Het conflict van belangen/plichten is niet acuut, er gaat bijvoorbeeld onvermijdelijk tijd overheen voordat iemand zich in Syrië op de juiste plek begeeft, maar dat hoeft geen onoverkomelijk probleem te zijn.¹⁰⁷ Noodzakelijk is wel dat degene die zich op overmacht beroept een juiste keuze heeft gemaakt in het belangenconflict. Dit brengt vooral met zich mee dat het vereiste van de proportionaliteit en subsidiariteit gediend zijn. Voor een verantwoorde keuze mogen er ten eerste geen niet-strafrechtelijke alternatieven zijn die niet zijn gebruikt. Ten tweede moet er een zorgvuldige keuze zijn gemaakt en de gemaakte keuze moet ten derde ten minste hebben bijgedragen aan de beoogde oplossing.¹⁰⁸

Voor dit type uitreiziger wordt afgewogen of het afreizen om familie, vrienden en/of de bevolking van Syrië bij te staan in de strijd tegen de troepen van Assad (en groeperingen als ISIL), rechtvaardigt dat daarmee de wet wordt overtreden. Om een bevestigend antwoord op die vraag te kunnen geven dient er dus allereerst te worden onderzocht of er geen niet-strafrechtelijke alternatieven zijn waarmee dit type uitreiziger zijn doel kon bereiken. Dit type uitreiziger had bijvoorbeeld geld op kunnen sturen, of met een bord in zijn hand op het malieveld in Den Haag kunnen gaan staan, maar het is niet onbegrijpelijk dat deze persoon dat als insufficiënt kan ervaren. Het kan zo zijn dat er directe familie en veel vrienden van dit type uitreiziger in Syrië woont en deze persoon hen zoveel mogelijk bij wilt staan. Daarnaast

---

¹⁰⁷ De hullu 2009, p. 298.

¹⁰⁸ De hullu 2009, p. 298.

kan het voor iemand zonder familie en vrienden in Syrië ook mogelijk zijn om zich geroepen te voelen mee te strijden tegen Bashar Al-Assad. Deze president voert een gruwelijke oorlog tegen onder andere zijn eigen bevolking en daar is veel beeldmateriaal van waardoor mensen het gevoel kunnen krijgen dat niks doen geen optie meer is. Dit gevoel wordt dan gesterkt doordat het Westen geen hulp biedt in de strijd tegen Assad. Daarnaast moet de keuze zorgvuldig zijn geweest, dat lijkt het geval te zijn voor dit type uitreiziger. Er is weloverwogen besloten op grond van zoveel mogelijk verzamelde informatie. Het laatste vereiste is dat de gekozen keuze ten minste bijdraagt aan de beoogde oplossing. Meestrijden en/of familie en vrienden hulp bieden voegt zeker iets toe wanneer het doel is om hulp te bieden en/of een aandeel te leveren in de strijd tegen Bashar al-Assad. Doordat aan deze drie criteria lijkt te zijn voldaan kan de subsidiariteit en de proportionaliteit grotendeels bewezen worden. Hierdoor is een succesvol beroep op artikel 40 Sr niet onmogelijk. Voor andere potentiële uitreizigers die lijken op dit type zal het erg van de omstandigheden van het geval afhangen of een beroep op artikel 40 Sr een kans van slagen heeft. Factoren die dat in zouden kunnen vullen zijn bijvoorbeeld de ernst van de situatie in Syrië, de situatie in delen van Syrië waar familie woont, hoeveel familie de potentiële uitreiziger in Syrië heeft, de band tussen de potentiële uitreiziger en het land, hoelang de potentiële uitreiziger zelf in Syrië heeft gewoond. Dit zijn echter geen harde criteria maar kunnen desalniettemin relevant zijn voor de invulling van de overwegingen rondom overmacht.

De tweede rechtvaardigingsgrond die van toepassing kan zijn is het ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid. Dit is een ongeschreven rechtvaardigingsgrond, vooral bekend door het Veearts arrest uit 1933. Hierin was een veehouder door de HR niet schuldig geacht aan het ‘*in een verdachte situatie brengen*’ van zeven gezonde koeien door ze opzettelijk bij besmette koeien te huisvesten. Dit was naar wetenschappelijk inzicht een juiste keuze, met het oog op de belangen van het vee een juiste keuze en in zijn vakgebied als correct richtsnoer gebruikt.¹⁰⁹ Dit is wel een zeer uitzonderlijke rechtvaardigingsgrond, het ontbreken van materiële wederrechtelijkheid wordt zo nu en dan aangevoerd in de rechtspraak maar eigenlijk nooit aangenomen.¹¹⁰ Kernachtig omschreven houdt deze rechtvaardigingsgrond in dat met het tentoongestelde gedrag het rechtsbelang van de bepaling waarvoor vervolgd wordt juist beschermd werd. De subsidiariteit zorgt er echter voor dat de rechter vrijwel altijd van mening is dat er geen ‘redelijk’ middel is ingezet om een bepaald doel te bereiken. Er zijn altijd betere mogelijkheden dan het plegen van een bepaald strafbaar feit om een bepaald doel te kunnen

---

¹⁰⁹ HR 29 februari 1933, NJ 1933.

¹¹⁰ De hullu 2009, p. 346.

bereiken. In de literatuur wordt onder andere door Knigge betoogd dat dit nooit aangenomen kan worden, omdat het in strijd is met de machtenscheiding in Nederland. De rechter biedt namelijk mogelijkheden die als het ware boven het positieve recht staan en dat is in Nederland in beginsel niet mogelijk.¹¹¹

Wanneer dit type potentiële Syriëganger een beroep doet op het ontbreken van materiële wederrechtelijkheid gaat het er om of de rechter afreizen naar Syrië om mee te strijden een goed middel vindt om het beoogde doel te bereiken. Het is te beargumenteren dat je mee moet kunnen strijden tegen Assad wanneer je wilt meehelpen in de strijd tegen een harde dictator, om meer rechten en vrijheden te verzekeren voor de bevolking van Syrië. Meestrijden in Syrië klinkt ook logisch indien er bijvoorbeeld familie of vrienden zijn in de strijdgebieden in Syrië en je die bij wilt staan. Deze argumenten kunnen sterker worden indien grote delen van je familie vastzitten in conflictgebieden in Syrië. Iedere andere manier om iets bij te dragen aan hetgeen je wilt bereiken lijkt een stuk minder efficiënt. Bijvoorbeeld het proberen te creëren van draagvlak in de politiek of een protestactie opzetten. Het is ook te beargumenteren dat het rechtsbelang achter de strafbepaling van bijvoorbeeld moord juist wordt gediend indien de kans dat Assad aftreedt groter wordt. Aangezien deze rechtvaardigingsgrond in de rechtspraak vrijwel nooit wordt aangenomen is de kans van slagen erg klein. Toch kan het nuttig zijn om dit wel aan te voeren, omdat daarmee de rechter gedwongen wordt een antwoord te geven op het aangevoerde verweer. De rechter moet dus een alternatief geven voor het meestrijden in Syrië om het gewenste doel te bereiken of ten minste daaraan bij te dragen. Wanneer de rechter daarin faalt, kan de appelrechter zich daar opnieuw over buigen. Het beroepen op deze rechtvaardigingsgrond zal dus vooral voor een eventuele mogelijkheid tot hoger beroep of voor rechtsvorming nuttig zijn maar het is theoretisch mogelijk dat de rechter het beroep honoreert.

Het laatste argument wat dit type uitreiziger kan aanvoeren om strafrechtelijke aansprakelijkheid af te wenden is meer een steunargument dan een zelfstandige rechtvaardigingsgrond. Het gaat er om dat de organisatie waarbij type twee uitreizigers zich bij aan willen sluiten niet op ‘terreurlijsten’ voorkomen. Niet op de lijst van de EU, de VN, de VS of die van Nederland. Dit is ten minste een teken dat er geen sprake is van een overduidelijk terroristische organisatie waarbij deelneming gezocht wordt. Deze terreurlijsten komen verder aan de orde in paragraaf 3.5.1.

---

¹¹¹ Knigge 1993, p. 32. G. Knigge, *strafuitsluitingsgronden en de structuur van het strafbare feit*, Den Haag: Vereniging voor de Vergelijkende Studie van het Recht van België en Nederland, 1993.

Voor **type drie** potentiële Syriëgangers geldt dat zij in beginsel niet kunnen voldoen aan één van de drie scenario's uit artikel 83a Sr. Zij zijn vóór de stichting van een kalifaat, maar dat wil niet zeggen dat ze een oogmerk hebben om deze op richten of te laten voortbestaan. Je mag de mening hebben dat een islamitische staat de enige ware vorm van staatsbestel is.¹¹² Daarmee impliceer je dat je van mening bent dat het je beter lijkt dat de huidige fundamentele structuren van een land ernstig ontwricht of vernietigd worden en dat de overheid dat dient te dulden. Het oogmerk ontbreekt echter, het blijft bij een mening. Er zijn onvoldoende serieuze en ernstige aanwijzingen om een terroristisch oogmerk op zware mishandeling te kunnen bewijzen.

Onder omstandigheden zou het mogelijk zijn voor dit type uitreiziger om een terroristisch oogmerk te hebben op bijvoorbeeld zware mishandeling. Dit is namelijk het geval indien zij voldoende feitelijke handelingen verrichten die het oogmerk bevestigen, verandert de mening in een oogmerk. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn indien er geld wordt ingezameld, mensen worden geronseld (waarover meer in hoofdstuk 3.6) en/of expertise wordt opgedaan en verstuurd naar de ISIL groepering. Deze feitelijke handelingen zouden dan voldoende serieuze aanwijzingen op kunnen leveren dat dit type uitreiziger een terroristisch oogmerk heeft op zware mishandeling ex artikel 304a juncto 302 Sr. Het blijft dan niet bij het hebben van een mening, maar daar wordt ook naar gehandeld. Het feit dat dit type uitreiziger het Nederlands grondgebied daarvoor niet heeft verlaten hoeft daar in dit geval niets aan af te doen.

3.3 De misdrijven opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift

Hieronder komt aan bod wanneer een uitlating gekwalificeerd kan worden als zijnde opruiing, zoals strafbaar is gesteld in artikel 131 Sr. Er wordt gezocht naar de grens tussen opruiing enerzijds en de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst anderzijds. Dit is van belang omdat veel potentiële Syriëgangers zich veelvuldig uiten over de situatie in Syrië (en Irak), de jihad, extremistisch geweld, extremistische islamitische groeperingen en extreme interpretaties van de islam. Het is daardoor belangrijk om te onderzoeken welke van die uitlatingen strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van artikel 131 Sr op kunnen leveren. Centraal staat de grens tussen de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting

---

¹¹² Gerechtshof Amsterdam 17-12-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO8032, (Hofstadgroep).

enerzijds en opruiing anderzijds. Daarnaast wordt nog kort uiteengezet wanneer er sprake is van een strafbare verspreiding van opruiend geschrift op grond van artikel 132 Sr.

3.3.1 Het juridische kader rondom het ‘normale’ delict opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift

Het commune delict ‘opruiging’ is strafbaar gesteld in artikel 131 lid 1 Sr en kan omschreven worden als ‘*het aanzetten tot iets ongeoorloofds*’.¹¹³ De delictomschrijving van artikel 131 lid 1 Sr luidt: ‘*Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, tot enig strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag opruiet*’. Dit zijn dus twee verschillende gedragingen, al wordt in de literatuur terecht opgemerkt dat opruiing tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag vrijwel onvermijdelijk ook opruiing tot het plegen van een strafbaar feit inhoudt.¹¹⁴ Opruiing wordt door Noyon, Langemeijer & Remmelink beschreven als ‘*het opwekken van de gedachte aan enig feit, het trachten de mening te vestigen dat dit feit wenselijk of noodzakelijk is en het verlangen op te wekken om dat feit te bewerkstelligen*’.¹¹⁵ Deze uitlatingen zijn opzichzelfstaand strafbaar, daarvoor hoeft het strafbare feit niet gepleegd te worden.¹¹⁶

Met ‘openbaar gezag’ wordt niet alleen het Nederlandse openbaar gezag bedoeld.¹¹⁷ De reden daarvoor is dat er uit parlementaire stukken niets blijkt wat een beperking op deze definitie zou rechtvaardigen.¹¹⁸ Met het bestanddeel ‘strafbaar feit’ wordt elk strafbaar feit bedoeld, overtredingen en misdrijven vallen daar beiden onder.¹¹⁹ Een volgend vereiste voor opruiing is dat deze in het openbaar plaats moet vinden. Hieraan is voldaan als de opruiende uitlatingen beschikbaar zijn voor het publiek.¹²⁰ Dit hoeft niet op dezelfde plaats en dezelfde tijd te gebeuren, het gaat erom dat de uitlatingen ten minste op enig moment beschikbaar zijn voor het grote publiek. Voor het voldoen aan dit bestanddeel was het in het Hofstadgroep-arrest niet voldoende dat opruiend materiaal aan een select gezelschap vertoond werd. Het moest gaan om uitlatingen gericht op de massa. Het Hof zag de massa als een ‘*willekeurig, onbepaald en onbeperkt aantal mensen*’.¹²¹

---

¹¹³ Ten Voorde, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 131 WvSr*.

¹¹⁴ Zoals in Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 281.

¹¹⁵ Fokkens, *Noyon/ Langemeijer en Remmelink, 1 opruien bij: Wetboek van Strafrecht, artikel 131 [Opruiing]*.

¹¹⁶ Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 280.

¹¹⁷ HR 3 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5136.

¹¹⁸ Gerechtshof Amsterdam 17-12-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO8032, onder 3.2.2 (Hofstadgroep).

¹¹⁹ Fokkens, *Noyon/ Langemeijer en Remmelink, 1 opruien bij: Wetboek van Strafrecht, artikel 131 [Opruiing]*.

¹²⁰ Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 291.

¹²¹ Gerechtshof Amsterdam 17-12-2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO8032, onder 3.2.2.1 (Hofstadgroep).

In artikel 131 lid 1 Sr zit opzet ingeblikt, hierdoor is voorwaardelijk opzet op de opruiing voldoende. Voldoende aannemelijk dient te worden gemaakt dat de opruier ten minste bewust de aanmerkelijke kans heeft aanvaard dat zijn uitlatingen derden kunnen bewegen tot het plegen van strafbare feiten.¹²² Voorwaardelijk opzet is ook vereist voor het openbaren van het opruiende materiaal. De opruier moet bewust de aanmerkelijke kans hebben aanvaard dat de opruiende uitlatingen op enig moment toegankelijk zijn voor het grote publiek.¹²³ De openbaring is een kernonderdeel van opruiing.¹²⁴ Het spreken voor een select/besloten gezelschap kan bijvoorbeeld in beginsel geen opruiing opleveren, maar wanneer er journalisten aanwezig zijn dan wordt door de spreker willens en wetens de aanmerkelijke kans aanvaard dat uitlatingen ter kennis van het grote publiek komen.¹²⁵ Daarmee kan het spreken voor een select gezelschap in dat geval toch opruiing opleveren.

De grenzen van opruiing zijn de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst. Dit levert in het bijzonder een rechtvaardiging op wanneer de uitlatingen een toevoeging zijn aan een maatschappelijk of politiek debat. Indien dat het geval is kan een beroep op artikel 10 EVRM (de vrijheid van meningsuiting) en/of artikel 9 EVRM (de vrijheid van godsdienst) succesvol uitpakken.¹²⁶ Een politiek debat moet vooral gezien worden als commentaar op het functioneren van de overheid. Een maatschappelijk debat moet vooral gezien worden als het recht op informatie van het publiek.¹²⁷ Uitlatingen kunnen echter ook gerechtvaardigd zijn op grond van artikel 9 of artikel 10 EVRM indien deze geen bijdrage aan een maatschappelijk of politiek debat vormen, maar dit wordt minder snel aangenomen dan wanneer dat wel het geval is.

Beperkingen op artikel 9 of artikel 10 EVRM zijn slechts toegestaan voor zover deze bij wet zijn voorzien en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. Uit artikel 9 en 10 EVRM volgen een aantal legitieme gronden op grond waarvan de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst beperkt mogen worden. Het gaat dan om het belang van de nationale en openbare veiligheid, de bescherming van de openbare orde, het voorkomen van strafbare feiten en de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen. Om te beslissen of een inbreuk op artikel 9 en/of 10 EVRM noodzakelijk is in een democratische samenleving dient een belangenafweging gemaakt te worden tussen de hierboven genoemde gronden en het belang van de vrijheid van meningsuiting en/of de vrijheid van godsdienst. In een

---

¹²² Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 286.

¹²³ Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 290.

¹²⁴ Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 290.

¹²⁵ HR 29 mei 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1818.

¹²⁶ Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 16 en 17.

¹²⁷ Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 17.

Hofstadgroep-arrest zijn vier uitgangspunten herhaald die belangrijk zijn bij deze belangenafweging. Deze zijn als volgt.

1. Een uitlating moet altijd in de context van het geheel worden bekeken. Het gaat er dan om of het opruiende karakter wegvalt indien de context wordt meegewogen. Een voorbeeld is een uitlating in een column, door de aard van een column kan het opruiende karakter van een uitlating in een column verdwijnen.
2. Van belang is daarbij ook of de gedane uitlating kenbaar verband houdt met de geloofsopvatting van de schrijver en de schrijver dat van belang acht voor een maatschappelijk debat.
3. Artikel 9 en 10 EVRM bieden geen bescherming tegen onnodig agressieve bewoordingen en/ of toonzettingen, ook niet indien de hierboven genoemde punten in beginsel bescherming zouden bieden.
4. Als laatste wordt vaak nog gekeken naar de grootte van het risico dat de oproep met zich meebrengt. Hoe agressiever, feller of emotioneler de tekst is geschreven hoe groter het risico dat dit mensen beïnvloedt.¹²⁸

Vooraf het derde uitgangspunt is in het geval van potentiële Syriëgangers belangrijk. In het Hofstadgroep-arrest is bepaald dat deze uitgangspunten met zich mee brengen dat men de mening mag hebben dat de democratie verworpen dient te worden. Deze mening mag ook uitgedragen worden en daarbij mag worden verdedigd dat een staatsbestel op grond van (een extreme variant van) de sharia de enige juiste en rechtvaardige is. Zelfs extreme opvattingen over het tonen van vijandschap aan ongelovigen is geoorloofd, mits je daar anderen niet in hun rechten of integriteit mee schaadt. Alles wat minder ver gaat valt daarmee ook onder de bescherming van artikel 9 en 10 EVRM.¹²⁹ Minder vergaande uitlatingen zijn bijvoorbeeld uitlatingen waarin gesteld wordt dat Allah alleenheerser is, de grootste is, etc. Deze uitlatingen kunnen in beginsel geen strafrechtelijke aansprakelijkheid opleveren.

Het Hof legt de grens van de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst bij het oproepen tot de jihad, de gewapende strijd. Ook geschriften waarbij niet direct (niet letterlijk) wordt opgeroepen tot de jihad, maar die indirect wel neerkomen op een feitelijke oproep om je aan te sluiten bij de gewapende strijd, kunnen onder opruiing vallen. Dit wordt dan indirecte opruiing genoemd. Het gaat dan voornamelijk om uitlatingen die de jihad in vergaande mate verheerlijken. Deze ‘verheerlijking’ is niet altijd strafbaar op grond van artikel 131 Sr, maar indien het feitelijk neerkomt op een oproep tot de gewapende strijd zal

---

¹²⁸ Gerechtshof 's-Gravenhage 23-01-2008, ECLI:NL:GHSGR:2008:BC2576.

¹²⁹ EHRM Gunduz vs Turkije 14 juni 2004.

het daar dus wel onder kunnen vallen. Steeds moet rekening gehouden worden met de omstandigheden van het geval die doorwerken in de belangenafweging, op grond van de vier uitgangspunten die hierboven zijn genoemd. Deze uitgangspunten brengen met zich mee dat een positieve uitlating over de jihad in een open discussie op een internetforum niet gemakkelijk onder opruiing valt, waar een ‘open brief’ met daarin vele argumenten waarom de jihad de enige juiste plek is voor een goede moslim veel eerder strafbaar zal zijn op grond van artikel 131 Sr. Pas wanneer er wordt opgeroepen tot de gewapende strijd, direct of indirect, is het noodzakelijk in een democratische samenleving om de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting te beperken.¹³⁰ Deze beperking is vervat in artikel 131 Sr. Dergelijke uitlatingen worden in dat geval niet beschermd door artikel 9 en 10 EVRM.

De verspreiding van opruiend geschrift is strafbaar gesteld in artikel 132 Sr. Dit delict is een begunstigingsdelict. Dat wil in dit geval zeggen dat de opruiing begunstigd wordt.¹³¹ De bestanddelen uit artikel 132 Sr sluiten aan bij de taalkundige betekenis. Elektronische afbeeldingen of teksten vallen ook binnen deze reikwijdte. De openlijke tentoonstelling lijkt voor potentiële Syriëgangers de meest gepaste verspreiding van opruiend geschrift. Er is dan sprake van een opzettelijke tentoonstelling van het opruiende materiaal richting derden. Hierdoor valt het plaatsen van opruiende teksten of afbeeldingen op openbare pagina’s van het internet onder de reikwijdte van artikel 132 Sr.¹³² Naast de vereiste opzettelijke openlijke tentoonstelling is er ook opzet vereist op de opruiende inhoud van het materiaal door degene die verspreidt, openlijk tentoonstelt of aanslaat. Net als bij opruiing dient de persoon zich bewust te zijn van de aanmerkelijke kans dat de inhoud van het materiaal bij derden leidt tot het plegen van een strafbaar feit of tot het gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag.

3.3.2 Het juridische kader omtrent opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift als misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf

Artikel 131 lid 2 Sr geeft een strafverzwarende mogelijkheid indien wordt opgeruid tot een terroristisch misdrijf, of een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf. Indien dat het geval is wordt het strafmaximum uit artikel 131 lid 1 Sr met een derde verhoogd. Artikel 83b Sr bepaalt dat opruiing, indien deze voldoet aan artikel 131 lid 2 Sr, zelf ook gekwalificeerd wordt als een misdrijf ter voorbereiding of

---

¹³⁰ Gerechtshof Amsterdam 17-12-2010, ECLI:NL:GHSGR:2008:BC2576, (Hofstadgroep).

¹³¹ Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 294.

¹³² Janssens & Nieuwenhuis 2011, p. 91 en 92.

vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf.¹³³ Theoretisch is daarmee de opruiing tot een terroristisch misdrijf of een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf ook strafbaar, als zijnde een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf. Aangenomen mag worden dat dit louter theoretisch mogelijk is. Het gaat hier om een strafverzwarende omstandigheid, welke geldt indien wordt opgeruid tot een van de misdrijven genoemd in artikel 83 en 83b Sr. Het gaat er om dat de inhoud van de opruiing slaat op opruiing tot een terroristisch misdrijf, of misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf.

Ook artikel 132 lid 3 Sr (verspreiding van opruiend geschrift) geeft een mogelijk strafverzwarende omstandigheid. Als het materiaal dat wordt verspreid opruit tot het plegen van een terroristisch misdrijf of een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf, wordt het strafmaximum met één derde verhoogd. Ook hier gaat het om een strafverzwarende omstandigheid en geldt dat deze van toepassing is indien de inhoud van het opruiende materiaal opruit tot het plegen van een terroristisch misdrijf en/of tot een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf. De artikelen 131 lid 2 en 132 lid 3 Sr zijn tot noch toe in de jurisprudentie niet gebruikt.

3.3.3 De toepassing van het hierboven uiteengezette juridische kader omtrent opruiing en de verspreiding van opruiend geschrift op potentiële Syriëgangers

Om de toepassing van het hierboven geschetste juridische kader omtrent opruiing op potentiële Syriëgangers wat concreter te maken, wordt hieronder het juridisch kader omtrent artikel 131 en 132 Sr toegepast op de drie types Syriëgangers, zoals uiteengezet in de inleiding. Daarbij wordt ook behandeld wat er eventueel ontbreekt in de uiteenzetting van de types uitreizigers om strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van artikel 131 Sr mogelijk te maken.

Type één potentiële Syriëgangers roepen onder andere op om deel te nemen aan de jihad en ze plaatsen materiaal dat de jihad verheerlijkt. Bij uitlatingen die oproepen tot de jihad wordt de gedachte aan de jihad opgewekt. Daarover wordt getracht een mening te vestigen, namelijk dat het wenselijk is daaraan deel te nemen en ‘je plicht als goede moslim’ op die manier te vervullen. Vervolgens wordt ook het verlangen opgewekt om te handelen naar deze opvattingen door mee te vechten in de jihad. Daarmee is de grens van de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst in beginsel overschreden. Deze uitlatingen zijn

---

¹³³ Noyon/Langemeijer en Rummelink, 10 Het tweede lid bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 131 [Opruiing].

gedaan in het openbaar, twitter is voor het grote publiek toegankelijk, net als de meeste internetfora en (gedeeltes van) facebook-accounts. Opzet op de opruiing en op de openbaarheid kan ook worden bewezen. Wanneer er direct of indirect wordt opgeroepen tot deelname aan de gewapende strijd, is er bewust de aanmerkelijke kans aanvaard dat er mensen zijn die daardoor de daad bij het woord voegen en zich naar de jihad begeven. Wanneer dergelijke uitlatingen op openbare plekken op het internet worden geuit, dan bereik je het grote publiek.

Voor dit alles geldt wel dat de omstandigheden van het geval bepalend zijn, deze vormen namelijk de invulling van de belangenafweging of opruiing een noodzakelijke beperking op de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting is. Bij deze belangenafweging moet allereerst naar de context worden gekeken, zo kan een opmerking die de jihad verheerlijkt op een internetforum of facebookpagina deel uitmaken van een (maatschappelijke) discussie, waardoor deze in beginsel toch de bescherming geniet van artikel 9 en 10 EVRM. Een sterke toespraak die de jihad verheerlijkt en feitelijk neerkomt op een oproep om deel te nemen aan die jihad zal die bescherming hoogstwaarschijnlijk ontberen. Uitlatingen van dit type uitreiziger gaan verder dan een bijdrage aan een debat, er wordt op verschillende manieren opgeroepen tot deelname aan de jihad, direct of indirect. Het tweede uitgangspunt is of de uitlatingen kenbaar verband houden met de geloofsovertuiging van de schrijver, en deze de uitlatingen van belang acht voor een maatschappelijk debat. Het eerste lijkt op te gaan voor dit type uitreiziger, het tweede lijkt niet te zijn waar op bedoeld wordt door dit type uitreiziger. Het doel is niet om een maatschappelijke discussie aan te wakkeren. Het derde uitgangspunt is relevanter, deze is of de uitlatingen in onnodig agressieve bewoordingen en/of toonzettingen zijn geuit. Wanneer dit niet het geval is, is de kans groter dat de uitlatingen onder de bescherming van artikel 9 en 10 EVRM vallen. In een bericht op een discussieforum is het bijvoorbeeld mogelijk dat op beschaafde wijze wordt verteld door iemand dat hij de jihad als positief ervaart. In een krachtige toespraak zal juist alles uit de kast worden getrokken om de toespraak zo krachtig mogelijk te maken. De bescherming van artikel 9 en 10 EVRM vervallen daardoor veel eerder bij een dergelijke toespraak dan bij het bericht op een discussieforum. Dit type uitreiziger verwoordt zichzelf op een zeer krachtige manier. Daardoor ontberen deze uitlatingen hoogstwaarschijnlijk de bescherming van artikel 9 en 10 EVRM. Ten slotte wordt er door de rechter nog gekeken of de opmerkingen *'kans van slagen hebben'*. Zo heeft een beschaafd bericht op een internetdiscussieforum waaruit blijkt dat iemand de jihad als positief ervaart minder gauw tot gevolg dat iemand die het leest de daad bij het woord voegt (en zich dus naar de jihad

begeeft), dan een krachtige toespraak waarin op alle mogelijke manieren wordt beredeneerd dat deelname in de jihad veruit het beste is wat een goede moslim kan doen. Voor dit type uitreiziger geldt dat wanneer er direct of indirect wordt opgeroepen tot deelname aan de jihad de grenzen van de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst zijn overschreden. Hoe krachtiger en frequenter deze oproepen geschieden hoe groter de kans is dat deze uitlatingen binnen de reikwijdte van artikel 131 Sr vallen.

Hierdoor vallen de opmerkingen van dit type uitreiziger die oproepen tot de gewapende strijd of die de jihad verheerlijken en feitelijk een indirecte oproep tot deelname aan de jihad inhouden, in beginsel onder de reikwijdte van opruiing. Vooral voor de uitlatingen die de jihad verheerlijken is strafrechtelijke aansprakelijkheid wel erg afhankelijk van de uitkomst van de belangenafweging en dus van de omstandigheden van het geval. Daarnaast geldt voor alle mindergaande opmerkingen dat deze in beginsel de bescherming van artikel 9 en 10 EVRM genieten. De democratie als ‘leugenachtig kankergezwell’ zien valt dus bijvoorbeeld buiten de reikwijdte van artikel 131 Sr. De opmerkingen worden daarnaast openlijk tentoongesteld op het internet waardoor ook artikel 132 lid 1 Sr van toepassing is, de verspreiding van opruiend geschrift.

Voor opruiing als zijnde een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf geldt dat het strafbare feit waartoe wordt opgeruid een terroristisch misdrijf of een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf moet zijn. Dit volgt uit artikel 132 lid 2 en artikel 83b Sr. In paragraaf 3.2.4 is ingegaan op het terroristische oogmerk bij de drie types potentiële Syriëgangers en van de ISIL groepering. Hier is aangetoond dat de ISIL groepering een terroristisch oogmerk heeft en terroristische misdrijven pleegt. Opruiing tot deelname aan de jihad aan de zijde van ISIL is dus indirect opruiing tot het plegen van terroristische misdrijven. Om dit te bewijzen moeten de uitlatingen wel duidelijk oproepen tot de gewapende strijd aan de zijde van ISIL. Voorbeelden van terroristische misdrijven die ISIL pleegt zijn moord en doodslag met een terroristisch oogmerk, zoals strafbaar gesteld in artikel 288a en 289a Sr. Hierdoor valt een deel van de gedane uitlatingen door dit type uitreiziger onder de reikwijdte van opruiing tot een terroristisch misdrijf.

Type twee houdt zich niet bezig met het doen van uitlatingen, maar heeft vooral contact met strijders in de burgeroorlog in Syrië. De activiteiten van type twee op het internet zijn voornamelijk gericht op het vergaren van informatie. Door een gebrek aan uitlatingen die een

opruïend karakter hebben of een gebrek aan openbaarheid daarvan zullen artikel 131 en 132 Sr geen handvatten bieden voor een vervolging van dit type uitreiziger.

Toch is het relevant om te bezien of een dergelijk persoon zich schuldig maakt aan opruiing indien hij wel anderen aanspoort tot deelname aan de gewapende strijd in Syrië. Het verschil met type één uitreizigers is dan dat er wordt aangespoord tot de gewapende strijd tegen Bashar al-Assad, maar niet tot deelname aan de jihad. Opruiing tot enig strafbaar feit is strafbaar, dit gaat verder dan opruiing tot aansluiting bij de jihad. Juridisch streven dergelijke uitlatingen in beginsel nog steeds de grenzen van de vrijheid van meningsuiting en van de vrijheid van godsdienst voorbij. Deelname aan een gewapende strijd brengt met zich mee dat er strafbare feiten worden gepleegd naar algemeen Nederlands en Syrisch strafrecht. Ook indien aansluiting wordt gezocht bij een niet-jihadistische groepering.

Er is echter wel een groot verschil tussen enerzijds de gewapende strijd tegen een dictator, met het doel om meer rechten en vrijheden voor de bevolking te creëren en anderzijds de strijd tegen de ongelovigen met als doel een islamitische staat waarin juist naar Westerse maatstaven zeer beperkte rechten en vrijheden voor de bevolking moeten gaan gelden. Toch zal iemand die zich in de gewapende strijd tegen Bashar al-Assad mengt, zich ook onomstotelijk schuldig maken aan bijvoorbeeld moord en doodslag. Daarnaast vallen in een oorlogssituatie burgerslachtoffers ook binnen de te verwachten gedragingen/omstandigheden. Dit zijn strafbare feiten waartoe wordt opgeruid indien dit type uitreiziger oproept tot deelname aan de gewapende strijd. Een duidelijke en krachtige oproep om deel te nemen aan de gewapende strijd in Syrië zal dus in beginsel onder de reikwijdte van artikel 131 Sr vallen, een andere uitkomst van de eerder genoemde belangenafweging is moeilijk voor te stellen.

Voor verheerlijking van de gewapende strijd geldt voor dit type uitreiziger juridisch gezien hetzelfde als voor type één uitreizigers, vergaande verheerlijkingen die feitelijk neerkomen op een oproep om deel te nemen aan de gewapende strijd vallen binnen de reikwijdte van artikel 131 Sr en buiten de bescherming van artikel 9 en 10 EVRM. Uitlatingen die minder vergaand zijn, zoals het aandacht vragen voor de situatie in Syrië, vallen uiteraard ver buiten deze reikwijdte. De belangenafweging rondom artikel 9 en 10 EVRM laat dit niet anders toe. Juridisch gezien zit er dus geen duidelijk verschil in het oproepen tot de jihad of het oproepen tot de gewapende strijd tegen een dictator. Wat wel anders kan zijn is dat dit type uitreiziger zich zou kunnen beroepen op een aantal rechtvaardigingsgronden. Overmacht lijkt daar de meeste kans van slagen te bieden, daarnaast kan een beroep op het ontbreken van de materiële wederrechtelijkheid geprobeerd worden. Ook kan aangevoerd worden dat de strijd waarvoor wordt opgeroepen niet gestreden wordt door organisaties welke vermeldt staan op

‘terreurlijsten’. Voor overwegingen die van toepassing zijn omtrent deze eventuele rechtvaardigingsgronden zie paragraaf 3.2.4, onder type twee uitreizigers.

Er is bij dit type uitreiziger veel minder sprake van opruiing tot het plegen van terroristische misdrijven. In paragraaf 3.2.4 is hier dieper op ingegaan, maar de niet-jihadistische groeperingen die in Syrië strijden vallen veel minder binnen de omschrijving van artikel 83a Sr. Voor het gedeelte dat daar wel onder valt is het zeer onwenselijk om dat zo te interpreteren dat dergelijke groeperingen een terroristisch oogmerk op een bepaald delict hebben. Het politiek-religieuze geïnspireerde terrorisme waarop artikel 83a Sr is gebaseerd omvat geen gematigde en seculiere strijdende partijen tegen Assad. Juridisch gezien plegen deze groeperingen in beginsel echter wel terroristische misdrijven, daartoe wordt dus ook opgeruid wanneer wordt opgeroepen tot aansluiting bij een van die groeperingen. Artikel 131 lid 2 en 132 lid 3 Sr kunnen daardoor ook van toepassing zijn. Verweren genoemd in paragraaf 3.2.4 kunnen van toepassing zijn.

Een **type drie** uitreiziger houdt zich bezig met het plaatsen van zijn uitlatingen op het internet. Zijn mening wordt door hem verkondigd via diverse internetkanalen, die grotendeels openbaar zijn. Filmpjes op youtube waar hij zijn waardering voor de stichting van het kalifaat uitspreekt, uitlatingen op twitter en facebook en actieve deelname aan discussies op diverse fora zijn daar de belangrijkste van. Door op deze plekken uitlatingen te uiten bereiken deze de massa, het gaat niet om een beperkt gezelschap dat toegang heeft tot zijn twitter account of youtube filmpje. Er worden onder andere felicitaties uitgesproken met de stichting van het kalifaat. Voorbeelden zijn bijvoorbeeld uitlatingen via twitter:

- ‘Ehsanullah Ehsan’: *‘I salute the bravaery of those #mujahideen soliders of Navy who attacked on pak naval dockyard an good job by Al-Qaeda Sub-Continent.salam.2U’* (11-09-2014).
- ‘Mujahida’: *‘The tourisme of my Ummah is jihaad’* (17-09-2014).
- ‘Habibies’: *‘Real men of #palestine. So much respect for the #mujahideen’* (27-08-2014).
- ‘أحمد الله يد’: *‘Raise your hands and ask #Allah (swt) to aid the #Mujahideen and to protect the oppressed every where, pray Tahajjud’* (9-07-2014).

Dit is echter niet direct een vergaande verheerlijking van de jihad die feitelijk neerkomt op een oproep om deel te nemen aan de jihad. Dit valt dus buiten de reikwijdte van artikel 131 Sr, omdat dergelijke uitlatingen beschermd worden door artikel 9 en 10 EVRM. Voor andere

uitlatingen geldt ook dat de context van de uitlatingen, de geloofsovertuiging van degene die zich uit, de kracht van de uitlatingen en het kans op succes belangrijke factoren zijn. In het geval van dit type uitreiziger zal uit deze factoren veelal blijken dat dergelijke uitlatingen de bescherming van de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting rechtvaardigen. Er is juist sprake van enige bijdrage aan een maatschappelijk debat, er worden geen onnodig grove of krachtige uitlatingen gebruikt en deze personen nemen vaak deel aan een discussie. Geen van de uitlatingen gaan dusdanig ver dat feitelijk wordt opgeroepen tot deelname aan de gewapende strijd. De waardering die deze persoon voor de jihad uitsprekt is meer gericht op de stichting van het kalifaat en niet de gewapende strijd. Steunbetuigingen aan strijders in Syrië kunnen eveneens moeilijk gezien worden als een feitelijke oproep tot de jihad. Dit type uitreizigers lijkt zich dus precies in het grijze gebied te blijven begeven en zorgt er daardoor voor dat zijn uitlatingen onder de bescherming van artikel 9 en 10 EVRM blijven vallen.

3.4 De strafbare voorbereiding en de strafbare terroristische training

Hieronder wordt de strafbare voorbereiding van artikel 46 Sr en het geven van of ondergaan van terroristische training van artikel 134a Sr uiteengezet en toegepast op de drie types potentiële Syriëgangers. De strafbare voorbereiding is van belang, omdat potentiële Syriëgangers veelal nog geen misdrijf hebben voltooid, dat is vaak pas mogelijk in het strijdgebied. Daardoor biedt de strafbare voorbereiding mogelijkheden in het alsnog vestigen van strafrechtelijke aansprakelijkheid. Daarnaast wordt er door potentiële uitreizigers vaak kennis en vaardigheden opgedaan alvorens zij naar het strijdgebied afreizen. Onderzocht zal worden of dat strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van artikel 134a Sr op kan leveren.

3.4.1 Het juridische kader omtrent de strafbare voorbereiding van artikel 46 Sr

Sinds 1994 kent Nederland het leerstuk van de strafbare voorbereiding, geregeld in artikel 46 Sr. Dit was een breuk met het uitgangspunt in het strafrecht dat er ten minste met de strafbare handelingen begonnen moest zijn. Als dat niet het geval was dan was het nooit zeker dat degene die zich voorbereidde ook daadwerkelijk tot het plegen van, of pogen tot, een strafbaar feit overging.¹³⁴ Voor het kunnen aannemen van strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van de strafbare voorbereiding is het vereist dat men *‘opzettelijk voorwerpen, stoffen, informatiedragers, ruimten of vervoermiddelen bestemd tot het begaan van dat misdrijf*

---

¹³⁴ De Hullu 2009, p. 396.

verwerft, vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of voorhanden heeft'. Met 'dat misdrijf' wordt bedoeld 'een misdrijf waarop naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van acht jaren of meer is gesteld'. Dit is te lezen in artikel 46 Sr. Er moet dus altijd een concreet misdrijf worden voorbereid, er bestaat geen algemene strafbare voorbereiding.

Met het bestemd tot het begaan van het misdrijf criterium wordt bedoeld dat een voorwerp bestemd moet zijn tot het plegen van het misdrijf en dus niet gericht moet zijn op de voorbereiding zelf.¹³⁵ Uit jurisprudentie blijkt dat dit criterium moet worden beoordeeld aan de hand van een drietal criteria. Ten eerste moet gekeken worden naar de uiterlijke verschijningsvorm. Ten tweede moet gekeken worden hoe er gebruik wordt gemaakt van de betreffende voorwerpen en ten derde moet ook de intentie van de dader bij de beoordeling betrokken worden. Het doel van de dader speelt dus mee in de interpretatie van het bestanddeel bestemming.¹³⁶ De uiterlijke verschijningsvorm mag niet te objectief worden gezien. Een voorbeeld daarvan is dat wanneer iemand met een wapen en munitie van plan is iemand te vermoorden. Op het moment dat het wapen dan wordt getrokken, doorgeladen en afgevuurd, maar deze weigert, staat de weigering van het wapen niet in de weg aan een strafbare voorbereiding. De gedragingen van de verdachte waren naar uiterlijke verschijningsvormen gericht op de voltooiing van het misdrijf.¹³⁷ De strafbare voorbereiding sluit daarmee voor een groot deel aan bij de strafbare poging van artikel 45 Sr. Het gaat er bij de beoordeling of er sprake is van een strafbare voorbereiding dus altijd om wat de bedoeling van de verdachte was, in samenhang gezien met de (aard van de) voorwerpen die voorhanden waren.¹³⁸ De subjectieve bestanddelen zijn zo belangrijk bij de strafbare voorbereiding, omdat de objectieve bestanddelen de strafbare voorbereiding vaak niet voldoende kunnen aantonen. Er vindt daardoor min of meer compensatie plaats door subjectieve bestanddelen, zijnde vooral de intentie, de bedoelingen van de verdachte.¹³⁹

Het Samir A-arrest is bij de interpretatie van het 'bestemd tot' vereiste van groot belang (ten tijde van het arrest het 'kennelijk bestemd tot' vereiste). De Hoge Raad heeft in dat arrest bepaald dat bij de beoordeling moet worden betrokken of *'voorwerpen, afzonderlijk dan wel gezamenlijk naar hun uiterlijke verschijningsvorm ten tijde van het handelen dienstig kunnen zijn voor het misdadige doel dat de verdachte met het gebruik van de voorwerpen voor ogen*

---

¹³⁵ Pelsler, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 46 WvSr*, aant. 8.

¹³⁶ HR 12 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ1956, onder 2.4.

¹³⁷ Conclusie P-G, ECLI:NL:PHR:2007:AZ0213.

¹³⁸ HR 20 februari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ0213, onder 3.3, 9.6.3 (Samir A).

¹³⁹ Kamerstukken II 1991/92, 22 268, nr. 5, p. 19.

had'.¹⁴⁰ Het Hof was daarin tekortgeschoten doordat alleen gekeken was naar de objectieve bestemming van de voorwerpen. Het is dus niet noodzakelijk dat de voorbereidingsmiddelen ook daadwerkelijk de werking hadden die de verdachte voor ogen had. Relatieve ondeugdelijkheid van de strafbare voorbereidingsmiddelen staat daarmee niet in de weg aan een vervolging op grond van de strafbare voorbereiding. Door het Hof werd aangenomen dat er een terroristische intentie was bij Samir A. Dit werd onder andere afgeleid uit gegeven verklaringen van hem over de rechtvaardigheid van 9/11, het ronselen van personen voor de jihad, zijn opstelling ten opzichte van extremistisch geweld en uitlatingen over een terroristische gijzeling in Beslan (met vele dodelijke slachtoffers) als zijnde 'iets heel moois'.¹⁴¹ Dit waren subjectieve bewijzen welke vooral de intentie van de verdachte bewezen, dit was in samenhang met objectieve bewijzen voldoende voor een bewezenverklaring. Dit neemt niet weg dat het te alle tijden moet gaan om een daadwerkelijk voorbereiding van een misdrijf.¹⁴²

Tot 2007 was het nog noodzakelijk dat het voorwerp 'kennelijk bestemd' was tot het begaan van het misdrijf.¹⁴³ Het woord 'kennelijk' is daarna uit de delictsomschrijving geschrapt, wat tot veel commentaar leidde. Dit ging er voornamelijk om dat de strafbare voorbereiding steeds dichterbij het strafbaar stellen van de intentie om een strafbaar feit te plegen kwam. Opzet op de bestemming zou nu vrijwel uitsluitend kunnen worden ingevuld met subjectieve bewijzen.¹⁴⁴ De wetgever bleef echter bij het standpunt dat door de schrapping van het woord 'kennelijk' geen subjectievere rol is weggelegd voor het bewijzen van opzet op de strafbare voorbereiding. De reden voor de schrapping zou liggen in de verduidelijking van de interpretatie van de strafbare voorbereiding.¹⁴⁵ De Hoge Raad heeft in het Samir A arrest uitdrukkelijk bepaald dat de intentie van de verdachte moet meewegen bij het beoordelen van de (toen nog kennelijke) bestemming.¹⁴⁶ Het wetgevingsproces om 'kennelijk' uit de delictsomschrijving te schrappen is gestart net na de vrijspraak van Samir A voor de strafbare voorbereiding door het Hof in 2005.¹⁴⁷ De interpretatie van het Hof in deze zaak is daarmee als het ware dubbel gecorrigeerd, door de Hoger Raad en door de wetgever.

Opzettelijk uit de delictsomschrijving heeft betrekking op alles wat erna komt, voorwaardelijk opzet is daarvoor voldoende. De wetgever acht het opzetvereiste van artikel 46 Sr een

---

¹⁴⁰ HR 20 februari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ0213, onder 3.7 (Samir A).

¹⁴¹ HR 20 februari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ0213, onder 3.3, 9.5 (Samir A).

¹⁴² HR 17 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AN9358 (Brief in jaszak).

¹⁴³ Kamerstukken II 2004/05, 30 164, nr. 3, p. 49.

¹⁴⁴ Janssen 2006, p. 277-302.

¹⁴⁵ Kamerstukken II 2004/05, 30 164, nr. 3, p. 49.

¹⁴⁶ HR 20 februari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ0213 (Samir A).

¹⁴⁷ Hof 's-Gravenhage, ECLI:NL:GHSGR:2005:AU6181.

voldoende waarborg voor het niet strafbaar stellen van een pure intentie om een misdrijf te plegen.¹⁴⁸ Het is echter lastig om van nog niet gepleegde misdrijven bewust de aanmerkelijke kans te aanvaarden. De Hullu vindt daardoor dat oogmerk beter op zijn plaats zou zijn in de delictomschrijving van de strafbare voorbereiding. Het gaat dan meer om de intentie, de bedoeling van de verdachte.¹⁴⁹ In tegenstelling tot wat de Hullu betoogt is voorwaardelijk opzet voor de strafbare voorbereiding tot op de dag van vandaag voldoende. De rechter kan opzet op de strafbare voorbereiding afleiden uit uiterlijke verschijningsvormen van gedragingen van de verdachte.¹⁵⁰ Voor opzet op de voorbereiding gelden dezelfde eisen als voor het voornemen op de poging. Het voornemen om het delict te voltooien zal aanwezig moeten zijn om opzet op de voorbereiding aan te tonen.¹⁵¹ De intentie zal dit sterk in kunnen kleuren. Hierna wordt de strafbare voorbereiding van moord (op grond van artikel 46 juncto artikel 289 Sr) toegepast op potentiële Syriëgangers.

3.4.2 De strafbare voorbereiding van moord toegepast op potentiële Syriëgangers

De voorbereiding van moord is strafbaar op grond van artikel 46 juncto artikel 289 Sr. Bij de beoordeling of een potentiële Syriëganger zich schuldig maakt aan de voorbereiding van moord, moet er getoetst worden aan een aantal criteria uit de jurisprudentie zoals die hierboven zijn gesteld. Hieronder zal de strafbare voorbereiding van moord toegepast worden op de drie types potentiële Syriëgangers zoals uiteengezet in de inleiding.

Voor **type één** potentiële Syriëgangers geldt de vraag of er opzettelijk spullen zijn aangeschaft die bestemd zijn tot het begaan van het misdrijf, in dit geval moord. Er moeten naar uiterlijke verschijningsvormen objectieve factoren zijn die wijzen op een bepaald misdrijf. In het geval van dit type Syriëganger gaat het om gangbare objectieve factoren, een vliegticket, een koffer en grote hoeveelheden contant geld. Deze spullen zijn bijvoorbeeld gangbaar voor iemand die op een vakantie gaat naar een land waar je niet of moeizaam geld kunt opnemen. Daardoor wijzen deze factoren niet onomstotelijk naar een gewenste deelneming in de jihad en daarmee naar het te plegen misdrijf.

Daarna is de vraag hoe er gebruik wordt gemaakt van de eventuele voorbereidingsmiddelen, en wat de intentie is van de potentiële Syriëganger. In de strafzaak tegen twee Syriëgangers in

---

¹⁴⁸ Kamerstukken II 2004/ 05, 30 164, p. 49.

¹⁴⁹ De Hullu 2009, p. 404.

¹⁵⁰ A.J. Michielse, *Noyon/ Langemeijer en Remmelink, 4 Opzet bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 46 [Vorbereiding van ernstig misdrijf]*.

¹⁵¹ A.J. Michielse, *Noyon/ Langemeijer en Remmelink, 3 voornemen bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 45 [Poging tot misdrijf]*.

oktober vorig jaar heeft de rechtbank Rotterdam geoordeeld dat de gedragingen van het voorhanden hebben van een gepakte reistas, een gelbedrag van tweeduizend euro en gereserveerde vliegtickets naar Turkije voldoende objectieve middelen op kunnen leveren voor een vervolging op grond van de voorbereiding van moord. Deze objectieve middelen werden namelijk ingekleurd door subjectieve factoren waardoor de intentie van de verdachte duidelijk naar voren kwam.¹⁵² Het ging om het uiten van de wens op internet om zich naar de jihad te begeven, zoekvragen stellen over de jihad op bepaalde websites, een document sturen naar uitreizigers ter plaatse (waarin werd bedankt voor de hulp), een mail waarin duidelijk uiteengezet werd dat hij zich in de jihad wilde begeven en bij wie hij zich aan wenste te sluiten en informatie op een gegevensdrager voorhanden hebben met informatie betreffende het jihadistisch gedachtegoed en/of martelaarschap.

Type één potentiële uitreizigers voldoen grotendeels ook aan dat plaatje, er zijn enkele feitelijke gedragingen die ingekleurd worden door de intentie van de verdachte. Hoe minder objectieve bestanddelen er zijn hoe moeilijker een veroordeling zal worden, omdat er dan steeds meer moet worden gecompenseerd door subjectieve bestanddelen. De intentie van de verdachte zal bij dit type uitreiziger ruim voldoende kunnen worden bewezen. Utlatingen op twitter, facebook en/of fora op internet zullen dit aan kunnen tonen.¹⁵³ Toch zijn de objectieve bestanddelen zo normaal dat de subjectieve bewijzen wel onomstotelijk moeten wijzen in de richting van deelname aan de jihad, aan de zijde van een extremistische partij als ISIL. De te verwachten gedragingen zijn in dat geval dusdanig ernstig en mede gericht op de burgerbevolking dat dit een veroordeling voor de voorbereiding van moord ruim voldoende rechtvaardigt. In het geval van type één uitreizigers wijzen de subjectieve bewijzen ruim voldoende op een gewenste deelname aan de jihad. De utlatingen op twitter, facebook en youtube kunnen dat bewijzen. Opzet op de te plegen misdrijven kan ook bewezen worden door de bedoeling van de verdachte. Dit is namelijk het strijden tegen tegenstanders van de jihad. Dat houdt in dat een type één potentiële Syriëganger bewust de aanmerkelijke kans aanvaardt dat hij zich schuldig gaat maken aan moord. Dit lijkt samen met de objectieve voorbereidingsmiddelen, het vliegticket en de gepakte tas, voldoende te zijn om een strafrechtelijke vervolging op grond van artikel 46 juncto 289 Sr te laten slagen.

Voor **type twee** potentiële Syriëgangers geldt dat de intentie op een andere manier aangetoond moet worden dan bij type één uitreizigers. De kans dat dit type uitreiziger zich

---

¹⁵² Rb. Rotterdam 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8265, onder ‘bewezenverklaring’.

¹⁵³ Voor voorbeelden hiervan zie de voetnoten bij de uiteenzetting van dit type uitreizigers in de inleiding.

regelmatig uit op bijvoorbeeld facebook over zijn gewenste vertrek is kleiner dan bij type één uitreizigers, maar desalniettemin aanwezig. Een andere manier om de intentie te bewijzen zijn de herhaaldelijke contacten met Syriëgangers ‘ter plaatse’. Hieruit blijkt duidelijk dat deze persoon zich naar Syrië wil begeven om mee te vechten tegen Bashar al-Assad. Aangezien dit geen openbare uitlatingen op het internet zijn zal de bewijsgaring moeilijker zijn maar er kan dan bijvoorbeeld AIVD documentatie worden gebruikt. Dit is in het Syriëgangers arrest uit oktober 2013 ook gebruikt om de schaarse objectieve bewijzen te compenseren met subjectieve bewijzen.¹⁵⁴ Dit type uitreiziger heeft, net als de twee veroordeelden in die zaak, een gepakte tas thuis klaar staan en een gereserveerd vliegticket naar Turkije in zijn bezit. Dit zijn voldoende objectieve bewijzen om gecompenseerd te kunnen worden met subjectieve bewijzen, wat tezamen een veroordeling op grond van artikel 46 juncto artikel 289 Sr op kan leveren. De subjectieve bewijzen zijn echter anders dan bij type één uitreizigers. Een type twee uitreiziger is van plan om mee te gaan vechten tegen president Bashar al-Assad. De intentie van dit type Syriëganger is gericht op het strijden tegen het leger van Assad en niet tegen tegenstanders van de jihad. Dit verschil wordt bevestigd doordat dit type uitreiziger geen aansluiting bij ISIL (of Al Nusra) zoekt, waardoor de te verwachten gedragingen in Syrië significant verschillen met degene die dat wel zoeken. Voor een belangrijk deel zijn deze gedragingen echter wel gelijk, beide types uitreizigers begeven zich namelijk welwillend naar een oorlogsgebied om daar mee te vechten. De te verwachten gedragingen zijn ook bij dit type uitreiziger onder andere moord en doodslag. Daarnaast zijn burgerslachtoffers in een oorlogssituatie nooit geheel te voorkomen, dus ook dat ligt in de lijn der verwachting. De intentie van dit type uitreiziger kan bewezen worden door de gestuurde e-mails. Hiermee kan de voorbereiding van moord op grond van artikel 46 juncto 289 Sr bewezen worden.

Dit type uitreiziger is van plan om naar Syrië af te reizen om mee te strijden tegen Assad, de bevolking van Syrië bij te staan en meer rechten en vrijheden voor die bevolking te realiseren. Dit lijkt een nobel doel waardoor een beroep op een aantal strafuitsluitingsgronden mogelijk succesvol kan zijn. Het gaat dan allereerst om een beroep op overmacht en ten tweede om een beroep op de afwezigheid van materiële wederrechtelijkheid. Daarnaast kan worden aangevoerd dat dit type uitreiziger zich distantieert van een type één uitreiziger omdat er geen aansluiting wordt gezocht bij een jihadistische beweging. De groepering waarbij aansluiting wordt gezocht staat niet op een terreurlijst en gedragingen van deze groepering passen niet binnen de omschrijving van het nieuwe ‘politiek-religieuze’ terrorisme. Belangrijke

---

¹⁵⁴ Rb. Rotterdam 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8265, onder ‘bewezenverklaring, onderdeel C en D’.

overwegingen omtrent deze strafuitsluitingsgronden en mogelijk relevante verweren zijn te vinden in paragraaf 3.2.4, onder type twee uitreiziger.

Type drie potentiële Syriëgangsters zijn eigenlijk geen potentiële Syriëgangsters. De beste stuurlui staan aan wal zou van toepassing kunnen zijn op deze groep personen. Doordat deze personen geen enkele concrete plannen hebben om zich richting de jihad te begeven zullen er ook geen objectieve voorbereidingsmiddelen daartoe zijn. Hierdoor kan een beroep op artikel 46 juncto 289 Sr niet succesvol zijn.

3.4.3 Een juridisch kader omtrent de strafbare terroristische training

In artikel 134a Sr is het deelnemen en meewerken aan een training voor terrorisme strafbaar gesteld. Zowel de trainer als de trainee (degene die de training ondergaat) kan op grond van dit artikel worden vervolgd. Deze strafbaarstelling was vereist door het Europees Verdrag ter voorkoming van terrorisme, gesloten in 2005.¹⁵⁵ Daarnaast verplichtte een kaderbesluit uit 2008 lidstaten tot deze strafbaarstelling.¹⁵⁶ De wetgever vond dit artikel vooral nuttig voor de gevallen waarin iemand in het kader van een door hem zelf voorgenomen terroristische aanslag naar een terroristische training gaat. Voor de andere gevallen was er immers al de mogelijkheid van deelname aan een terroristische organisatie, samenspanning en de strafbare voorbereiding. Dit was al strafbaar gesteld in respectievelijk de artikelen 140a, 96 en 46 Sr. Artikel 134a Sr stelt uitdrukkelijk géén terroristisch misdrijf strafbaar, maar een misdrijf in een (ver) voorstadium van een terroristisch misdrijf. Strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van artikel 134a Sr ontstaat indien een persoon *‘opzettelijk gelegenheid, middelen of inlichtingen verschaft of tracht te verschaffen tot het plegen van een terroristisch misdrijf dan wel een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf, dan wel zich kennis of vaardigheden daartoe verwerft of een ander bijbrengt’*.

Doordat er maximaal acht jaren gevangenisstraf staat op overtreding van artikel 134a Sr, is strafbare voorbereiding van het geven of ondergaan van terroristische training op grond van artikel 46 juncto 134a Sr in theorie mogelijk. Dit is dan eigenlijk een dubbele voorbereiding aangezien artikel 134a Sr zelf al een voorbereidingshandeling betreft voor het plegen van een terroristisch misdrijf. Hiermee wordt de reikwijdte van artikel 134a Sr, gecombineerd met artikel 46 Sr, erg groot. De voorbereiding om vaardigheden te verschaffen om een

---

¹⁵⁵ Kamerstukken II, 2007/08, 31 386, nr. 3.

¹⁵⁶ Kaderbesluit EU 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding.

terroristisch misdrijf te plegen zou hiermee strafbaar zijn. De voorbereiding om vaardigheden te verschaffen kan bijvoorbeeld zijn het pakken van een brochure bij de lokale sportschool. Een ander voorbeeld is de voorbereiding van het verwerven van kennis. Hoe verwerven van kennis moet worden voorbereid lijkt moeilijk voorstelbaar. Dit zou kunnen zijn het aanzetten van een computer of het afsluiten van een internetabonnement. Deze gedragingen liggen zo ver in een voorstadium van een eventueel terroristisch misdrijf dat het eigenlijk ondenkbaar is dat hier daadwerkelijk voor vervolgd kan worden.

Als de achterliggende gedachte, welke blijkt uit een ingediende motie uit 2005, wordt bekeken dan is het wel begrijpelijker dat de voorbereiding van artikel 134a Sr strafbaar is.¹⁵⁷ De drijfveer achter de strafbaarstelling uit artikel 134a Sr is het strafbaar willen stellen van bezoeken aan daadwerkelijke trainingskampen, zoals deze bestaan in Afghanistan en Pakistan. Uiteindelijk is de reikwijdte van artikel 134a Sr echter zo breed geworden, mede door de bovengenoemde internationale verplichtingen, dat de strafbare voorbereiding daarvan niet altijd meer logisch is. Op vragen uit de Eerste Kamer over waarom deze verbreding is verwezenlijkt is destijds niet diep ingegaan.¹⁵⁸ Wel stelde de regering dat een nieuw artikel 134a Sr zeker zou stellen *‘dat het deelnemen en meewerken aan training voor terrorisme onder alle omstandigheden strafbaar is’*.¹⁵⁹

De bestanddelen ‘gelegenheid, middelen of inlichtingen’ uit artikel 134a Sr zijn ruim, een ruime interpretatie lijkt hier mogelijk. De bovengenoemde bestanddelen komen ook voor in artikel 48 Sr, de medeplichtigheid. De kern van medeplichtigheid is het bevorderen en/of vergemakkelijken van andermans misdrijf.¹⁶⁰ In de kern betekent dat voor de interpretatie van bovengenoemde bestanddelen uit artikel 134a Sr dat het moet gaan om een vergemakkelijking of bevordering van een toekomstig misdrijf. Het verschil met de medeplichtigheid is dat het bij artikel 134a Sr mogelijk is dat iemand zijn eigen misdrijf bevordert of vergemakkelijkt (de trainee). Daarnaast is bevordering of vergemakkelijking aan de voorbereiding van een terroristisch misdrijf door een ander (de trainer) ook mogelijk. Naast het ‘gelegenheid, middelen of inlichtingen’ verschaffen kan ook het verwerven van kennis of vaardigheden strafrechtelijke aansprakelijkheid opleveren op grond van artikel 134a Sr. Hiervoor geldt in beginsel hetzelfde criterium, namelijk dat het misdrijf daarmee bevordert en/of vergemakkelijkt dient te worden.

---

¹⁵⁷ Kamerstukken II 2004/05, 29 754, nr. 13 (Gewijzigde motie van het lid Eerdmans).

¹⁵⁸ Kamerstukken I 2009/10, 31 386, nr. 18, p. 774.

¹⁵⁹ Kamerstukken I 2009/10, 31 386, nr. 18, p. 785.

¹⁶⁰ A.J. Michielse, *Noyon/ Langemeijer en Remmelink, 1 twee vormen van medeplichtigheid bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 2048 [Medeplichtigen]*.

De terminologie die de wetgever gebruikt lijkt erop te wijzen dat er een fysieke handeling is vereist om aan dit artikel te kunnen voldoen.¹⁶¹ De betrokkene dient opzettelijk te verschaffen, of trachten te verschaffen, of te verwerven of een ander bij te brengen. Dit duidt op verplichte fysieke gedragingen van de betrokkene. Een enkele intentie is dus niet genoeg, maar deze kan wel een grote rol spelen bij het invullen van verrichtte fysieke gedragingen. Dit ligt in lijn met de eisen die er in de jurisprudentie worden gesteld aan de voorbereiding of vergemakkelijking van terroristische misdrijven. Daar is altijd een fysieke handeling vereist die vooruitwijst naar het te plegen terroristische misdrijf.

Het belangrijkste voor een vervolging op grond van artikel 134a Sr is het bewijzen van opzet. Bewezen dient te worden dat een persoon bijvoorbeeld vaardigheden heeft aangeleerd met als doel het plegen van een terroristisch misdrijf.¹⁶² Er moet een voornemen zijn om een terroristisch misdrijf te plegen.¹⁶³ Ook bij dit artikel kan opzet deels worden ingevuld door de ideologie van de betrokkene. Een snel radicaliseringsproces, een haat tegen de westerse wereld of een fascinatie voor terroristische misdrijven kunnen opzet op de deelname aan de training en het doel daarvan deels bewijzen.¹⁶⁴ Daarnaast zal uit uitspraken en/of feitelijke gedragingen moeten blijken dat deze persoon ook daadwerkelijk een bepaald terroristisch misdrijf voor ogen heeft en deze wenst uit te voeren. Het moet dus verder gaan dan algemene extremistische denkbeelden. Een terroristisch oogmerk is bij het volgen of geven van de trainingen nog niet noodzakelijk. Voor de trainee moet er slechts opzet zijn op het willen uitvoeren van de opgedane kennis en/of vaardigheden in de vorm van het plegen van een terroristisch misdrijf.¹⁶⁵ Concrete plannen hoeven daar nog niet voor te zijn, maar het moet wel gaan om het voornemen om een bepaald terroristisch misdrijf te gaan plegen. Het opzetvereiste lijkt daarmee te zijn het hebben van een oogmerk, maar toch is een terroristisch oogmerk niet vereist. Geheel duidelijk is het opzetvereiste hierdoor niet.¹⁶⁶ Voor de trainer geldt er een ander opzetvereiste. Hij moet wetenschap hebben dat de opgedane kennis en verworven vaardigheden worden opgedaan om daarmee een terroristisch misdrijf (beter) te kunnen plegen.¹⁶⁷ De trainer moet dus op de hoogte zijn van de kwade intenties van degene

---

¹⁶¹ Ten Voorde 2012, p. 7.

¹⁶² Kamerstukken II 2008/09, 31 386, nr. 8, p. 5; Kamerstukken II 2008/09, 31 386, nr. 12, p. 3.

¹⁶³ Kamerstukken II 2008/09, 31 386, nr. 12, p. 3.

¹⁶⁴ Idem.

¹⁶⁵ Kamerstukken II 2008/09, 31 386, nr. 8, p. 6.

¹⁶⁶ Ten Voorde 2012, p. 7-8.

¹⁶⁷ Kamerstukken II 2008/09, 31 396, nr. 8, p. 7; Handelingen II 20 januari 2009, nr. 43, p. 3795-3797.

die de training ondergaat. Enerzijds wordt in kamerstukken gesproken over een vereiste wetenschap, anderzijds lijkt voorwaardelijk opzet voldoende te zijn voor de trainer.¹⁶⁸

Dit artikel is tot nu toe in de jurisprudentie van gering belang, terwijl het materieelrechtelijke bereik toch opvallend groot is. In de zaak tegen een Syriëganger in oktober 2013 is dit artikel niet gebruikt door de rechtbank, omdat de rechtbank vond dat gedragingen van de betrokkenen verder gingen dan slechts de strafbare training voor terrorisme.¹⁶⁹ Een belangrijke overweging uit de jurisprudentie is dat wanneer er iets stoffelijks uit de werving van kennis en/of vaardigheden is gekomen dit al gekwalificeerd kan worden als een voorbereidingsmiddel.¹⁷⁰ Hiermee lijkt artikel 134a Sr vooral een waarde te hebben in een zeer pril stadium van een terroristisch misdrijf.

3.4.4 De toepassing van het juridische kader omtrent de hulp bij (de voorbereiding van) een terroristisch misdrijf op potentiële Syriëganger

Hieronder wordt de strafbare terroristische training toegepast op de drie types uitreizigers zoals uiteengezet in de inleiding.

Voor **type één** Potentiële Syriëgangers lijkt de strafbare voorbereiding meer handvatten te bieden dan artikel 134a Sr, aangezien de voorbereiding van dit type Syriëganger zich al heeft verwezenlijkt in iets stoffelijks. Toch kan ook een vervolging op grond van artikel 134a Sr succesvol zijn. Dit type uitreiziger zal vrijwel onvermijdelijk gelegenheid, middelen of inlichtingen hebben verschaft of kennis en vaardigheden hebben opgedaan ten behoeve van het gewenste verblijf in Syrië en de terroristische misdrijven die onvermijdelijk volgen wanneer aansluiting bij ISIL is gezocht. Het gaat dan bijvoorbeeld om informatie over hoe deze uitreiziger het kalifaat kan bereiken of naar wie hij eventueel kan vragen. Ook is het denkbaar dat dit type uitreiziger zich verdiept in de situatie in Syrië (en Irak) om zo beter voorbereid te zijn. Daarnaast heeft dit type Syriëganger een vliegticket aangeschaft naar Turkije en er zijn bewezen intenties om door te reizen naar de jihad. Dit is te kwalificeren als het schaffen van een gelegenheid tot het plegen van een terroristisch misdrijf. Er is sprake van een bevordering en/of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf.

De vraag of deze constructies uit artikel 134a Sr succesvol kunnen worden ingezet hangt vooral af van de vraag of opzet bewezen kan worden op het verschaffen van gelegenheid, middelen of inlichtingen of het aanleren van kennis of vaardigheden. Dit type uitreiziger zal

---

¹⁶⁸ Idem.

¹⁶⁹ Rb Rotterdam 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8265.

¹⁷⁰ Kamerstukken II 2007/08, 31 386, nr. 3, p. 4-10; Rb Rotterdam 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8265.

een duidelijke intentie hebben om terroristische misdrijven te gaan plegen in Syrië (en/of Irak), doordat aansluiting bij ISIL wordt gezocht. Deze gewenste aansluiting kan deels worden bewezen door uitlatingen op diverse fora op internet. Daarnaast zal AIVD documentatie over de desbetreffende verdachte in veel gevallen aanwezig zijn en deze zal kunnen bevestigen dat dit type uitreiziger wenst af te reizen. Wanneer de intentie en bedoelingen van de verdachte daardoor grotendeels vaststaan, staat ook vast dat er een voornemen is op het plegen van terroristische misdrijven. Dit voornemen is deels concreet, omdat dit type uitreiziger weet wanneer hij afreist en tegen wie en hoe er wordt gestreden. Daarmee lijkt het voornemen voldoende concreet om opzet op artikel 134a Sr te kunnen bewijzen.

Daarnaast is er nog een andere constructie denkbaar, namelijk om artikel 46 juncto artikel 134a Sr ten laste te leggen. Zoals in hoofdstuk twee is gebleken ondergaan Syriëgangers bij aankomst namelijk, ten minste bij de ISIL beweging (maar ook bij de Al Nusra beweging), verschillende soorten trainingen. Dit is een vereiste voordat deelname aan de gewapende strijd is toegelaten. Deze training kan gekwalificeerd worden als een training voor terrorisme, zoals strafbaar is gesteld in artikel 134a Sr. De concrete plannen om af te reizen (in de vorm van het voorhanden hebben van grote hoeveelheden contant geld, een vliegticket en een gepakte reistas) bewijzen de strafbare voorbereiding van het ondergaan van een dergelijke training. De kamerstukken die hierboven zijn behandeld bevestigen dat de voorbereiding van het bezoeken van een daadwerkelijk trainingskamp strafbaar is. Opzet kan deels bewezen worden door uitlatingen op facebook, twitter en youtube, waaruit blijkt dat deze persoon wenst af te reizen. AIVD documentatie kan dit veelal ook bewijzen. Het feit dat iedereen die met ISIL mee wilt strijden eerst een training moet ondergaan alvorens toegelaten te worden tot de gewapende strijd geeft aan dat wanneer er aansluiting bij ISIL wordt gezocht deze training niet optioneel is. Uitlatingen over het gaan meevechten in de jihad aan de zijde van ISIL bevestigen dus ook dat de aanmerkelijke kans aanvaard wordt dat daarvoor eerst een terroristische training moet worden doorlopen.

Deze constructie is voor zover bekend nog niet gebruikt in de rechtspraak en het is maar de vraag of de rechter het accepteert om zo ver in de voorbereidingsfase al strafrechtelijke aansprakelijkheid aan te nemen. Toch is het niet voor niets dat de strafbare voorbereiding van artikel 134a Sr mogelijk is. De wetgever heeft daar in eerste instantie bewust voor gekozen waardoor er in lijn met de intenties en bedoelingen van de wetgever wordt gehandeld wanneer deze constructie wordt ingezet tegen dit type uitreiziger.

Voor **Type twee** potentiële Syriëgangers geldt dat in principe opzettelijk kennis wordt vergaard en inlichtingen worden verkregen. Kennis wordt vergaard op het internet en er is interactie met familie, vrienden en Syriëgangers ter plaatse over de situatie daar. Dit gebeurt met het oog op deelname aan de gewapende strijd tegen Bashar al-Assad. Dit neemt niet weg dat dit type uitreiziger met andere bedoelingen naar Syrië afreist dan het eerste type uitreiziger. Zoals in paragraaf 3.4.2 ook al is uitgewerkt voor dit type uitreiziger is het niet zeker dat dit type uitreiziger terroristische misdrijven gaat plegen in Syrië. Dat komt doordat aansluiting wordt gezocht bij een gematigd islamitische groepering, die strijd voor meer rechten en vrijheden voor de Syrische bevolking. In beginsel vallen de tentoongestelde gewelddadigheden van deze groepering echter wel onder de definitie van artikel 83a Sr en daardoor is er juridisch dan ook sprake van terroristische misdrijven. Er wordt namelijk getracht de overheid van Syrië iets te laten doen, zijnde het geven van meer rechten en vrijheden aan de bevolking.

In theorie vallen de gedragingen van de groepering waarbij aansluiting wordt gezocht dus onder terroristische misdrijven. Daarmee valt het te verwachten gedrag van dit type uitreiziger ook binnen de reikwijdte van artikel 83a Sr. Hierdoor valt het verschaffen van gelegenheid middelen of inlichtingen en het verwerven van kennis en vaardigheden van dit type uitreiziger dus in beginsel binnen de reikwijdte van artikel 134a Sr. Dit type uitreiziger kan zich echter wel proberen te beroepen op overmacht (artikel 40 Sr) en de afwezigheid van materiële wederrechtelijkheid. Daarnaast kan als verweer worden aangevoerd dat de groepering waarbij aansluiting wordt gezocht staat niet op een terreurlijst staat. Als laatste kan worden aangevoerd dat het terrorisme waarvoor artikel 83a Sr in het leven is geroepen niet de strijd tegen een dictator omvat. Dit type uitreiziger maakt zich niet schuldig aan het nieuwe politiek-religieus geïnspireerd terrorisme. Hiervoor gelden dezelfde overwegingen als uiteengezet in paragraaf 3.2.4, onder type twee uitreizigers.

Type drie potentiële Syriëgangers zullen geen concrete plannen hebben om naar Syrië af te reizen, dus ook niet om terroristische misdrijven te plegen. Dit type uitreiziger houdt zich vooral bezig met de islam zelf en volgt het nieuws uit het kalifaat op de voet. Voor artikel 134a Sr is het noodzakelijk dat er een voornemen bestaat om een terroristisch misdrijf te plegen. Dit is echter bij dit type uitreiziger niet aan de orde. Daarnaast wordt het verzamelen van inlichtingen en denkbeelden beschermd door de vrijheid van meningsuiting. Dit is feitelijk waar dit type uitreiziger zich mee bezig houdt, daardoor lijkt het lastig en bovenal ongewenst om strafrechtelijk op te (kunnen) treden tegen dit type uitreiziger.

3.5 De misdrijven deelneming aan een criminele organisatie en deelneming aan een terroristische organisatie

In hoofdstuk twee is uitgebreid aan de orde gekomen wat een groepering als ISIL voor gedragingen verricht in strijdgebieden in Syrië en Irak. Daardoor is het interessant om te onderzoeken of strijdende partijen in Syrië gekwalificeerd kunnen worden als zijnde criminele of terroristische organisaties in de zin van artikel 140 en 140a Sr. Hieronder wordt eerst een juridisch kader geschetst omtrent de terreurlijsten van de VN, de EU en van Nederland. Daarna worden artikel 140 en 140a uiteengezet om deze daarna toe te kunnen passen op de drie types potentiële Syriëgangers.

3.5.1 Het juridische kader omtrent de ‘terreurlijsten’.

Er zijn een aantal organisaties in Nederland van rechtswege verboden. Betrokkenheid die erop is gericht de activiteiten van deze groepering te laten voortduren zijn daarmee ook verboden. Een organisatie is van rechtswege verboden indien deze in de ‘kennisbank terroristische organisaties’ staat, een lijst die beheerd wordt door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid.¹⁷¹ Organisaties op deze lijst staan tevens op de terreurlijst van de VN en op de terreurlijst van de EU. De ISIL groepering staat in deze kennisbank onder de naam Islamitische Staat. De Al Nusra groepering staat niet vermeld in deze kennisbank, deze staat wel op de terreurlijst van de VN (onder de naam ‘AL-NUSRAH FRONT FOR THE PEOPLE OF THE LEVANT’), maar niet op die van de EU.¹⁷² Voor de Al Nusra groepering geldt dat doordat deze groepering vermeldt staat in de VN terreurlijst dit een aanwijzing in kan houden dat het gaat om een terroristische organisatie. Verder zijn er volgens deze kennisbank nog enkele andere organisaties actief in Syrië, dit zijn de organisaties die vechten voor de bevrijding van Palestina en de PKK. Er zijn dus geen groeperingen opgenomen op deze lijst die alleen strijden tegen president Bashar al-Assad.

---

¹⁷¹ www.kennisbankterrorisme.nctv.nl.

¹⁷² EU Verordening 610/2010, 12 juli 2010 (bestaande uit 25 personen en 27 groepen en entiteiten); Al-Qaida sanctions list, by the UN Al-Qaida Sanctions Committee (bestaande uit 284 personen en entiteiten verbonden met Al-Qaida).

3.5.2 Het juridische kader omtrent de deelneming aan een criminele en/of terroristische organisatie

De deelneming aan een criminele organisatie is strafbaar gesteld in artikel 140 lid 1 Sr. De delictomschrijving van dit artikel luidt: *‘deelneming aan een organisatie die tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven’*. De leden 2 en 3 van dit artikel blijven hier buiten toepassing. In dit onderzoek is het namelijk niet aan de orde dat deelneming aan een van toepassing zijnde organisatie door een onherroepelijke rechterlijke beslissing verboden is. Wat wel van toepassing is zijn de terreurlijsten, daarover is hierboven uitleg gegeven. Potentiële Syriëgangers zijn geen leiders, bestuurders of oprichters van de aan de orde zijnde organisaties, om die reden blijft lid 3 buiten beschouwing.

Het eerste bestanddeel waaraan voldaan moet worden, wil artikel 140 lid 1 Sr van toepassing kunnen zijn, is dat er sprake moet zijn van een organisatie. Het moet daarvoor gaan om een samenwerkingsverband tussen twee of meer personen. Dit samenwerkingsverband moet samenwerken volgens door hen gestelde regels en voor een door hen gesteld doel.¹⁷³ Voor een samenwerkingsverband geldt verder dat er ten minste een zeker duurzaam en gestructureerd samenwerkingsverband aangetoond dient te worden. De Hoge Raad verbindt daar echter geen strenge eisen aan. In het Hofstadgroep-arrest heeft de Hoge Raad uitdrukkelijk bepaald dat *‘organisatie’* zoals bedoeld in artikel 140 en 140a Sr niet te beperkt opgevat mag worden. Het Hof interpreteerde deze term als een organisatie waarbinnen *‘gemeenschappelijke regels en een gemeenschappelijke doelstelling hebben bestaan, waaraan de individuele leden gebonden waren en door welke gemeenschappelijkheid op die leden een zekere druk kon worden uitgeoefend zich aan die regels te houden en aan die doelstelling gebonden te achten’*. De Hoge Raad achtte dat een te beperkte reikwijdte van de term organisatie, zoals bedoeld in artikel 140 en 140a Sr.¹⁷⁴ Het was voldoende indien er ten minste een bepaalde mate van gemaakte afspraken of geldende regels geldend waren.¹⁷⁵

Het tweede bestanddeel, het oogmerk tot het plegen van misdrijven, maakt de organisatie anders dan legitieme organisaties. Het zal meestal gaan om een naaste doel, aangezien het criminele organisaties veelal niet te doen zal zijn om misdrijven te plegen, maar bijvoorbeeld om geld te verdienen (dat is dan het hoofddoel).¹⁷⁶ Het gaat om het oogmerk van het samenwerkingsverband als geheel. De feitelijke werkzaamheden van de organisatie moeten

---

¹⁷³ Dit is bepaald in de ‘Mariënburchtarresten’, onder andere: HR 16 oktober 1991, NJ 1991, 442.

¹⁷⁴ HR 2 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5196, onder 4.4.

¹⁷⁵ Kesteloo 2011, p. 35.

¹⁷⁶ Kesteloo 2011, p. 45.

gericht zijn op het plegen van misdrijven.¹⁷⁷ Deze misdrijven dienen ook ten minste enigszins bepaalbaar te zijn (bijvoorbeeld vooral gericht op diefstal en verduistering of vooral op geweldsmisdrijven).¹⁷⁸

Het derde bestanddeel waaraan voldaan moet zijn is de deelneming. Hierdoor wordt het misdrijf begaan door de deelnemer. Hieraan is voldaan wanneer iemand tot het gestructureerde samenwerkingsverband behoort en een aandeel heeft, of een ondersteuning biedt aan gedragingen die naar hun aard rechtstreeks verband houden met de verwezenlijking van het oogmerk van de organisatie.¹⁷⁹ Dit lijkt geen hele grote reikwijdte te zijn maar de Hullu wijst erop dat vooral ‘ondersteunende gedragingen’ een grote reikwijdte kent.¹⁸⁰ Artikel 140 lid 4 is een voorbeeld van deze potentiële grote reikwijdte. Onder deelneming valt uitdrukkelijk ook het verlenen van geldelijke of andere stoffelijke steun. Er is een verband noodzakelijk tussen gedragingen van de deelnemer enerzijds en de concretisering van het oogmerk van de organisatie anderzijds.¹⁸¹ Voor deelneming is vereist dat de deelnemer een aandeel in die concretisering heeft, dit kan ook louter een ondersteuning zijn van een andere gedraging die wel direct strekt tot verwezenlijking van het oogmerk van de organisatie.

Wetenschap bij de deelnemer van het oogmerk van de organisatie is ook een vereiste voor het kunnen bewijzen van de deelneming, zoals bedoeld in artikel 140 Sr. Dit wil niet zeggen dat de deelnemer wetenschap moet hebben van alle misdrijven die leden van de organisatie plegen, of zelfs wetenschap van één concreet misdrijf.¹⁸² Ook hoeven gedragingen van de deelnemer niet strafbaar te zijn om toch succesvol voor deelneming aan een criminele organisatie vervolgd te kunnen worden.¹⁸³ Het is voldoende als de deelnemer ‘*in zijn algemeenheid weet (in de zin van onvoorwaardelijk opzet) dat de organisatie tot oogmerk heeft het plegen van misdrijven*’.¹⁸⁴

De deelneming aan een terroristische organisatie is strafbaar gesteld in artikel 140a Sr. Het huidige artikel 140a Sr is ingevoerd door de Wet terroristische misdrijven.¹⁸⁵ Hiermee werd uiting gegeven aan verplichtingen voor Nederland uit het Kaderbesluit inzake

---

¹⁷⁷ Hof Amsterdam 13 juli 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB2447.

¹⁷⁸ Kesteloo 2011, p. 53.

¹⁷⁹ O.a. gesteld in HR 16 oktober 1990, NJ 1991, 442, m. nt. Corstens.

¹⁸⁰ De Hullu 2009, p. 424-425.

¹⁸¹ Kelk 2005, p. 374.

¹⁸² Onder andere gesteld in HR 8 februari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9814.

¹⁸³ Lintz 2007, p. 171.

¹⁸⁴ HR 8 november 1997, NJ 1998, 225; Bevestigd in o.a. HR 8 oktober 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE5651.

¹⁸⁵ Datum i.w.tr. 10 augustus 2004, *Stb.* 2004, 290.

terrorismebestrijding¹⁸⁶. Artikel 140a Sr moet gezien worden als een speciale variant van artikel 140 Sr. Dat houdt ingevolge artikel 55 lid 2 Sr in dat wanneer artikel 140a Sr van toepassing is deze ook gebruikt dient te worden, artikel 140 Sr moet dan dus buiten beschouwing blijven.¹⁸⁷ Het is verboden op grond van artikel 140a Sr om deel te nemen aan een organisatie die het oogmerk heeft om terroristische misdrijven te plegen. De definitie van een terroristisch misdrijf is te vinden in artikel 83 Sr, deze is in paragraaf 3.2.1 aan de orde gekomen. Ook bij artikel 140a geldt dat het plegen van terroristische misdrijven een naaste doel zal inhouden. Dit is de manier voor een dergelijke organisatie om een bepaald hoofddoel te verwezenlijken. Doordat artikel 140 lid 4 Sr van toepassing is, valt binnen de reikwijdte van deelneming ook: *'het verlenen van geldelijke of andere stoffelijke steun aan alsmede het werven van gelden of personen ten behoeve van de organisatie'*. In dat kader is sinds kort artikel 421 Sr van toepassing, de financiering van terrorisme. Voor de rest geldt dat de bestanddelen uit artikel 140a Sr op eenzelfde manier moeten worden uitgelegd als de bestanddelen van artikel 140 Sr. De bestanddelen 'organisatie' en 'deelneming' dienen dus op eenzelfde manier te worden uitgelegd, zoals hierboven is uiteengezet.¹⁸⁸

Naast deze deelneming moet ook een dubbel oogmerk bewezen worden wil vervolging op grond van artikel 140a Sr succesvol kunnen zijn. Het verschil is dat het nu om een terroristische organisatie gaat, een terroristisch oogmerk vereist is en geen oogmerk tot het plegen van 'normale' misdrijven. De organisatie moet als oogmerk hebben het plegen van terroristische misdrijven, maar ook leden van die organisatie moeten het oogmerk hebben om terroristische misdrijven te plegen.¹⁸⁹ De geloofsovertuiging kan een belangrijke rol spelen bij het bewijzen van het oogmerk van de verdachte. Het oogmerk mag daar echter niet louter op gebaseerd zijn, omdat dan louter denken strafbaar zou kunnen zijn. In het Piranha II-arrest oordeelde de rechtbank Rotterdam dat er een terroristisch oogmerk was, omdat dit afgeleid kon worden uit de manier van samenwerking, de vertoonde feiten en de samenhang met het gewelddadige gedachtegoed van de verdachten.¹⁹⁰ Interessant is dat de rechtbank Rotterdam ook aangeeft dat de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst het toestaan om

---

¹⁸⁶ Kaderbesluit EU 2002/475/JBZ van de Raad van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding

¹⁸⁷ Kesteloo 2011, p. 116-117; Dit is bevestigd in onder andere Hof 's-Gravenhage 2 oktober 2008, ECLINL:GHSGR:2008:BF3987 (Piranha I).

¹⁸⁸ Kamerstukken II, 2001/02, 28 463, nr. 3, p. 9-10.

¹⁸⁹ Ten Voorde, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 140a WvSr*, aant. 6.

¹⁹⁰ Geoordeeld in Rechtbank Rotterdam 25 maart 2008, ECLINL:RBROT:2008:BC7531, bevestigd in Hof 's-Gravenhage 11 november 2009, ECLI:NL:GHSGR:2009:BK2888. Dit werd afgeleid uit onder andere: 'Het aanschaffen en vervoeren van wapens, het schieten in een bos te Amsterdam met een van die wapens, het voortdurend rondlopen met een wapen, het met een doorgeladen automatisch wapen onderweg zijn naar een politicus/politica'.

je te verdiepen in de koran, in dat kader te praten over de jihad, het verwerpen van de democratie en over het niet aanvaarden van wetten behalve die afkomstig van god. De grens van deze vrijheden ligt bij het plegen van misdrijven, ten minste zo oordeelde de rechtbank Rotterdam.¹⁹¹ Uit de Hofstadgroep-arresten is eerder al gebleken dat de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst ophouden wanneer je anderen schendt in hun integriteit of rechten. Uit paragraaf 3.3.1 is gebleken dat het (direct of indirect) oproepen tot deelneming aan de gewapende strijd binnen de reikwijdte van opruiing valt. Dit wordt dus begrijpelijkerwijs ook geïnterpreteerd als het schenden van de integriteit en/of rechten van een persoon.

3.5.3 de toepassing van het juridisch kader omtrent de deelneming aan een criminele en/of terroristische organisatie op potentiële Syriëgangers

Een **Type één** potentiële Syriëganger wil zich aansluiten bij de ISIL groepering. Allereerst moet beoordeeld worden of de ISIL groepering gekwalificeerd kan worden als een organisatie in de zin van artikel 140 en/of 140a Sr. Dit is niet moeilijk voor de ISIL groepering aangezien deze in de kennisbank terrorisme staan vermeld. Wat dan nog moet worden bewezen voor dit type uitreiziger om artikel 140 of artikel 140a Sr te kunnen bewijzen is de deelneming aan deze organisatie. Dit kan lastig zijn aangezien type één potentiële Syriëgangers nog niet zijn afgereisd, ze zijn dit slechts van plan. Om deelneming aan een terroristische organisatie te kunnen aannemen moet de deelnemer een aandeel hebben in of ondersteunende gedragingen verrichten voor de concretisering van het doel van de organisatie. Het verlenen van stoffelijke steun of geld valt daar nadrukkelijk onder. Uit de gegeven beschrijving in de inleiding blijkt niets van deze deelneming of ondersteunende gedragingen.

Het is echter wel denkbaar dat er sprake is van ondersteunende handelingen. Het schenken van geld of het rekruteren van mensen zijn de meest logische ondersteunende gedragingen die dit type uitreiziger kan verrichten. In een Hofstadgroep-arrest is uiteengezet wat het Hof destijds als deelnemingshandeling heeft gekwalificeerd. Wat relevant kan zijn voor dit type uitreizigers zijn de (al dan niet digitale) verspreiding van opruiende of haat zaaiende bestanden, werven voor de gewapende strijd en het tonen van beeldmateriaal waarop onder andere zelfmoordaanslagen is te zien.¹⁹² Dit zijn gedragingen waar dit type uitreiziger zich mee bezig kan houden. Opzet op de deelneming kan hierdoor ook bewezen worden. Een persoon die handelt met de ISIL groepering kan bijna onmogelijk niet weten dat deze

---

¹⁹¹ Rechtbank Rotterdam 25 maart 2008, ECLINL:RBROT:2008:BC7531, onder bewijsmotivering, 3de vraag.

¹⁹² Hof Amsterdam, 17 december 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO9014, onder 3.1.3.2.

organisatie het plegen van terroristische misdrijven als doel heeft. Daarmee is door de deelnemer de aanmerkelijke kans bewust aanvaard dat de ISIL groepering een terroristisch oogmerk heeft.

Er is nog een misdrijf van toepassing op het scenario dat hierboven is geschetst. Het gaat dan om de nieuwe strafbaarstelling financiering van terrorisme in artikel 421 Sr. Hieraan is voldaan indien er financiële of economische steun wordt verleend aan daden van terrorisme of daden die daarmee direct verband houden. Het moet gaan om het steunen in de vorm van geld of enig in geld waardeerbaar voordeel.¹⁹³ Vervolgens is een oogmerk vereist om deze steun te verlenen, voorwaardelijk opzet is niet voldoende. Er moet wetenschap zijn bij degene die de steun biedt dat het gaat om steun aan terroristische daden. Als laatste vereiste moeten de terroristische misdrijven die gepleegd worden genoemd zijn in artikel 421 lid 1 sub b Sr.¹⁹⁴ Hier is relatief gemakkelijk aan voldaan, het gaat om een zeer groot aantal terroristische misdrijven. Het bovengeschetste scenario voldoet ruimschoots aan deze vereisten waardoor dit type uitreiziger onder de genoemde omstandigheden ook vervolgd kan worden op grond van artikel 421 Sr.

Gedragingen van type één uitreizigers kunnen dus onder de gegeven omstandigheden in beginsel binnen de reikwijdte van artikel 140a (of 140) Sr vallen. Er lijken al gauw ondersteunende gedragingen te worden verricht. In sommige gevallen zullen ondersteunende gedragingen relatief gemakkelijk bewezen kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld zijn wanneer dit type Syriëganger zijn bezittingen heeft verkocht en de opbrengst alvast grotendeels richting Syrië heeft gestuurd, ten gunste van ISIL. Wanneer iets soortgelijks aan de orde is dan kan een type één potentiële Syriëganger wel succesvol vervolgd worden op grond van artikel 140a Sr. Daarnaast kan enige vorm van op geld waardeerbare steun die opzettelijk is verleend aan ISIL ook leiden tot strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van artikel 421 Sr.

Een **type twee** potentiële Syriëganger is een persoon die zich wenst aan te sluiten bij een gematigd islamitische groepering die strijd levert in Syrië. Zoals al eerder is gebleken kan van dergelijke organisaties wel een terroristisch oogmerk worden bewezen, er wordt immers getracht de overheid van Syrië te dwingen om meer rechten en vrijheden aan de bevolking te geven. Daarmee valt het oogmerk van de organisatie binnen de reikwijdte van artikel 83a Sr. Daarnaast is er sprake van een bepaalde mate van afspraken en geldende regels, dat is een

---

¹⁹³ Kamerstukken // 20012/13, 33 478, nr. 3, onder 3.2.

¹⁹⁴ Kamerstukken // 20012/13, 33 478, nr. 3, onder 3.3 en 3.4.

vereiste om deel te kunnen nemen aan een gewapende strijd. Juridisch gezien valt een gematigd islamitisch strijdende partij in Syrië dus onder de definitie van een terroristische organisatie. Dit type uitreiziger is echter in beginsel nog geen deelnemer, omdat er geen deelnemingshandelingen worden verricht, deze zijn nog louter beoogd.

Er zijn echter wel verweren mogelijk die de groeperingen waarbij type twee uitreizigers zich aan wensen te sluiten vrij kunnen pleiten van strafrechtelijke aansprakelijkheid. Aangevoerd zou kunnen worden dat dergelijke groeperingen niet op een terreurlijst staan en zich ook niet schuldig maken aan het soort terrorisme (politiek-religieus geïnspireerd terrorisme) waarvoor artikel 83a Sr in het leven is geroepen. Een verweer dat een vervolging daarom niet in lijn ligt met het opportuniteitsbeginsel is mogelijk. Zie paragraaf 3.2.4 voor relevante overwegingen omtrent deze verweren.

Hetgeen het meeste kans van slagen lijkt te hebben is echter een beroep op overmacht. Vereist is dan allereerst dat er een correcte keuze is gemaakt door de desbetreffende groepering in een belangenconflict. Het is niet onbegrijpelijk dat mensen zich verenigen en besluiten terug te vechten wanneer een dictator zich schuldig maakt aan oorlogstactieken zoals Assad deze gebruikt. Het alternatief is vluchten maar dat lijkt niet direct een 'betere' keuze te zijn in vergelijking met het strijden tegen Assad. Een volgend vereiste voor een beroep op overmacht is dat de keuze weloverwogen was, dit lijkt ook op te gaan voor groeperingen welke strijden tegen Assad, voor meer rechten en vrijheden voor de bevolking van Syrië. De keuze om te strijden in plaats van te vluchten draagt ten slotte bij aan de beoogde oplossing, er zijn weinig succesvollere alternatieven denkbaar. De subsidiariteit en de proportionaliteit zijn door het bovenstaande gediend met de keuze om te strijden tegen Assad. Hierdoor is een beroep op artikel 40 Sr mogelijk en is het niet onbegrijpelijk wanneer de rechter hierin meegaat.

Naast een beroep op overmacht is ook een beroep op het ontbreken van materiële wederrechtelijkheid mogelijk. Dit heeft minder kans van slagen omdat het vrijwel nooit wordt aangenomen in de rechtspraak maar is desalniettemin nuttig om aan te voeren omdat de rechter daarmee gedwongen wordt een alternatief te geven voor de strijd tegen Assad. Het gaat er allereerst om dat het rechtsbelang achter de strafbepaling juist gediend is met het tentoongestelde gedrag. Het rechtsbelang dat gediend is met artikel 140a Sr is dat samenlevingen, zijnde vooral Westerse samenlevingen of sterk daarop lijkende samenlevingen, beschermd worden tegen terroristische gedragingen. Dit is niet hetzelfde als het beschermen van een abject regime als dat van Assad tegen haar eigen burgers. Beargumenteed zou kunnen worden dat de Syrische samenleving juist beschermd wordt indien wordt opgestaan tegen het regime, om zo meer rechten en vrijheden te kunnen

verkrijgen. Ten slotte dient de subsidiariteit gewaarborgd te zijn door de gemaakte keuze, er mogen geen niet-strafbare alternatieven zijn welke min of meer hetzelfde teweegbrengen. Het is lastig om alternatieven te bedenken voor het aangaan van de strijd met de troepen van Assad. Protestacties of het onder de aandacht brengen van het probleem bij de media zou als alternatief gekwalificeerd kunnen worden, maar het is moeilijk voorstelbaar om het mensen kwalijk te nemen dat zij de strijd met Assad aangaan in plaats van bijvoorbeeld te blijven demonstreren. Toch heeft dit beroep weinig kans van slagen maar het is ten minste interessant om de rechter zich te laten buigen over legitieme alternatieven voor het strijden tegen een abject regime in een burgeroorlog.

Wanneer dit type uitreiziger geld of andere middelen zou opsturen om de strijd tegen Assad te bespoedigen zou de deelneming wel bewezen kunnen worden. Hiervoor geldt hetzelfde als voor type één uitreizigers, wanneer er hulp wordt geboden vanuit Nederland, door middel van bijvoorbeeld het sturen van geld of het rekruteren van strijders, dan kan er wel succesvol vervolgd worden op grond van artikel 140a of 140 Sr. Artikel 421 Sr is ook van toepassing indien er geld of op geld waardeerbare voordelen opzettelijk verleend worden.

Dit type uitreiziger kan zich wel beroepen op het feit dat de groepering waarbij aansluiting wordt gezocht niet op enige terreurlijst vermeldt staat. Ten tweede kan als verweer worden gevoerd dat de gedragingen tentoongesteld door de groepering waarbij aansluiting wordt gezocht niet overeenkomen met het politiek-religieuze geïnspireerd terrorisme waarvoor artikel 140a Sr in het leven is geroepen. Dit verweer wordt juridisch een beroep op het opportuniteitsbeginsel. Ten derde kan dit type uitreiziger zich beroepen op overmacht en de afwezigheid van materiële wederrechtelijkheid. Voor al deze verweren gelden dezelfde overwegingen zoals uiteengezet in paragraaf 3.2.4, onder type twee uitreizigers.

Voor **type drie** potentiële uitreizigers geldt dat er gesympathiseerd wordt met de ISIL groepering. Dit kan gekwalificeerd worden als, zoals hierboven is beargumenteerd, een terroristische organisatie in de zin van artikel 140a Sr. Wanneer er echter geen sprake is van een ondersteunende gedraging, kan dit artikel niet bewezen worden. Uit de uiteenzetting van type drie blijkt niets van dergelijke gedragingen. De strafbare voorbereiding van artikel 46 Sr biedt hier ook geen mogelijkheden, omdat er noch voorbereidingshandelingen zijn getroffen noch is er de intentie om daadwerkelijk deel te nemen aan de jihad door af te reizen naar Syrië. Voor dit type uitreiziger geldt dus dat er in eerste instantie speciale omstandigheden moeten zijn, buiten de uiteenzetting zoals gegeven in de inleiding, om strafrechtelijke aansprakelijkheid op grond van artikel 140a Sr aan te kunnen nemen.

Toch is er een mogelijkheid dat dit type uitreiziger strafrechtelijke aansprakelijkheid vestigt op grond van artikel 140a of 140 Sr. Dit is het geval indien er een netwerk bestaat in Nederland of Europa welke tot doelstelling heeft het steunen van de ISIL groepering. Dit is bijvoorbeeld het geval indien dit type uitreiziger met vijf anderen geld inzamelen om naar ISIL over te kunnen maken en trachten mensen te ronselen voor de jihad. Deze omstandigheden moeten dan wel voldoen aan de eisen van artikel 140a of 140 Sr. Er moet allereerst een organisatie zijn, in de vorm van een samenwerkingsverband van meer dan twee personen waarbinnen een bepaalde mate van gemaakte afspraken en/of geldende regels gelden. Daarnaast moet dit type uitreiziger aan de organisatie deelnemen door ondersteunende gedragingen te verrichten en deel uit te maken van de organisatie. Deze ondersteunende gedragingen zijn dan vooral het inzamelen van geld en het rekruteren van strijders voor de jihad in Syrië en Irak. De deelneming kan daardoor in dat geval bewezen worden. Voor een veroordeling op grond van artikel 140 Sr is het vervolgens vereist dat dit type uitreiziger wetenschap had van het oogmerk van de organisatie, daar lijkt aan voldaan te zijn indien er doelbewust manieren worden gezocht en uitgevoerd om bijvoorbeeld geld op te halen voor een groepering als ISIL. Het oogmerk van de organisatie is daarmee het bieden van steun aan terroristische misdrijven. De ISIL groepering staat vermeld in de kennisbank terrorisme, steun bieden aan organisaties die op deze lijst staan is in Nederland verboden. Voor artikel 140a is een dubbel oogmerk vereist, de organisatie moet het oogmerk hebben om terroristische misdrijven te plegen en dat geldt evenzeer voor de deelnemers. Daar is in dit geval geen sprake van, omdat er louter steun wordt verleend aan een andere organisatie die wel terroristische misdrijven pleegt. Hierdoor is een veroordeling op grond van artikel 140 Sr mogelijk indien het gaat om een organisatie die tot doelstelling heeft het steunen van de ISIL groepering. Artikel 421 Sr is in dat geval ook van toepassing, aangezien het gaat om het verlenen van geld of op geld waardeerbare zaken aan een terroristische organisatie.

3.6 Het misdrijf 'werven voor de gewapende strijd of een vreemde krijgsmacht'

Er is de laatste tijd steeds meer aandacht voor zogenaamde 'ronselers' die in Nederland actief bezig zouden zijn mensen over te halen om zich richting Syrië en Irak te begeven met

als doel het meevechten in de jihad.¹⁹⁵ Artikel 205 Sr stelt dergelijke gedragingen strafbaar als zijnde het werven voor de gewapende strijd. Hieronder wordt onderzocht wat de reikwijdte van dit artikel precies is en of gedragingen van (één van) de drie types potentiële Syriëgangers onder deze reikwijdte kunnen vallen.

3.6.1 Het juridische kader omtrent werving voor de gewapende strijd of een vreemde krijgsdienst

Op grond van artikel 205 Sr is het strafbaar om iemand te werven voor een gewapende strijd of vreemde krijgsdienst, zonder toestemming van de koning. De vereiste toestemming van de koning zal vooral moeten worden gelezen als toestemming van de regering.¹⁹⁶ Het derde lid van artikel 205 Sr voegt daar als strafverzwarende omstandigheid aan toe dat wanneer de gewapende strijd of krijgsdienst waarvoor wordt geworven een terroristisch misdrijf is, het strafmaximum met een derde wordt verhoogd. Indien dit lid van toepassing is wordt het misdrijf door toedoen van artikel 83b Sr gekwalificeerd als een misdrijf ter voorbereiding of vergemakkelijking van een terroristisch misdrijf.

Artikel 205 Sr is de afgelopen jaren ingrijpend gewijzigd. In 2004 is door de Wet terroristische misdrijven ‘werven voor de gewapende strijd’ aan het artikel toegevoegd.¹⁹⁷ Bij deze wijziging is ook de term ‘aanwerven’ vervangen door de term ‘werven’. De wetgever was van mening dat deze nieuwe term in mindere mate een tegenprestatie vereiste.¹⁹⁸ Daarnaast vond de wetgever destijds dat de term aanwerven impliceert dat de werving geslaagd moet zijn. Bij de term werven gaat het juist om het wervingsproces, ongeacht of dat proces voltooid is.¹⁹⁹ In een nota van wijziging is expliciet de reden voor het toevoegen van het bestanddeel ‘de gewapende strijd’ genoemd. Het ging er namelijk om dat op die manier ook rekrutering voor de jihad onomstotelijk binnen de reikwijdte van dit artikel zou vallen.²⁰⁰ Door deze wijziging kan er ook strafrechtelijke aansprakelijkheid ontstaan wanneer een persoon (nog) niet weet of de gewenste bijdrage aan de jihad wel vorm krijgt door aansluiting bij een georganiseerd verband. Als dat wel zeker is dan hoeft niet zeker te zijn bij welk georganiseerd verband er precies gestreden gaat worden.²⁰¹

---

¹⁹⁵ ‘Haagse jihadronselaar opgepakt’, NOS, 24-06-2014, <http://nos.nl/artikel/665618-haagse-jihadronselaar-opgepakt.html>, laatst gezien op 05-08-2014.

¹⁹⁶ Lindenbergh, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 205 WvSr*, aant. 8a.

¹⁹⁷ Datum i.w.tr. 10 augustus 2005, *Stb.* 2004, 290.

¹⁹⁸ Kamerstukken I 2003/04, 28 463, nr. A, p. 5; Kamerstukken II 2003/04, 28 463, nr. 11, p.1.

¹⁹⁹ Kamerstukken II 2002/03, 28 463, nr. 8, p. 4.

²⁰⁰ *Idem.*

²⁰¹ Kamerstukken II 2002/03, 28 463, nr. 8, onder ‘rekrutering ten behoeve van de jihad’.

Gewapende strijd moet gezien worden als een situatie waarin ernstig geweld op een soortgelijke manier wordt toegepast als in een oorlog of guerrilla situatie.²⁰² De jihad valt daardoor onomstotelijk onder de term gewapende strijd, zoals bedoeld in artikel 205 Sr. Werven betekent hier vooral het proberen te beïnvloeden van een persoon.²⁰³ De gedragingen van de persoon die werft zijn doorslaggevend, de houding van de eventueel geronselde of het resultaat van de werving zijn van minder belang.²⁰⁴ De Hoge Raad heeft dit bevestigd en bepaalde dat het voorstadium van de rekrutering strafbaar is. In deze voorfase wordt de geronselde bespeeld, beïnvloed en/of ideologisch rijp gemaakt.²⁰⁵ Dit hoeft dus niet succesvol te verlopen, de handelingen die dit trachten te bewerkstelligen zijn strafbaar. In het Piranha I arrest had de verdachte zich hieraan schuldig gemaakt door *‘films te tonen van onthoofdingen en aanslagen en over het maken van een zelfmoordgordel en lessen en/of lezingen te geven over zijn, verdachtes, denkbeelden met betrekking tot de naleving van de Islamitische wetgeving en middel van intimidatie zijn, verdachtes, denkbeelden met betrekking tot de gewapende strijd, kracht bij te zetten door met een mes een onthoofdingsbeweging te maken en met een (vuur)wapen te schieten en die persoon te trainen in het gebruik van (vuur)wapens’*.²⁰⁶ De strafverzwarende omstandigheid van artikel 205 lid 3 is van toepassing wanneer de gewapende strijd het plegen van terroristische misdrijven inhoudt.

De grens van verheerlijking van de jihad, of het (extremistische) islamitische gedachtegoed en werven voor de gewapende strijd kan problemen opleveren. Van werving is pas sprake indien daadwerkelijk wordt getracht te bespelen, te beïnvloeden of ideologisch rijp te maken. Het moet gaan om activiteiten die gericht zijn op het werven van een bepaalde persoon of bepaalde groep personen.²⁰⁷ Wanneer dergelijke gedragingen niet zijn gericht op één specifiek persoon of specifieke groep personen hebben ze hooguit een opruiend karakter. In dit kader kan ook een toevoeging aan het maatschappelijke debat een rechtvaardiging zijn voor gedane uitlatingen over de jihad. Een persoon moet daar zijn mening over kunnen geven en een debat daarover moet gehouden kunnen worden.²⁰⁸ Een ongerechtvaardigde inbreuk op de vrijheid van meningsuiting ligt op de loer indien iedere enigszins positieve mening over ISIL, de jihad

---

²⁰² Kamerstukken II 2003/04, 28 463, nr. 10, p. 12.

²⁰³ Kamerstukken II 2003/04, 28 463, nr. 10, p. 16.

²⁰⁴ A.J. Michielse, *Noyon/ Langemeijer en Remmelink, 2 werven bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 205 [Ronselarij]*.

²⁰⁵ HR 15-11-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP7585, onder 2.3 (Piranha I); Kamerstukken II 2003/04, 28 463, nr. 10, p. 11.

²⁰⁶ HR 15-11-2011, ECLI:NL:HR:2011:BP7585, onder 2.2.1 (Piranha I).

²⁰⁷ HR 17-12-2014, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO9018, onder 3.2.1 (Hofstadgroep).

²⁰⁸ Een voorbeeld daarvan is een gevoerde discussie op: <http://forums.marokko.nl/archive/index.php/t-5037794-isis-goed-of-slecht.html> (of www.forums.marokko.nl en zoeken op ‘isis goed of slecht’). Dit is een van de vele voorbeelden over het voeren van een maatschappelijk debat over de jihad en de situatie in Syrië en Irak. Voor meer voorbeelden zie de voetnoten bij paragraaf 3.1.

of de situatie in Syrië en Irak gekwalificeerd wordt als ‘verheerlijking van de jihad’ en daardoor als het werven voor de gewapende strijd als bedoeld in artikel 205 Sr.

Opzet is bij dit delict niet erg van belang, opzet ligt als het ware ingeblikt in de term ‘werven’. Voorwaardelijk opzet moet dan worden aangetoond. Bewust moet worden aanvaard dat er een aanmerkelijke kans is dat getracht wordt de geronselde zich in de gewapende strijd te laten begeven.²⁰⁹

3.6.2 Het juridische kader omtrent de werving voor de gewapende strijd of een vreemde krijgsmacht toegepast op de drie types uitreizigers

Type één potentiële Syriëgangers hebben concrete plannen om af te reizen naar Syrië en zich aan te sluiten bij de ISIL groepering. Zij zijn fervente aanhangers van de extremistische islamitische leer die ISIL aanhangt en ze willen in Syrië en Irak gaan strijden tegen mensen die dat gedachtegoed niet aanhangen. Hierover plaatst dit type uitreiziger regelmatig uitlatingen op fora op internet, facebook en twitter. Er is in Syrië op dit moment sprake van een gewapende strijd in de zin van artikel 205 Sr, er vindt geweld plaats dat ten minste gelijkwaardig is aan een oorlogssituatie.

Of er strafrechtelijke aansprakelijkheid bestaat op grond van artikel 205 Sr hangt vooral af van de vraag of met bovengenoemde uitlatingen getracht wordt om personen te beïnvloeden, te bespelen of ideologisch rijp te maken. Voor zover deze uitlatingen gericht zijn op één bepaald persoon, of groep personen zou dit kunnen. Wanneer in een gesprek met iemand of in een discussie op een forum op internet daadwerkelijk ingespeeld wordt op een bepaald persoon dan zou dat kunnen vallen onder werven, zoals bedoeld in artikel 205 Sr. Deze persoon, voor zover hij oproept tot deelname aan de jihad, zal beweren dat het de plicht is van iedere goede moslim om mee te helpen in de gewapende strijd. Als het blijft bij dergelijke algemene uitlatingen kan dit lastig opgevat worden als het trachten te bespelen, beïnvloeden of ideologisch rijp maken van een bepaalde persoon. Er zijn immers miljoenen goede moslims die hele andere ideeën hebben over wat het inhoudt om een goede moslim te zijn. Slechts wanneer deze persoon zich richt tot een bepaald persoon (of kleine groep personen) zou dit anders kunnen worden. Daardoor kan voor dit type Syriëganger in beginsel niet worden aangenomen dat zijn gedragingen voldoen aan de term ‘werven’, zoals bedoeld in artikel 205 Sr. Dit type uitreiziger uit zichzelf voor zover bekend slechts in algemene termen en richt zich niet op individuen of bepaalde groepen. Hierdoor kan er sprake zijn van opruiing maar niet van het werven voor de gewapende strijd.

---

²⁰⁹ Lindenberg, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 205 WvSr*, aant. 7.

Slechts wanneer er een bijkomstige omstandigheid zich voordoet, in de vorm van het zich direct richten tot een bepaald persoon om te proberen deze persoon te beïnvloeden, bespelen of ideologisch rijp te maken, zal dit anders zijn. Om dit te bewijzen zullen uitlatingen op facebook of twitter niet volstaan. Vooral AIVD documentatie zal in dat kader van belang zijn, evenals eventuele getuigenissen van personen waarbij geprobeerd is deze te werven voor de gewapende strijd. Als wordt aangenomen dat de persoon voldoet aan de term werven dan kan er ook een veroordeling volgen. Er wordt immers geworven voor de jihad in Syrië en Irak en dat valt expliciet onder de term ‘gewapende strijd’ zoals bedoeld in artikel 205 Sr.

Zoals eerder al uiteengezet is, blijkt dat de gewapende strijd in Syrië en Irak onomstotelijk met zich meebrengt dat bepaalde strijders zich schuldig maken aan terroristische misdrijven. Het gaat dan vooral om de ISIL groepering, maar ook om bijvoorbeeld de Al Nusra groepering. Zij maken zich door hun doelstellingen en toegepaste geweld schuldig aan o.a. artikel 289a Sr en 140a Sr. Dit brengt met zich mee dat wanneer er strijders geworven worden voor de ISIL groepering, er strijders worden geworven voor het plegen van terroristische misdrijven. Daarmee is de strafverzwarende omstandigheid van artikel 205 lid 3 Sr van toepassing.

Type twee potentiële Syriëgangers gaan om andere redenen naar Syrië dan type één uitreizigers. Deze personen willen naar Syrië afreizen om vrienden en familie daar bij te staan. Uit de uiteenzetting blijkt niets van wervende gedragingen van dit type uitreiziger, maar het is wel denkbaar dat dit type uitreiziger probeert om mensen mee te krijgen naar Syrië. Hoe meer mensen zich aansluiten in de strijd tegen Assad hoe meer kans op het daadwerkelijk verdrijven van deze president. Wanneer dit type uitreiziger uitlatingen doet welke concreet genoeg zijn in het trachten te bespelen, te beïnvloeden en/of ideologisch rijp te maken zijn dergelijke uitlatingen verboden op grond van artikel 205 Sr. Dit type uitreiziger kan zich dan nog wel proberen te beroepen op overmacht, het ontbreken van materiële wederrechtelijkheid, het feit dat de groeperingen waarvoor wordt geworven niet op terreurlijsten voorkomen en dat de groeperingen waarvoor wordt geworven zich niet schuldig maken aan het politiek-religieus geïnspireerd terrorisme waarvoor artikel 205 in het leven is geroepen. Alle relevante overwegingen omtrent deze verweren staan in paragraaf 3.2.4, onder type twee uitreizigers.

Type drie potentiële Syriëgangers zijn grote sympathisanten van de jihad en alles wat bewegingen als ISIL aan het doen zijn in Syrië en Irak. Uitlatingen die dit type Syriëgangers doen zijn te vinden op discussies op internet fora en uitlatingen op twitter en facebook.

Voorbeelden van dergelijke uitlatingen zijn te vinden in paragraaf 3.1. Voor deze personen geldt hetzelfde als voor type één uitreizigers. Zolang er puur een discussie wordt gevoerd, en uitlatingen daardoor een bijdrage zijn aan een maatschappelijk debat, zal de vrijheid van meningsuiting dit toestaan. Het is ten slotte niet verboden om te discussiëren over de jihad en daarin strijdende groeperingen. Het moet echter wel een discussie zijn en geen overreding.²¹⁰ Hier ligt de grens dan ook met de vrijheid van meningsuiting. Is die overschreden, dan kan voldaan zijn aan werven, zoals bedoeld in artikel 205 Sr. Er moeten dan voldoende concrete gedragingen zijn verricht welke een aantoonbaar bespelend, beïnvloedend en/of ideologisch rijp makend karakter hebben. Opruiing lijkt echter meer handvatten te bieden voor de uitlatingen, zoals dit type potentiële Syriëganger ze uit, aangezien uitlatingen voor zover bekend niet gericht zijn op één bepaald persoon of een bepaalde groep personen.

3.8 tussenconclusie

In dit hoofdstuk zijn de gronden onderzocht om potentiële Syriëgangers, ten minste die lijkend op één van de drie uitgewerkte types potentiële Syriëgangers, strafrechtelijk te vervolgen. Alle types kunnen onder het huidige strafrecht relatief gemakkelijk vervolgd worden behalve type drie. De verheerlijking van de jihad (voor zover deze niet neerkomt op een feitelijke oproep tot de jihad) en de ideologie van een persoon zijn tot noch toe niet strafbaar op grond van het Nederlandse materiële strafrecht. Type drie bevindt zich daarom in een grensgebied tussen wat wel en wat niet strafbaar is. Dit komt doordat de eisen die de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst stellen het zo goed als onmogelijk maken om strafrechtelijke aansprakelijkheid te creëren op grond van uitlatingen van dit type uitreiziger.

De eisen die aan het plegen van terroristische misdrijven zijn gesteld in de jurisprudentie zorgen er zelfs voor dat dergelijke artikelen veelal niet bruikbaar zijn in de strijd tegen potentiële uitreizigers. Er is door deze groep vaak nog geen feitelijke gedraging verricht die vooruitwijst naar een te plegen terroristisch misdrijf. Dit is wel een vereiste in de jurisprudentie voor een veroordeling op grond van een terroristisch misdrijf. Hierdoor lijkt er op het eerste gezicht strafrechtelijk veel mogelijk maar in concrete zaken is dit veelal toch niet het geval.

---

²¹⁰ Dit filmpje lijkt meer op een overreding dan een bijdrage aan een maatschappelijk debat: <https://www.youtube.com/watch?v=miqGbVdj2xQ> (of www.youtube.com en zoeken op “Oh, Oh, Aleppo”), laatst gezien op 05-08-2014.

Aan de andere kant reiken sommige delicten en/of juridische constructies soms erg ver in het voorstadium van een eventueel te plegen misdrijf. De strafbare voorbereiding van artikel 134a Sr is daar een voorbeeld van. Een zeer gangbare objectieve gedraging wordt dan vergaand 'gecompenseerd' door subjectieve elementen, zijnde vooral de intentie van de verdachte. Op die manier kan bijvoorbeeld de ideologie van een verdachte wel op een heel vergaande manier, maar nog niet exclusief, bepalen of er strafbaar gedrag vertoond is. In het volgende hoofdstuk wordt kort herhaald wat de eisen zijn die aan de onderzochte delicten verbonden zijn, wat op dit moment de mogelijkheden zijn in de strijd tegen uitreizigers en wat er op dit moment niet strafbaar is, om vervolgens een eindconclusie te kunnen geven.

Hoofdstuk 4

De mogelijkheden voor een strafrechtelijke aanpak van potentiële uitreizigers

4.1 inleiding

In het voorgaande hoofdstuk is het juridische kader geschetst rondom delicten die van toepassing kunnen zijn op potentiële uitreizigers. Daarnaast is het geschetste juridische kader toegepast op drie verschillende types uitreizigers. In dit afsluitende hoofdstuk wordt er kort samengevat wat er precies mogelijk is met de onderzochte delicten en wat er op dit moment (nog) niet strafbaar is. Dit hoofdstuk moet duidelijk en kort beantwoorden welke mogelijkheden de onderzochte delicten bieden om potentiële uitreizigers strafrechtelijk te vervolgen.

4.2 Terroristische misdrijven

Terroristische misdrijven zijn de misdrijven genoemd in artikel 83 Sr, daarvoor is een terroristisch oogmerk op een concreet delict vereist. Uit het voorgaande hoofdstuk is gebleken dat er voldoende serieuze en geloofwaardige aanwijzingen dienen te zijn voordat een terroristisch oogmerk op een bepaald delict kan worden bewezen.²¹¹ Voor potentiële uitreizigers kan dit een probleem zijn omdat deze er vaak nog niet zijn. Er zijn uitlatingen gedaan en in sommige gevallen (zoals type één en twee uitreizigers) is er een vliegticket besteld en een gepakte reistas voorhanden. Dit zijn echter niet voldoende serieuze en geloofwaardige aanwijzingen welke vooruitwijzen naar een bepaald beoogd terroristisch misdrijf. Uit het voorgaande hoofdstuk is gebleken dat er voor potentiële uitreizigers bijzondere omstandigheden nodig zijn wil er een terroristisch oogmerk op een bepaald delict kunnen worden bewezen. Dit kan bijvoorbeeld indien er al grondstoffen voor het maken van explosieven zijn aangeschaft in Nederland, welke vooruit zijn gestuurd naar Syrië. In dat geval kan bewezen worden dat er een terroristisch misdrijf beoogd was in Syrië door serieuze en geloofwaardige aanwijzingen. Een terroristisch oogmerk op bijvoorbeeld zware mishandeling, ex artikel 304a juncto 302 Sr, zou dan bewezen kunnen worden. Deze aanwijzingen dienen er te zijn in de vorm van objectieve bewijzen. Uitlatingen over de wens om deel te nemen aan de jihad kunnen niet tezamen met het reserveren van een vliegticket naar Turkije een terroristisch oogmerk op een bepaald delict bewijzen.

---

²¹¹ Onder andere gesteld in Hof Amsterdam 03-09-2009, ECLI:GHAMS:2009:2111.

In de strijd tegen potentiële Syriëgangers zijn terroristische misdrijven door het ‘voldoende en serieuze aanwijzingen’ criterium vaak onbruikbaar. Hiervoor bevinden potentiële Syriëgangers zich nog een te ver voorstadium van een te plegen terroristisch misdrijf. Het strafmaximum voor terroristische misdrijven is echter significant hoger dan voor het commune delict, waardoor het bovengenoemde criterium niet te streng lijkt. De huidige wetgeving lijkt op dit gebied voldoende om de balans tussen een inbreuk op de rechten en vrijheden van burgers en het voorkomen van terroristische aanslagen niet te laten doorslaan.

4.3 Opruiing

Uit hoofdstuk drie is gebleken dat opruiing pas bewezen kan worden indien er wordt opgeruid tot het plegen van een strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag. Voor potentiële Syriëgangers is het oproepen tot de gewapende strijd het meest relevant. Dit kan worden gekwalificeerd als opruiing indien er direct of indirect wordt opgeroepen tot deelname aan de gewapende strijd. Indien dit niet het geval is dan beschermen de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst de uitlatingen, tenzij wordt opgeruid tot het plegen van een ander strafbaar feit of tot gewelddadig optreden tegen het openbaar gezag. Voor potentiële Syriëgangers betekent dit dat opruiende uitlatingen dusdanig ver moeten gaan dat deze feitelijk neerkomen op een oproep tot deelname aan de jihad. Indien het gaat om grensgevallen kan het zijn dat de context, de persoon van de schrijver, de gekozen woorden en/of het risico dat de oproep met zich mee brengt, de gedane uitlatingen rechtvaardigen. Deze grensgevallen zijn de indirecte oproepen tot deelname aan de gewapende strijd. De meeste uitlatingen van potentiële Syriëgangers vallen daarmee binnen de bescherming van de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst. De verheerlijking van de jihad of het oproepen om ongelovigen met haat te behandelen is daarmee op dit moment nog niet strafbaar, mits het niet neerkomt op een feitelijke oproep tot deelname aan de jihad. Maatschappelijk ongewenste uitlatingen van bijvoorbeeld type drie uitreizigers kunnen daarmee binnen de bescherming van de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst vallen. Vooral bij dit type kan het daarom lastig zijn om succesvol te vervolgen op grond van artikel 131 Sr. De huidige wetgeving lijkt op dit moment echter voldoende te zijn om potentiële Syriëgangers aan te kunnen pakken. Op de punten waar dit complicaties met zich mee brengt is het Nederlandse strafrecht gebonden aan de grenzen die artikel 9 en 10 EVRM stellen, hierdoor kan het (bijna) niet worden aangescherpt. Daarnaast moet er de mogelijkheid blijven van een maatschappelijk debat. Indien positieve meningen over de jihad

of een kalifaat direct als opruiing worden bestempeld is er geen enkele ruimte meer voor een maatschappelijk debat over dergelijk vergaande religieuze opvattingen.

4.4 De strafbare voorbereiding en de strafbare terroristische training

De strafbare voorbereiding van moord kan worden ingezet tegen potentiële Syriëgangers indien de voorbereiding om zich naar de jihad te begeven zich heeft verwezenlijkt in iets stoffelijks en er voldoende subjectieve bewijzen zijn om het marginale objectieve bewijs te compenseren. Dit houdt in dat er ten minste een vliegticket moet zijn aangeschaft, een groot geldbedrag voorhanden moet zijn, een grote gepakte reistas klaar moet staan of alle bezittingen moeten zijn verkocht en de huur is opgezegd. Deze marginale objectieve bewijzen kunnen dan door de ideologie en de intentie worden gecompenseerd. Dit zal vooral aan de hand van gedane uitlatingen vorm moeten krijgen. Type één en twee potentiële Syriëgangers die daadwerkelijk af willen reizen naar de jihad zullen strafrechtelijk vervolgd kunnen worden op grond van artikel 46 juncto artikel 289 Sr.

Indien de voorbereiding zich nog niet heeft verwezenlijkt in iets stoffelijks dan kan de training voor terrorisme, op grond van artikel 134a Sr, onder omstandigheden strafrechtelijke aansprakelijkheid vestigen. Het gaat er in dat geval om of de potentiële uitreiziger zich voorneemt om één of meerdere terroristische misdrijven te plegen. Het moet gaan om bepaalde misdrijven, het voornemen om in het algemeen terroristische misdrijven te gaan plegen is onvoldoende. Dit kan worden bewezen aan de hand van subjectieve bewijzen. Indien dat kan worden bewezen en deze misdrijven worden door zichzelf of een ander bevorderd of vergemakkelijkt dan kunnen dergelijke gedragingen binnen de reikwijdte van artikel 134a Sr vallen. Het moet dan gaan om het verschaffen van gelegenheid middelen of inlichtingen of het verwerven van kennis of vaardigheden. Het verschil met de strafbare voorbereiding is dat hier nog geen voorbereidingsmiddelen hoeven te zijn. Hierdoor is dit delict het meest relevant indien de voorbereiding zich nog niet in stoffelijke zaken heeft geconcretiseerd. Dit is een relatief ver voorstadium van een beoogd terroristisch misdrijf.

Voor type één en twee uitreizigers biedt artikel 46 juncto 289 Sr dus ruim voldoende mogelijkheden om tot een veroordeling te kunnen komen. Het Wetboek van Strafrecht lijkt op dit punt dus eerder te ruime mogelijkheden dan te weinig mogelijkheden te bieden. Van een noodzakelijke versoepeling om potentiële uitreizigers te kunnen vervolgen is absoluut geen sprake.

4.5 Deelneming aan een criminele en/of terroristische organisatie

Er bestaat in Nederland de ‘kennisbank terrorisme’, organisaties in deze kennisbank zijn van rechtswege verboden en deelneming daaraan is daarmee ook verboden. De ISIL groepering bevindt zich in deze kennisbank en is daarmee van rechtswege verboden in Nederland. In het vorige hoofdstuk is echter duidelijk geworden dat het deelnemen aan een organisatie in Syrië en Irak lastig kan zijn vanuit Nederland. Voor deelneming in de zin van artikel 140 en 140a Sr is het vereist dat de deelnemer een aandeel heeft in, of ondersteunende gedragingen biedt aan, de verwezenlijking van het oogmerk van de organisatie. Ondersteunende gedragingen kunnen echter zijn het verspreiden van opruiend materiaal en het werven voor de jihad. Indien uitreizigers zich daaraan schuldig maken kan dit gekwalificeerd worden als zijnde ondersteunende gedragingen. Indien er geld wordt opgestuurd ten bate van ISIL dan is artikel 421 Sr van toepassing. Dit is strafbaar als zijnde het financieren van terrorisme.

Wat daarnaast het geval kan zijn bij potentiële Syriëgangsters is een soort steunnetwerk in Nederland voor een groepering als ISIL. Deze groepering moet dan het oogmerk hebben om terroristische misdrijven te bevorderen. Deelnemers zouden dan vooral geld inzamelen of strijders ronselen ten bate van een terroristische organisatie als ISIL. De deelname in de zin van artikel 140 of 140a Sr heeft dan betrekking op het steunnetwerk en niet op bijvoorbeeld de ISIL groepering. Het steunnetwerk dient dan het oogmerk te hebben om terroristische misdrijven te bevorderen door steun te bieden aan een organisatie welke deze uitvoeren. Er is dan sprake van een criminele organisatie in de zin van artikel 140 Sr.

Artikel 140a en 140 Sr lijken voldoende mogelijkheden te bieden om potentiële Syriëgangsters strafrechtelijk aan te pakken. De vereisten voor deelneming zijn niet te streng waardoor het ook mogelijk is om handelingen in Nederland te kwalificeren als zijnde deelnemingshandelingen aan een groepering in Syrië en Irak. Artikel 421 Sr vormt hier een goede aanvulling op, indien het gaat om financiële steun.

4.6 Werven voor de gewapende strijd

Voor het werven voor de gewapende strijd is het noodzakelijk dat een potentiële uitreiziger zich richt tot één of een bepaalde groep personen, en dat deze wordt bespeeld, beïnvloed en/of ideologisch rijp gemaakt. Voor een bewezenverklaring dienen uitlatingen voldoende concreet te zijn om als wervende uitlatingen/gedragingen te worden gekwalificeerd. De feitelijke gedragingen van degene die tracht te werven zijn cruciaal. Voor potentiële Syriëgangsters geldt dat er veel algemene positieve uitlatingen worden gedaan over de jihad en strijders daarin. Er

zijn geen voorbeelden gevonden van uitlatingen die daadwerkelijk voldoen aan de hierboven gestelde eisen. Ook hier gelden de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van godsdienst als een belangrijke grens. Algemene positieve uitlatingen over de jihad zijn gerechtvaardigd tot het moment dat ze zo krachtig zijn dat ze feitelijk neerkomen op een oproep tot deelname aan de jihad. Gebeurt dat jegens één persoon of een bepaalde groep personen kan artikel 205 Sr een meerwaarde hebben in de vervolging. Indien de uitlatingen openbaar zijn geuit kan hooguit opruiing bewezen worden. Om artikel 205 Sr te kunnen bewijzen lijkt AIVD documentatie van groot belang.

4.7 Eindconclusie

Uit dit hoofdstuk en deze scriptie is gebleken dat er veel haken en ogen zitten aan de strafrechtelijke aanpak van potentiële Syriëgangers. Het feit dat eventueel beoogde misdrijven ver in de toekomst liggen, de vrijheid van meningsuiting, de vrijheid van godsdienst en criteria uit de jurisprudentie brengen met zich mee dat een strafrechtelijke vervolging niet altijd kan. Anderzijds is een veroordeling op grond van bijvoorbeeld de strafbare voorbereiding van moord relatief gemakkelijk bewezen, met alle consequenties van dien. Vooral de strafrechtelijke vervolging van type drie uitreizigers is erg lastig en soms zelfs onmogelijk. Vaak wordt zelfs aan de gestelde eisen van opruiing niet voldaan en daarmee kan dit type uitreiziger een strafrechtelijke vervolging voorkomen.

De wet zoals die nu is lijkt voldoende aanknopingspunten te bieden om potentiële Syriëgangers strafrechtelijk te vervolgen. Type drie uitreizigers zijn echter moeilijk te vervolgen, dit komt door de vrijheid van godsdienst en de vrijheid van meningsuiting. Deze vrijheden hebben door het EHRM opgelegde grenzen waaraan Nederland zich dient te houden, een versoepeling daarvan is naast onwenselijk daardoor ook onmogelijk. Een versoepeling van de jurisprudentiële eisen van ‘voldoende serieuze en ernstige aanwijzingen’ zou wel kunnen. Een terroristisch oogmerk op een bepaald delict is dan eerder mogelijk, maar door de grote gevolgen van de kwalificatie van een delict als terroristisch misdrijf lijkt een versoepeling van dit criterium niet wenselijk en ook niet nodig. Een uitbreiding van het strafrechtelijke arsenaal in de strijd tegen uitreizigers komt uit dit onderzoek niet naar voren als zijnde noodzakelijk of wenselijk.

Daarnaast is in dit onderzoek aan bod gekomen dat de strafrechtelijke vervolging van type twee uitreizigers relatief eenvoudig is. De significante verschillen met een type één uitreiziger zijn juridisch gezien vaak niet relevant. De voorbereiding van moord, zware mishandeling met een terroristisch oogmerk, deelneming aan een terroristische of criminele organisatie,

werven voor de gewapende strijd en opruiing zijn onder omstandigheden allemaal van toepassing op dit type uitreiziger. Dat komt niet wenselijk over aangezien het gaat om iemand die wenst te strijden tegen een dictator. Het lijkt onwenselijk om als Westers land een abject regime als dat van Assad hierdoor indirect te steunen. De gruwelijke oorlogstactieken die dit regime inzet geven geen redenen om dat te doen. Te hopen valt dan ook dat indien een strafrechtelijke vervolging van dit type uitreiziger werkelijkheid wordt, een van de genoemde verweren in paragraaf 3.2.4, onder type twee uitreizigers, door ofwel het OM ofwel de rechter wordt gehonoreerd. Het gaat dan allereerst om het verweer dat de te verwachten gedragingen van dit type uitreiziger niet binnen de definitie van politiek-religieus geïnspireerd terrorisme vallen, terwijl dat terrorisme wel ten grondslag heeft gelegen aan het overgrote deel van de nieuwe terroristische bepalingen in het Wetboek van Strafrecht. Ten tweede kan een beroep op overmacht of de afwezigheid van materiële wederrechtelijkheid aangenomen worden. Ten slotte kan worden aangevoerd door dit type uitreiziger dat deze zich niet wenst aan te sluiten bij een groepering die vermeldt staat in de kennisbank terrorisme. Wat een aanwijzing is dat dit type uitreiziger zich niet schuldig gaat maken aan terroristische misdrijven, ten minste niet op een vergelijkbare manier als type één uitreizigers dat gaan doen.

Een afsluitende opmerking bij dit onderzoek is dat het strafrecht in beginsel dient als ultimum remedium. Het probleem lijkt vooral te zijn dat er mensen in de Nederlandse samenleving sterk kunnen radicaliseren. Deradicalisatie en de preventie van radicalisatie lijken dus belangrijke doelstellingen. De strafrechtelijke aanpak van sterk geradicaliseerde personen lijkt geen ideale oplossing maar meer een soort noodoplossing. Een kale gevangenisstraf zal in beginsel een haat tegen het Westen niet wegnemen, noch zal het gebruik van geweld daardoor worden afgezworen. Ondanks de mogelijkheden die het strafrecht biedt blijft de uitreizigersproblematiek een van de grootste problemen waarmee de Nederlandse samenleving op dit moment wordt geconfronteerd.

Bronvermelding

literatuurlijst

Verkort aangehaalde literatuur:

Boeken:

Borgers 2005

M.J. Borgers, 'Strafbaarstellingen in de strijd tegen terrorisme: werving ten behoeve van de gewapende strijd en samenspanning tot terroristische misdrijven', in: *Praktisch strafrecht. Liber Amicorum J.M. Reijntjes*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2005.

Clark 2003

M. Clark, *Islam voor Dummies*, Indianapolis: Wiley Publishing Inc 2003.

De Hullu 2009

J. de Hullu, *Materieel strafrecht, Over algemene leerstukken van strafrechtelijke aansprakelijkheid naar Nederlands recht*, Deventer: Kluwer 2009.

Janssens & Nieuwenhuis 2011

A.L.J. Janssens & A.J. Nieuwenhuis, *Uitingsdelicten*, Deventer: Kluwer 2011.

Kelk 2005

C. Kelk, *Studieboek materieel strafrecht*, Deventer: Kluwer 2005.

Kesteloo 2011

A.N. Kesteloo, *Deelneming aan een criminele organisatie: Een onderzoek naar strafbaarstellingen in artikel 140 Sr*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2011.

Lintz 2007

J.M. Lintz, *De plaats van de Wet terroristische misdrijven in het materiële strafrecht*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2007.

Van der Net 2000

C.B. van der Net, *Grenzen stellen aan het internet, aansprakelijkheid van internet-providers en rechtsmacht*, Deventer: Kluwer 2000.

Artikelen:

Bosgra 2013

S. Bosgra, *De rol van Qatar en Saoedi-Arabië in de gewapende strijd in Syrië*, Internationale Spectator, september 2013.

Couvreur 2014

J. Couvreur, *Syrië en de Arabische lente: een geval apart*, Internationale Spectator, februari 2014.

Dreus 2011

Dreus, *De alawieten in Syrië van 1946 tot 1970*, Mens en samenleving, 19 juli 2011.

Janssen 2006

S.L.J. Janssen, *De strafbare intentie is bijna een feit*, NJB 2006.

Schippers 2011

H. Schippers, *Op eigen kracht: taai verzet Syrische oppositie*, Internationale Spectator, juli/augustus 2011.

Schrijver 2011

N. Schrijver, *De Arabische Lente en de VN-Veiligheidsraad*, NJB, 2011/1763.

Sterkenburg 2013

N. Sterkenburg, *De groep Nederlandse jihadstrijders in Syrië groeit. Ze willen een islamitische staat stichten, maar nog liever de hoogste beloning; martelaarschap. Een subcultuur in beeld*, Elsevier, 16 november 2013.

Sterkenburg 2014

N. Sterkenburg, *Hoe de postbode een strijder in Syrië werd*, Elsevier, 25 januari 2014.

Ten Voorde 2012

J.M. ten Voorde, *Het deelnemen en meewerken aan training voor terrorisme getoetst aan de criteria voor strafbaarstelling van de voorfase*, DD 2012/9

Veegens 2014

K. Veegens, *Het 10-jarig bestaan van de Wet Terroristische misdrijven. Stand van zaken in de jurisprudentie*, DD, 2014/31.

Niet verkort aangehaalde literatuur:

T&C artikelen:

- Lindenberg, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 205 WvSr.*
- Pelsler, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 46 WvSr.*
- Ten Voorde, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 131 WvSr.*
- Ten Voorde, *T&C Strafrecht 2013 commentaar bij: artikel 140a WvSr.*

Noyon/ Langemeijer en Rammelink artikelen:

- A.J. Michielse, *Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 3 voornemen bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 45 [Poging tot misdrijf].*
- A.J. Michielse, *Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 4 Opzet bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 46 [Voorbereiding van ernstig misdrijf].*
- A.J. Michielse, *Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 2 werven bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 205 [Ronselarij].*
- Fokkens, *Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 1 opruien bij: Wetboek van Strafrecht, artikel 131 [Opruiing].*
- *Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 1 Het terroristisch oogmerk bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 83 [Terroristisch misdrijf].*
- *Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 6 Specifieke terroristische misdrijven bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 83 [Terroristisch misdrijf].*
- *Noyon/ Langemeijer en Rammelink, 10 Het tweede lid bij: Wetboek van Strafrecht, Artikel 131 [Opruiing].*

Rapporten:

- AIVD Jaarverslag 2013
- ‘Squeezing the life out of yarmouk, war crimes against besieged civilians’, Amnesty International, maart 2014.
- ‘Jabhat al-Nusra, a strategic briefing’, quilliam foundation, januari 2013.

Jurisprudentielijst

Rb Rotterdam 25 maart 2008, ECLINL:RBROT:2008:BC7531

Rb Rotterdam 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8265 (Syriëganger).

Rb Rotterdam 23 oktober 2013, ECLI:NL:RBROT:2013:8266 (Syriëganger).

Gerechtshof Amsterdam 13 juli 2007, ECLI:NL:GHAMS:2007:BB2447.

Gerechtshof 's-Gravenhage 2 oktober 2008, ECLINL:GHSGR:2008:BF3987 (Piranha I).

Gerechtshof Amsterdam 03 september 2009, ECLI:NL:GHAMS:2009:2111.

Gerechtshof 's-Gravenhage 11 november 2009, ECLI:NL:GHSGR:2009:BK2888.

Gerechtshof Amsterdam 17 december 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO8032
(Hofstadgroep).

HR 16 oktober 1991, NJ 1991, 442.

HR 29 mei 2001, ECLI:NL:HR:2001:AB1818.

HR 17 februari 2004, ECLI:NL:HR:2004:AN9358 (Brief in jaszak).

HR 20 februari 2007, ECLI:NL:HR:2007:AZ0213 (Samir A).

HR 17 februari 2009, ECLI:NL:HR:2009:BG1653.

HR 2 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5196 (Hofstadgroep).

HR 2 februari 2010, ECLI:NL:HR:2010:BK5189 (Hofstadgroep).

HR 17 december 2010, ECLI:NL:GHAMS:2010:BO9018 (Hofstadgroep).

HR 8 februari 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO9814.

HR 15 november 2011, ECLI:NL:HR:2011:BP7585 (Piranha I).

HR 5 juni 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW4230, m.nt. F.W. Bleichrodt.

HR 3 juli 2012, ECLI:NL:HR:2012:BW5136.

HR 12 februari 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ1956.

Parlementaire stukken en regelgeving

Parlementaire stukken:

Kamerstukken II 1991/92, 22 268, nr. 5.
Kamerstukken II 2001/02, 28 463, nr. 3.
Kamerstukken II 2002/03, 28 463, nr. 6.
Kamerstukken II 2002/03, 28 463, nr. 8.
Kamerstukken II 2003/04, 28 463, nr. 10.
Kamerstukken II 2003/04, 28 463, nr. 11.
Kamerstukken II 2004/05, 29 754, nr. 13.
Kamerstukken II 2004/05, 30 164, nr. 3.
Kamerstukken II 2007/08, 31 386, nr. 3.
Kamerstukken II 2008/09, 31 386, nr. 8.
Kamerstukken II 2008/09, 31 386, nr. 12.
Kamerstukken II 2008/09, 31 396, nr. 8.
Kamerstukken I 2003/04, 28 463, nr. A.
Kamerstukken I 2009/10, 31 386, nr. 18.

Handelingen I 15 juni 2004 (2003/04), nr. 33.
Handelingen II 2003/04, nr. 33.
Handelingen II 20 januari 2009 (2008/09), nr. 43.

Regelgeving:

Kaderbesluit EU 2002/475/JBZ van de Raad van 13 juni 2002 inzake terrorismebestrijding.
Kaderbesluit EU 2008/919/JBZ van de Raad van 28 november 2008 tot wijziging van
Kaderbesluit 2002/475/JBZ inzake terrorismebestrijding.
EU Verordening 610/2010, 12 juli 2010 inzake terroristisch organisaties.

VN Resolutie S/RES/1973, resolutie 1973 (2011).
VN Resolutie SC/11292, resolutie 2139 (2014).

Internetpublicaties

- D. Blokker, 'Religie grote factor in Syrisch conflict', NOS, 10 april 2012, <http://nos.nl/artikel/360905-religie-grote-factor-in-syrisch-conflict.html>.
- Y. Channouf, 'De jihad implodeert: broedertwist binnen al-Qaeda en de overwinning van Assad', Mediawerkgroep Syrië, 14 maart 2014, <http://mediawerkgroepsyrie.wordpress.com/2014/03/14/de-jihad-implodeert-broedertwist-binnen-al-qaeda-en-de-overwinning-van-assad/>.
- Chivers & E. Schmitt, 'Arms Airlift to Syria Rebels Expands, With Aid From C.I.A.', New York Times, 24 maart 2013, http://www.nytimes.com/2013/03/25/world/middleeast/arms-airlift-to-syrian-rebels-expands-with-cia-aid.html?pagewanted=all&_r=0.
- Damon & Razek, 'CNN Exclusive: Syrian town left scarred by opposition group ISIS' brutal rule', CNN, 17 februari 2014, <http://edition.cnn.com/2014/02/17/world/meast/syria-isis-addana/>.
- S. Deira, 'Nederlander minister in kabinet Syrische Nationale Raad', Elsevier, 12 november 2013, <http://www.elsevier.nl/Nederland/nieuws/2013/11/Nederlander-minister-in-kabinet-Syrische-Nationale-Raad-1408669W/>.
- E. Derik, 'De Koerdische PYD en haar YPG militie (VIDEO)', Mediawerkgroep Syrië, 21 januari 2014, <http://mediawerkgroepsyrie.wordpress.com/2014/01/21/de-koerdische-pyd-party-en-haar-ypg-militie-video/>.
- J. Eikelboom, 'Het Syrië dat je nooit ziet', Nieuwsuur, 13 mei 2013, <http://nieuwsuur.nl/onderwerp/506245-het-syrie-dat-je-nooit-ziet.html>.
- J. Eikelboom, 'Syrië, portret van een land in verval', Nieuwsuur, 13 oktober 2012, <http://nieuwsuur.nl/onderwerp/429007-syrie-portret-van-een-land-in-verval.html>.
- M. Gordon & M. Landler, 'U.S. Suspends Nonlethal Aid to Syrian Rebels', New York Times, 11 december 2013, <http://www.nytimes.com/2013/12/12/world/middleeast/us-suspends-nonlethal-aid-to-syrian-rebels-in-north.html>.
- De Greef, 'De langste oorlog: soennieten tegen sjiieten', Deredactie.be, februari 2014, <http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.1653840>.
- R. Kaboly & T. Kleijn, 'Iran voert strijd in Syrië', Nieuwsuur, 11 september 2013, <http://nieuwsuur.nl/onderwerp/550016-iran-voert-strijd-in-syrie.html>.
- M. Landler, 'U.S. Considers Resuming Nonlethal Aid to Syrian Opposition', New York Times, 9 januari 2013,

<http://www.nytimes.com/2014/01/10/world/middleeast/syria-aid-may-resume-despite-fears-over-where-it-will-go.html>.

- Masarat, 'Homs: Video footage from people living under siege', BBC, 17 mei 2014, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26565011>.
- H. Modderkolk, 'Twee Nederlandse Syriëgangers pleegden zelfmoordaanslag', NRC, 23 april 2014, <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/04/23/twee-nederlandse-syriegangers-pleegden-zelfmoordaanslag/>.
- M Mazzetti e.a. 'U.S. Suspects More Direct Threats Beyond ISIS', New York Times, 20 september 2014, http://www.nytimes.com/2014/09/21/world/middleeast/us-sees-other-more-direct-threats-beyond-isis-.html?_r=0.
- E. Payne, 'U.S. announces 380 million in humanitarian assistance for Syria', CNN, 15 januari 2013, <http://edition.cnn.com/2014/01/15/world/meast/us-syria-aid/>.
- R. Ruhayem, 'Syria Conflict: What is everyday life like in Damascus', BBC, 14 maart 2014, <http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-26577626>.
- L. Runderkamp, 'De jihadi's in Aleppo', NOS, 29 januari 2013, <http://nos.nl/artikel/467851-de-jihadis-in-aleppo.html>.
- D. Schoof, 'Ideologie en strategie van het jihadisme', NCT, december 2009.
- Valiente, 'Syria: al-Nusra Front declares war on ISIS', Syria 360', 26 februari 2014, <http://syria360.wordpress.com/2014/02/26/syria-al-nusra-front-declares-war-on-isis/>.
- P. Victor, 'Al-qaeda disavows Islamic State of Iraq and the Levant', Aljazeera-America, 3 februari 2014, <http://america.aljazeera.com/articles/2014/2/3/al-qaeda-breaks-tieswithislamicstateofiraqandthelevant.html>.
- K. Zabec, 'Video: Jutarnji Otkriva U 4 mjeseca za Siriju sa zagrebackog aerodroma Pleso otislo 75 aviona sa 3000 tona oruzja!', Jutarnjilist, 7 maart 2013, <http://www.jutarnji.hr/u-4-mjeseca-za-siriju-s--plesa--otislo-75-aviona-sa-3000-t-oruzja/1089573/>.
- P. Zantingh, 'De tien vragen over Syrië die je niet durfde te stellen', NRC, 24 maart 2014, <http://www.nrc.nl/nieuws/2014/01/22/tien-vragen-over-syrie-die-je-niet-durfde-te-stellen/>.
- Zelin e.a. 'ICSR Insight: Up to 11,000 foreign fighters in Syria; steep rise among Western Europeans', ICSR, 17 december 2013, <http://icsr.info/2013/12/icsr-insight-11000-foreign-fighters-syria-steep-rise-among-western-europeans/>.
- 'Defying Security Council on Aid Acces', Human Rights Watch, 28 maart 2014, <http://www.hrw.org/news/2014/03/28/syria-defying-security-council-aid-access>.

- ‘Exclusive Interview With Syrian President Bashar al-Assad’, FOX News, 18 september 2013, <http://www.foxnews.com/politics/2013/09/19/defiant-assad-claims-government-did-not-use-chem-weapons-vows-to-abide-by/>
- ‘Haagse jihadronselaar opgepakt’, NOS, 24-06-2014, <http://nos.nl/artikel/665618-haagse-jihadronselaar-opgepakt.html>.
- ‘More than 150,000 where killed since the beginning of the Syrian uprisings’, Syrian Observatory for Human Rights, 4 april 2014, http://syriahr.com/en/index.php?option=com_news&nid=2025&Itemid=2&task=displaynews#.U3djb_1_tqU.
- ‘Opnieuw tientallen doden in Syrië’, NOS, 6 mei 2011, <http://nos.nl/artikel/238611-opnieuw-tientallen-doden-in-syrie.html>.
- ‘President Bashar al-Assad’s interview with Agence France Presse AFP’, AFP, 20 januari 2014, <http://syrianfreepress.wordpress.com/2014/01/21/president-bashar-al-assads-interview-with-agence-france-presse-interview-du-president-bachar-al-assad-avec-lagence-france-presse/>.
- ‘Syria profile: Timeline, nationwide uprising’, BBC, 19 maart 2014, <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-14703995>.

Overige gebruikte sites

- www.kennisbankterrorisme.nctv.nl.
- www.facebook.com
- www.twitter.com
- www.forums.marokko.nl
- www.islamicawakening.com
- www.youtube.com
- www.geenstijl.nl

Bijlage 1:

Uit Jaarverslag van de AIVD, 2013, p. 10.

Overzicht van onderkende aanslagplots/aanslagen door personen die voorafgaand aan hun daad actief zijn geweest in een strijdgebied.

Jaar	Aanslag/plot	Bezocht strijdgebied
2005	Aanslagen in Londen	Pakistan/Afghanistan
2006	Verijdelde plot trans-Atlantische vluchten	Pakistan/Afghanistan
2007	Verijdelde aanslag in Kopenhagen	Pakistan/Afghanistan
2007	Verijdelde aanslag door Sauerland Groep in Duitsland	Pakistan/Afghanistan
2007	Verijdelde aanslagen Londen/Glasgow	Irak
2008	Verijdelde aanslag op Kurt Westergaard in Denemarken	Somalië
2009	Mislukte aanslag op vlucht naar Detroit door Umar Farouk Abdulmutallab Jemen	
2010	Verijdelde aanslag op Jyllands-Posten in Denemarken	Pakistan/Afghanistan
2012	Diverse moordaanslagen in Frankrijk door Mohammed Merah	Pakistan/Afghanistan
2013	Moordaanslag op Britse militair Lee Rigby	Somalië